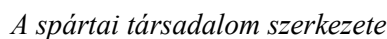

AZ ÖSSZES EMELT SZINTŰ TÖRTÉNELEM RÖVID ESSZÉ FELADAT
2005-2021

Ismertesse a forrás és az ábra alapján a spártai társadalom szerkezetét! Mutasson rá a társadalmi tagolódás ellentmondásaira!

(Plutarkhosz: Lükurgosz élete)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, leaving small margins at the top and bottom. There are no vertical margin lines, and the paper is completely blank except for the lines.

2. A feladat az ókori Görögországgal kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján, miként értékeli a két szerző az athéni demokráciát!

Elemesse az eltérő vélekedések okait!

„Olyan alkotmánnyal élünk, amely nem igazodik szomszédaink törvényei után, s inkább mi magunk szolgálunk például, mintsem hogy utánoznánk másokat. A neve pedig, mivel nem kevesekre, hanem a többségre támaszkodik: demokrácia. Törvényeink szerint a személyes ügyeket tekintve, mindenki egyenjogú, de ami a megbecsülést illeti, hogy a közösség előtt kinek miben van jó híre, itt nem a társadalmi helyzet, hanem a kiválóság ér többet, és ha valaki olyasmire képes, ami a város javára van, szegény sorsa és így jelentéktelen társadalmi rangja nem áll útjában. A szabadság szellemében intézzük el közügyeinket, és mindennapi tevékenységeink során nem válunk gyanakvókká egymással szemben, nem haragudva meg szomszédunkra, ha egyszer a maga kedve szerint cselekszik, és nem öltve szemrehányó tekintetet, ami, bár nem büntetés, mégis rosszul esik neki. Ilyen nyíltszívűek vagyunk a magunk közötti érintkezésben, azt azonban, amit az állam parancsolt, elsősorban tiszteletből nem merjük áthágni, engedelmeskedve azoknak, akik éppen az élén állnak, és a törvényeknek, különösképpen azoknak, amelyek az igazságtalansággal sújtottakat védik, és azoknak, amelyek bár íratlanok, megsértésüket gyalázatnak tekinti.” (*Thuküdidész: A peloponnészoszi háború*)

„Ami az athéni kormányt illeti, azt ugyan nem helyeslem, hogy az alkotmánynak ezt a formáját választották, mert ezzel a választásukkal egyúttal azt is választották, hogy a hitványoknak jobban menjen a dolguk, mint az előkelőknek, ezért tehát nem helyeslem. De viszont, hogy – ha már egyszer így határoztak – alkotmányukat jól őrzik, és egyébként helyesen járnak el, még ha a többi görögök úgy látják is, hogy hibáznak – ezt ki fogom mutatni. Először is azt mondom, hogy nézetem szerint ott méltán kapnak többet a szegények és a nép, mint a nemesek és a gazdagok, azért, mert a nép hajtja a hajókat, s adja meg az államnak a hatalmat; hiszen a kormányosok, a hajóparancsnokok és alparancsnokok, másodkormányosok, hajóácsok – ezek adják meg az államnak a hatalmat, sokkal inkább, mint a nehézfegyverzetűek, a nemesek és az előkelők. Minthogy tehát így áll a dolog, méltányosnak látszik, hogy mindenki részesedjék a tisztségekben, részint a most szokásos sorsolás, részint a kézfeltartással való választás révén, s hogy minden polgár, aki csak akar, szólhat a nyilvánosság előtt.

Aztán valahány tisztség van, mely, ha jó kezekben van, boldogulást, ha nem jó kézben, veszedelmet hoz az egész népre – ezekben a tisztségekben a nép nem is kíván részesedni. Úgy gondolják, hogy nem kell sorshúzás útján részesedniök sem a sztratégosz, sem a hipparkhosz tisztségében, hiszen tudja a nép is, hogy több haszon van abból, ha nem maga látja el ezeket a hivatalokat, hanem hagyja, hogy a legtekintélyesebbek lássák el. Hanem valahány tisztség van, amely fizetéssel jár és hasznot hoz a házhoz, azokat a nép törekszik betölteni.

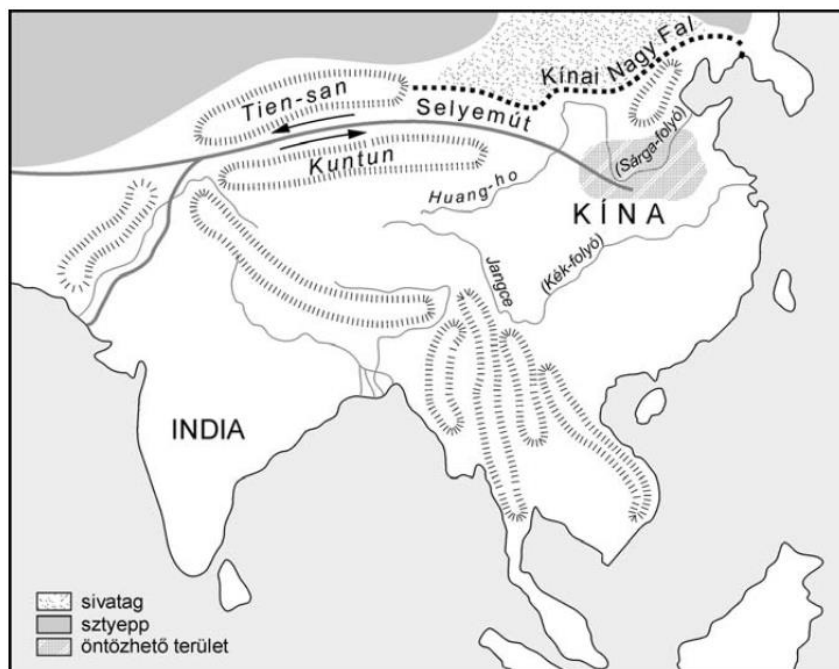
Azután itt van, amin a gyermekek is csodálkoznak, hogy mindenütt több előnyt biztosítanak a hitványoknak és szegényeknek, a népből való embereknek, mint az előkelőknek, de mindjárt kiderült, hogy éppen ezzel őrzik meg a demokráciát. Mert, ha a szegényeknek, a népből valóknak, a kisembereknek jól megy a dolguk, és az ilyenek tömeggé lesznek, gyarapítják a demokráciát, ha viszont a gazdagoknak és előkelőknek

(Pszeudo-Xenophón: Az athéni állam)

[illegible]

3. A feladat az ókori Kínával kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján a kínai civilizáció jellemzőit és virágkorát!

Kronológia

Kr. e. XVI–XI. század:

San-Jin-kor

Kr. e. XI–III. század:

Csou-kor

Kr. e. VI. század:

Taoizmus (Lao-ce)

kialakulása, és Kung Fu-
ce működése

Kr. e. III. század: Csin-
dinasztia

Kr. e. 210–Kr. u. 220:

Han-kor

Az ókori Kína

„A zárt világban fejlődő Kína számos technikai újítást adott az utókornak. A fehér porcelánt, a selymet a kínaiak fedezték fel, karavánjaik egészen Mezopotámiáig eljutottak [...]” *(Tankönyvi szöveg)*

„A folyókat és a legelőket követve vándorolnak, nincsenek városaik, sem állandó lakhelyük [...] Nincs írásuk, szóban kötik a megállapodásokat [...] az a szokásuk, hogy békében állataik legeltetése és a vadászat a fő foglalkozásuk, háborús időben pedig a harcot gyakorolják [...] Távolsági fegyverük az íj és a nyíl, a közelharci fegyverük a kard és a rövid dárda.” *(Kínai forrás a hunokról)*

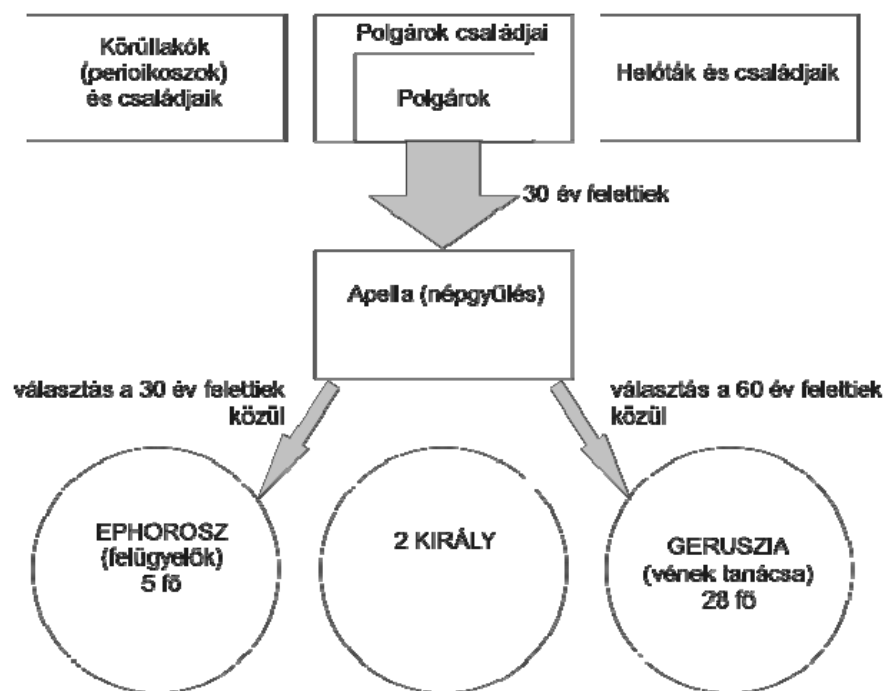
„A Csin-dinasztia bukásához a túlzott szigor következtében kitört felkelések vezettek. A Han császárok megerősítették a központi hatalmat, s uralkodásuk első felében Kína virágkorát élte. [...] A Birodalom megnövekedett erejét hódításokra használták fel.” *(Tankönyvi szöveg)*

4. A feladat az ókori Spártával kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján a spártai társadalom felépítését, a polisz működését!

Használja a középiskolai történelmi atlaszt is!

„Spárta közvetlen határát pedig 9000 részre [osztotta]. Ennyi lett a spártaiak osztályrészeinek száma.[...] Nem sajnálta polgártársaitól a szabadidőt, viszont teljesen eltiltotta őket a köznapi mesterségektől. [...] A földet [...] is a helóták művelték meg helyettük.[...] A csecsemő felnevelése nem az apa belátásától függött, hanem el kellett vinni az összejövetelek helyére, ahol a legidősebb törzstagok szemügyre vették a gyermeket. Ha jókötésűnek, erősnek találták, kiutaltak neki egy földdarabot a kilencezer közül, és elrendelték felnevelését. Ha viszont csenevész [...] volt, kivitték a Taügetosznak „Kitevő” nevű szakadékos helyére, mivel sem neki, sem az államnak nem előnyös, ha egy nem egészségesnek született, erőtlen gyermek életben marad. [...] Az úgynevezett krüpteia a következőkből állott: az előjárók időnként a legértelmesebbnek ítélt ifjakat kiküldték a vidékre, mindössze egy törrel és a legszükségesebb élelemmel felszerelve. Ezek nappal szerteszéledtek, és rejtekhelyeiken pihentek, éjszaka viszont kiálltak az utakra, és legyilkolták a kezükbe kerülő helótákat. [...] Először is minden arany- és ezüstpénzt kivont a forgalomból, és elrendelte, hogy fizetési eszközül csak vasat szabad használni. [...] Sem idegenből hozott árut, sem dísztárgyakat nem lehetett érte vásárolni, külföldi kereskedők hajói nem kötöttek ki Lakedaimon kikötőiben.” (Plutarkhosz: Lükurgosz élete)

Spárta társadalma és politikai intézményei

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei alapján a buddhizmus kialakulásának körülményeit, jellegzetes vonásait! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

(Buddha beszédeiből)

(Egy burmai kézirat részlete)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page, providing a template for writing or drawing. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a hunok szerepét a népvándorlásban és a Római Birodalom hanyatlásának történetében! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

IV. század	A rómaiak germánokat telepítenek le szövetségesként, akik évi díjazás fejében vállalják a határ őrzését.
375	A hunok legyőzik a keleti gótokat.
376	A nyugati gótokat betelepítik a Római Birodalomba.
451	A catalaunumi csata: a hun terjeszkedés megállítása.
453	Attila halála: a hun birodalom felbomlása.

„A hunok népének vadsága minden képzeletet felülmúl. Ha támadás éri őket, ék alakban vonulnak csatába. Mivel könnyen és gyorsan mozognak, szántsándékkal szétszóródva oly hirtelen csapnak át támadásba, hogy rendezetlenül is roppant vérengzést okozva száguldoznak, de sietségük miatt sem megerősített hely ostromlása, sem az ellenséges tábor fosztogatása közben nem látni őket. Meg is érdemlik a világ legfélelmetesebb harcosainak hírét, mert messziről, éles csontheggyel ellátott nyilakkal lődöznek [...] közelharcban pedig halált megvető bátorsággal küzdenek. Ezeknél senki nem szánt, még csak hozzá sem nyúl az ekéhez: mindannyian jelölt lakóhely nélkül, otthon és törvény, állandó szokás nélkül kóborolnak, mintha mindig menekülnének valaki elől lakásul szolgáló szekereikkel.” (*Ammianus, Marcellinus*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei alapján, hogyan változott meg a kereszténység és a Római Birodalom viszonya a IV. század folyamán és indokolja meg, miért következett be a változás!

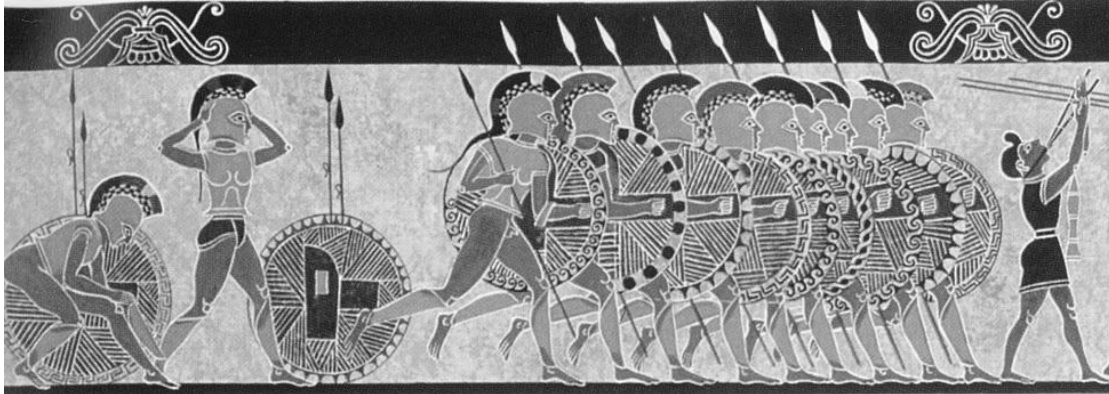
„Most, miután én, Constantinus [...] a közjóléttel és közbiztonsággal kapcsolatosan mindent megtárgyaltunk, [...] elsősorban azt rendeltük el, amiben az istenségnek kijáró tisztelet megnyilatkozik, hogy ti, a keresztényeknek is, és mindenkinek megengedjük, hogy szabadon azt a vallást kövessék, amelyiket akarják.”
(*Türelmi rendelet*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a forrás és ismeretei segítségével az ókori görög istenvilág és kultuszok legfontosabb jellemzőit!

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével az ókori Spárta társadalmi rétegeit, és magyarázza meg a sajátos társadalomszervezet okát!

„Megkísérelte az ingó vagyon felosztását is, hogy teljesen megszüntessen minden egyenlőtlenséget és aránytalanságot. Amikor azonban látta, hogy az emberek képtelenek elviselni vagyonuk köztulajdonba vételét, más megoldást keresett, és állami intézkedésekkel kísérelte meg a kapzsiság leküzdését. Először is minden arany- és ezüstpénzt kivont a forgalomból, és elrendelte, hogy fizetési eszközül csak vasat szabad használni.”
(*Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok, Lükurgosz*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Tárja fel a források és ismeretei segítségével, milyen változások történtek a római társadalomban a Kr. e. II–I. században! Térjen ki a változások okára is!

(*Appianos Caius Gracchus törvényjavaslatairól*)

(Cicero levele öccsének, Asia helytartójának)

[illegible]

11. A feladat a középkori egyházi élettel kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján a XI–XIII. században létrejött szerzetesrendek jellemzőit és tárja fel szerepüket a kor egyházi életében!

„Eltérően más [...] rendektől, a szerzetesek külön házakban laktak, a kolostort övező falon belül, ahol dolgoztak, étkeztek, aludtak. Vasárnaponként az előljáró átadta ellátásukat, a kenyeret és a főzelékfélét, amit mindegyikük a cellájában maga készített el. Az ivásra és egyéb használatra szolgáló víz egy forrásból érkezett, és minden cellába külön vezetéken került be. [...]” (*Guibert de Nogent a karthausi rend megalakulásáról*)

„I. Milyen helyen kell a kolostort felépíteni.

Egyetlen kolostor se épüljön városokban, várakban, külvárosokban, csakis emberektől távoli, kevésbé látogatott helyen.

II. Az életmód egysége az isteni és emberi dolgokban.

Hogy az apátságok között a megbonthatatlan egység ne szűnjön meg, és állandóan fennmaradjon, elrendeljük mindenekelőtt, hogy Szent Benedek Regulája legyen mindenki számára közös, és azonos módon tartsák be. Kötelesek ugyanazokat a könyveket használni az isteni officiumoknál. Végül mindenkire azonos étkezési és öltözködési, továbbá életviteli előírások vonatkoznak.

IV. Az öltözetről.

Az öltözet egyszerű, durva, festetlen anyagból, prém nélkül készüljön. Alatta vászoning, ahogyan a szabályzat előírja.

V. Honnét származzék a szerzetes tápláléka.

Rendünk szerzeteseinek tápláléka kétkezi munkából, azaz földművelésből és állattenyésztésből származzék [...]” (*Részlet a ciszterci rend regulájából, 1134*)

„1. A római egyház nem egyház, hanem utálatosak csoportosulása.

2. Földi vezetőjük nem más, mint az, akiről Máté evangéliuma így szól: »Ne nevezzetek senkit atyának a földön«, valamint a korinthusiakhoz szóló 1. levél: »Minden férfi feje Krisztus«, ezért tagadják, hogy a pápa az egyház feje, valamint hogy hatalmában áll kötni és oldani [bűnben elmarasztalni vagy feloldani], mint ahogy az Szent Péter hatalmában állott.

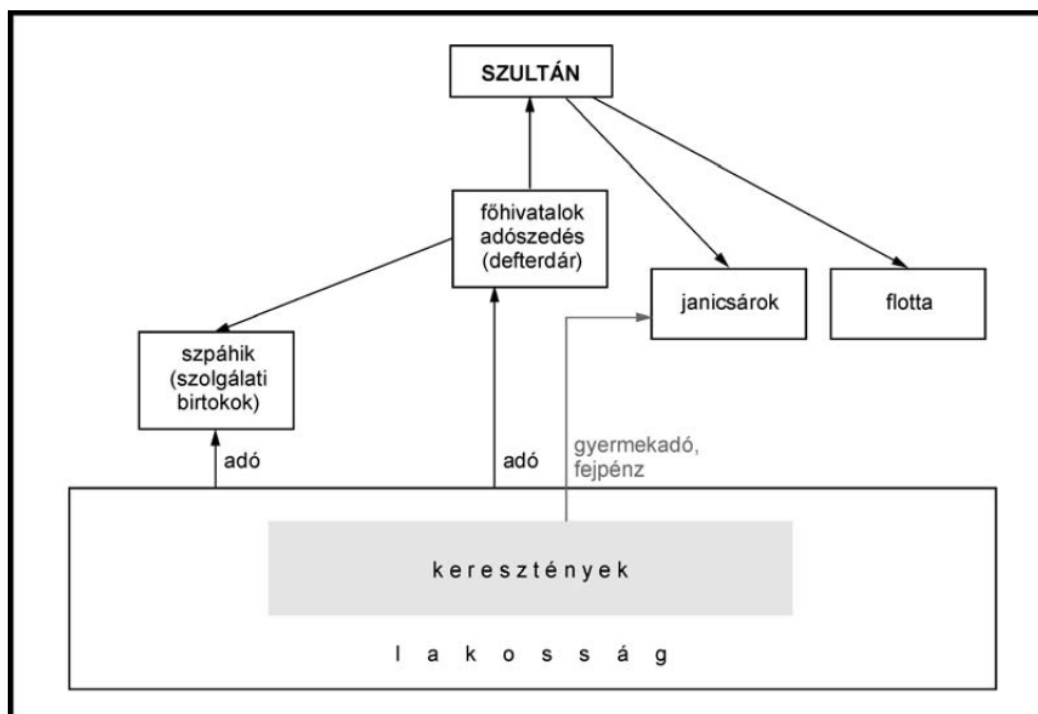
3. A püspöki, papi és diakónusi fokozatok kivételével az összes egyházi fokozatok csak az emberi hagyományokból erednek.

5. A templomban folytatott mise nem isteni szolgálat, és ezért senki sem köteles templomba járni.

9. A földi élet után nem vár ránk tisztító tűz.” (*XIII. századi eretnek irat*)

„Kedves testvéreim és fiacskáim! Ne szégyelljetez adományért menni, mert az Úr szegénnyé lett értünk ebben a világban. Ezért választottuk az ő és legszentebb édesanyjának példájára az igazi szegénység útját. Ez a mi örökségünk, melyet Urunk, Jézus Krisztus szerzett meg nekünk és hagyott ránk, és mindazokra, akik példája nyomán szent szegénységben akarnak élni.” (*Részlet Szent Ferenc perugiai legendájából*)

Mutassa be és elemezze a források és az atlasz segítségével az Oszmán Birodalom felépítését és a berendezkedés kapcsolatát a hódításokkal!

Ugyanakkor mindezt akkora lelkesedéssel hajtják végre s teszik meg, hogy egyik a másika helyett ajánlkozik, s az, akit otthon hagynak, úgy érzi, igazságtalanság esett rajta. Ezenfelül: vallják, hogy boldogok lesznek, ha nem otthon, a vénasszonyok könny- és nyálfolyása közepette, hanem a csatatéren, az ellenség lándzsái és nyilai között halhatnak meg. S azokat, akik így halnak meg, nemcsak hogy nem siratják, hanem szenteknek s győzteseknek hirdetik, példaként prédikálják s emelik magasra."

(Georgius de Hungaria, a törökök között két évtizedig fogságban élő szerző művéből, 1458)

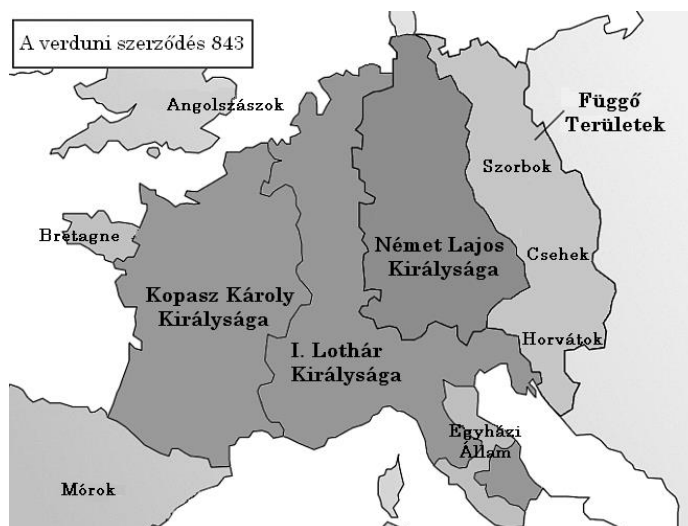
13. A feladat a kora középkori Európa történelméhez kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei alapján, hogy milyen tényezők segítették a Frank Birodalom egységét, befolyásolták szétesését!

„Burghardus würzburgi püspököt és Folradus káplánt elküldték Zakariás pápához, terjesszenek elő kérdést a frank királyokra vonatkozólag, akik ebben az időben nem rendelkeztek királyi hatalommal, hogy rendben van-e ez, vagy sem. Zakariás pápa azt üzent Pipinnek, hogy helyesebb, ha a hatalom birtokosát nevezik királynak, nem pedig azt, aki királyi hatalom nélkül maradt, és hogy a rend meg ne zavarodjék, apostoli jogánál fogva Pipint nevezte ki királynak. [...]”

Az Úr születésének ezen a szent napján, mikor a király mise közben Szent Péter apostol sírja előtt elmondott imádsága után felemelkedett, Leó pápa megkoronázta, a római nép pedig ezt kiáltozta: „Éljen és győzedelmeskedjék Carolus augustus, az Isten által megkoronázott nagy, békét teremtő császár!” A magasztalások elhangzása után a pápa olyan tiszteletben részesítette, mint a régi uralkodókat, Károly pedig a „patricius” név helyett „felséges császárnak” (imperator et augustus) nevezte magát.” (Einhard: Nagy Károly élete)

A patricius címet, mint Róma védnöke, Pipin király kapta a pápaságnak a longobárdok ellen nyújtott katonai segítségért.

„Károly, a legkegyelmesebb felséges, Istentől megkoronázott, nagy és békét hozó császár, aki a Római Birodalmat kormányozza, és aki Isten kegyelméből a frankok és a langobardok királya.” Pecsétjének felirata: „A birodalom megújítása” (Nagy Károly címei és pecsétjének felirata)

Mutassa be a forrás és ismeretei segítségével a középkori skolasztika főbb jellemzőit, érvelési módszereit, valamint hatását a tudományos fejlődésre!

Úgy tűnik, hogy nincs Isten. Mivel ha az ellentétesek közül az egyik végtelen, akkor a másiknak tökéletesen el kell pusztulnia. Ha tehát volna Isten, semmi rossz nem lehetne. De találunk rosszat a világban. Tehát nincs Isten. Továbbá, ami megvalósulhat kevesebb princípium révén, nem fog több révén megvalósulni. Mármost úgy tűnik, hogy a természeti jelenségek a természetre, a céltudatos tevékenységek pedig az emberi észre vagy akaratra vezethetők vissza mint princípiumra. Semmi szükség tehát Isten létének feltevésére.

Feleletül azt kell mondanunk, hogy Isten létét öt úton lehet bizonyítani.

Az első és legnyilvánvalóbb út az, amelyet a mozgásból veszünk. Bizonyos ugyanis, hogy bizonyos dolgok mozognak ebben a világban. De mindazt, ami mozog, valami más mozgat. Ha a mozgató maga is mozog, szükséges, hogy őt is valami más mozgassa, és azt megint más. Itt azonban nem lehet a végtelenbe menni, mivel így nem lenne egy első mozgató, következésképp semmilyen más mozgató sem, mivel a másodlagos mozgatók nem mozgatnak csak akkor, ha mozgatja őket az első mozgató. Szükséges tehát eljutnunk az első mozgatóhoz, amelyet semmi nem mozgat: s ezen mindenki Istent érti.” (Aquinói Tamás: *Summa Theologiae*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a forrásrészletek és ismeretei segítségével a céhes ipar jellemzőit!

51. A takácssegédek hagyják abba a munkát, mielőtt a vecsernyére hívó harang megszólal, bármely plébánia területén dolgoznak is, és a vecsernyére szóló harangozás után be kell fejezniük [...]”

41. A posztó készítésekor senki sem vegyítheti össze a valódi gyapjút a bárány gyapjával. Ha valaki mégis ezt teszi, 10 sou büntetést fizet minden csomó után [...]” (*Részletek a párizsi takácsok céhének határozataiból*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a nyugati és a keleti keresztény egyház közti főbb különbségeket a középkorban! Válaszában a két egyház szervezetét és működését hasonlítsa össze!

„I. Borisz bolgár cár 893-ban, Vladimir fia felett aratott győzelme után, »egyházinemzeti zsinatot« hívott össze az új fővárosba, Preszlávba, ahol kinevezett utóda Simeon nevű fia lett. A zsinat az óbolgár nyelvet mind egyházi mind államigazgatási szempontból hivatalos nyelvvé nyilvánította. Ehhez hozzájárult a bolgár egyház fejének, az érseknek az a megkülönböztetett helye, melyet a bizánci hierarchián belül foglalt el. Kanonikus szempontból [...] autonóm, de facto [ténylegesen] viszont független volt. Mindezek a tényezők hozzájárultak a teljes autokefalitás [önállóság] igényének a megfogalmazásához. A 918-919-es újabb preszlávi »egyházi-nemzeti zsinat« hivatalosan is kinyilvánította a bolgár egyháznak az autokefalitás iránti igényét, és az előljáró érsek számára a pátriárkai cím fölvételét.” (Imrényi Tibor, *egyháztörténész*)

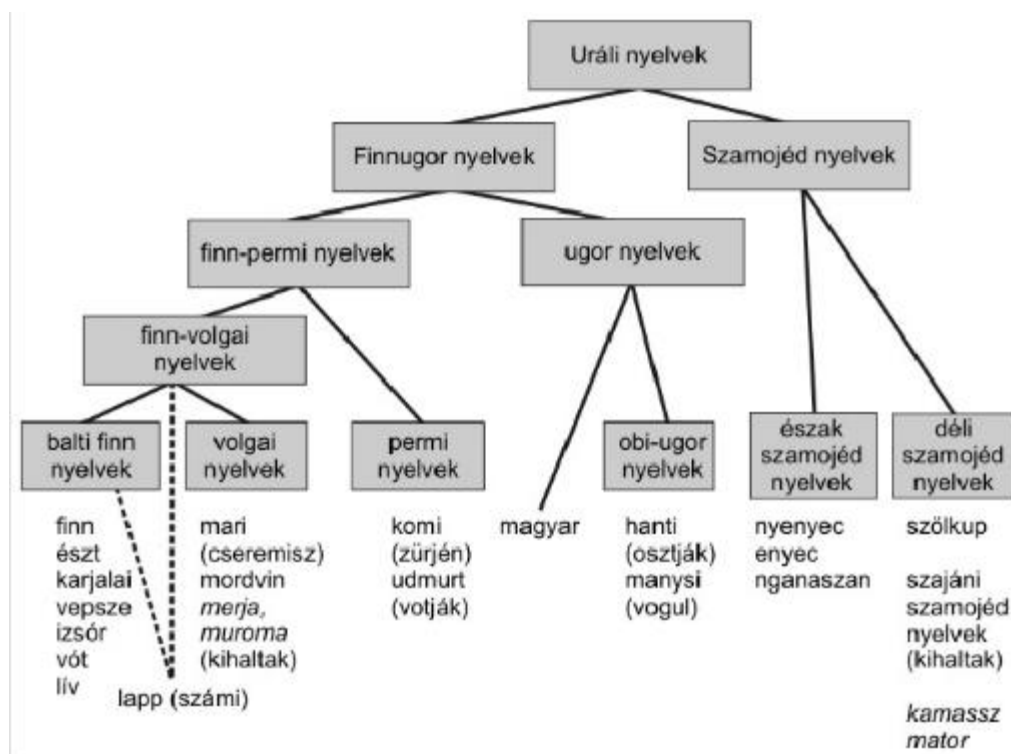
This image shows a blank sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Elemezze a források és ismeretei segítségével a királyi hatalom gyengülése és a *Magna Charta Libertatum* kiadása közötti összefüggéseket! Válaszában világítson rá az oklevél kiadásának körülményeire és jelentőségére!

„A királyság közös tanácsának megtartása végett [névre szóló] pecsétés meghívólevelünket fogjuk küldeni az érsekekhez, püspökökhöz, apátokhoz, grófokhoz és a nagy bárókhoz. Továbbá általánosságban [...] fogjuk meghívni mindazokat, akik közvetlen hűbéreseink [...]. Ha ilyenformán megtörtént a meghívás, a kitűzött napon kerüljön az ügy tárgyalásra a megjelentek tanácsával, még akkor is, ha nem mindegyik meghívott jön el.” (A Magna Charta Libertatumból)

[illegible]

Mutassa be a források és saját ismeretei alapján, milyen problémák merülnek fel a magyar nép rokonságának szaktudományi kutatása során!

„Az elemek időrendbe állítva – vagyis az egyes népekkel összefüggő kapcsolataink időrendjébe – a következő rétegeket adják:

Ugoroknál és törököknél egyaránt meglevő, nyelv-lélektani eredetű elem: a »Hol volt, hol nem volt«-féle mesekezdő formula.

Volgai türköktől: népzeneink régi stílusa [...].

(Vargyas Lajos, néprajzkutató)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a magyar őstörténet kutatásának nehézségeit!

```
graph TD; NY[NYELVÉSZET] --> T[TÖRTÉNETÍRÁS]; R[RÉGÉSZET] --> T; NY --> NY_S[forrásai az élő nyelv és a nyelvemlékek  
(felvázolja a nyelv történetét, időrendet, gazdaság- és társadalomtörténetet ad)]; R --> R_S[forrásai a tárgyi emlékek  
(felvázolja a tárgyi anyag történetét, időrendet, gazdaság- és társadalomtörténetet ad)]; T --> T_S[forrásai az írott szövegek  
(felvázolja az írott szövegekben szereplő népek történetét, időrendet, gazdaság- és társadalomtörténetet ad)]; NY_S --> E[eltérő, vagy ellentétes eredmények]; R_S --> E; T_S --> E;
```

NYELVÉSZET
forrásai az élő nyelv
és a nyelvemlékek
(felvázolja a **nyelv** történetét,
időrendet, gazdaság- és társadalomtörténetet ad)

NEHEZEN FELELTETHETŐEK MEG EGYMÁSNAK
(sőt, ellentmondanak egymásnak)

RÉGÉSZET
forrásai a tárgyi emlékek
(felvázolja a **tárgyi anyag** történetét,
időrendet, gazdaság-
és társadalomtörténetet ad)

TÖRTÉNETÍRÁS
forrásai az írott szövegek
(felvázolja az **írott szövegekben szereplő**
népek történetét, időrendet, gazdaság-
és társadalomtörténetet ad)

eltérő, vagy ellentétes eredmények

A különböző tudományágak és az őstörténet-kutatás kapcsolata

„Az őstörténet ugyanis éppen annak a kornak a vizsgálatára szorítkozik, amelyre nézve írott forrásanyag nincs, vagy igen gyéren áll rendelkezésre. Mennél távolabbi időbe megyünk vissza, annál kevesebb írott adatra támaszkodhatunk, és annál inkább előtérbe nyomul a nyelvtudomány, a régészet, az embertan és más tudományok szerepe. [...]” (Győrffy György, történész)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

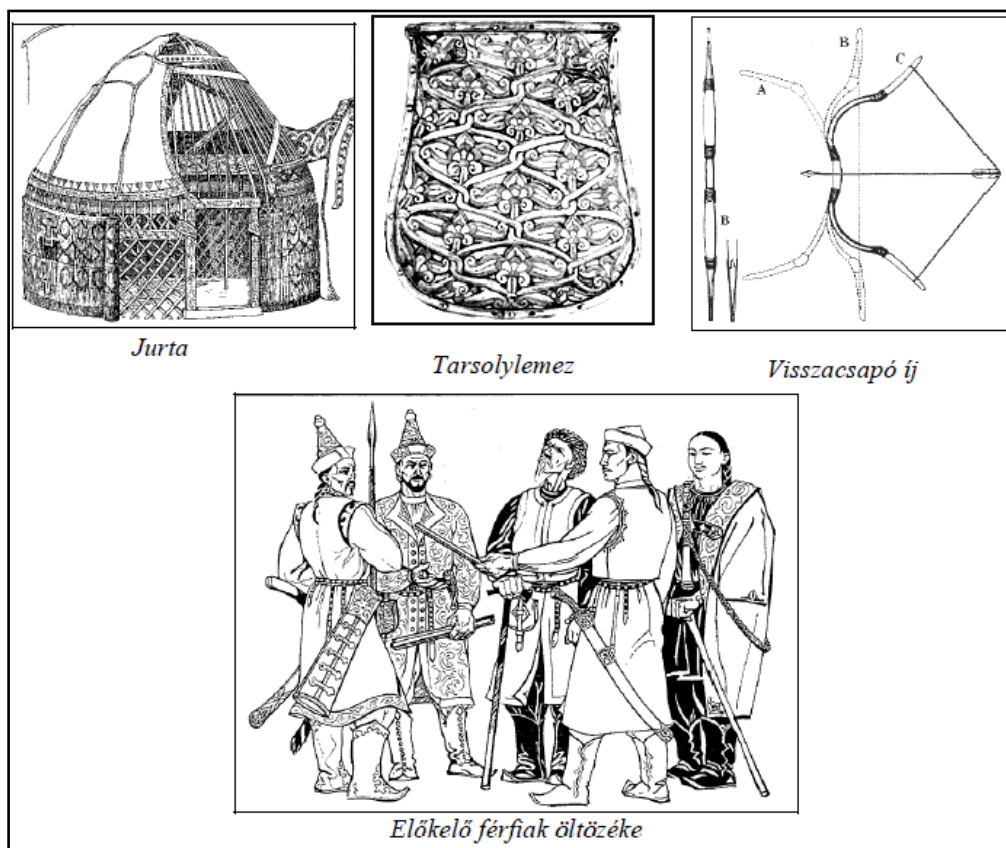
20. A feladat a honfoglaló magyarsággal kapcsolatos.

Mutassa be az alábbi források és ismeretei alapján a honfoglaló magyarság életmódját, a világról alkotott felfogását!

„Ügyesen kilesik a kedvező alkalmat, és ellenségeiket nem annyira karjukkal és haderejükkel igyekeznek leverni, mint inkább csel, rajtaütés [...] útján. Fegyverzetük kard, bőrpáncél, íj és kopja, s így a harcokban legtöbbjük kétféle fegyvert visel. [...] Türk [magyar] ellenfeleinknek hátrányos a legelő hiánya, tekintve a magukkal vitt lovak sokaságát. [...] Lovasok és lóról le nem szállnak, mert gyalogosan nem képesek helyt állni, minthogy lóháton nőttek fel.” (Bölcs Leó, bizánci császár; IX. század)

„Sátraik vannak, és együtt vonulnak a sarjadó fűvel és a zöld vegetációval. Bárhova is mennek, együtt utaznak egész rakományukkal és raktárukkal, (az uralkodó) kísérőivel és a trónussal, a sátrakkal és az állatokkal. [...] Amikor eljönnek a téli napok, mindegyikük ahhoz a folyóhoz húzódik, amelyikhez éppen közelebb van. Ott marad télire, és halászik.” (Ibn Ruszta és Gardízi; IX. század)

„A világ rétegekre oszlik: a középső a mi világunk, a felső [...] az istenek és szellemek lakóhelye, míg az alsó világ a gonosz szellemek tanyája. E világi rétegeket egy csodálatos fa – az életfa vagy világfa – köti össze, melynek gyökerei az alsó, csúcsa és felső ágai a felső világi rétegekbe nyúlnak. [...] A fa ágai közt van a Nap, a Hold és a csillagok. A különböző világi rétegek közt [...] csak a különleges tulajdonságokkal és tudással rendelkező sámán (vagy magyar nevén: a táltos) tud közvetíteni.” (Fodor István történész)

Mutassa be a források és ismeretei alapján a kalandozások jellegzetességeit, a sikerek és kudarcok okait! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

„[Madarász] Henrik király a csata megkezdése előtt a következő bölcs és üdvös tanácsot adta: »Amikor elkezdték a harcot, senki ne próbálja előzni bajtársát, még ha gyorsabb is a lova, hanem az egyik oldalról a pajzsoktól védve, a pajzsokon fogjátok fel az első nyíllövéseket, azután sebes vágatással és leghevesebb lendülettel rohanjatok rájuk, hogy másodszor ne tudják kilőni rátok nyilaikat, mindaddig, amíg nem érzik a fegyvereitek által ütött sebeket.« A százszok tehát nem felejtkeznek el az igen üdvös figyelmeztetésről, és rendezett hadsorokban egyszerre rohamoznak, s nem akad olyan, aki gyorsabb lovával megelőzné a lassúbbat, hanem ahogy a király mondotta, egyik oldalról a pajzsokkal fedve, pajzsaikon felfogják az ártalmatlanná vált nyíllövéseket, azután, ahogy a bölcs férfiú megmondta, gyors rohammal rájuk mennek úgy, ahogy amazokból nyögések közben előbb távozik az élet, semmint másodszor kilőhetnék nyilaik villámain. És Isten kegyes ajándéka folytán bekövetkezett az, hogy amazoknak inkább a futáshoz, semmint a csatához jött meg a kedvük. [...] Ezt a Merseburg melletti dicsőséges és emlékeztető méltó diadalt a király festményben örököltette meg palotájának felső ebédlőjében.» (Liutprand középkori történetíró)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be ismeretei és a források alapján a kalandozó hadjáratok jellemzőit és az európai világban a magyarokról kialakult képet! Használja a történelmi atlaszt!

„Kettő közülük [a magyarok közül] felmászik a haranglábra abban a hitben, hogy a csúcán levő kakas aranyból való, és nem lehetne az ilyen nevű helység istene, csak úgy, ha nemesfémből van öntve. [Gallus=kakas]. Miközben az egyik erősebben kihajlik, hogy a lándzsájával lefeszítse, a magasból lezuhan az udvarba és szörnyethal. A másik ezalatt isten szentélyének meggyalázására a keleti homlokzat tetejére mászott, és miközben hozzákészülődött, hogy a hasát kiüritse, hátrazuhan és teljesen összetörte magát [...]. A kolostor udvarát a tisztek veszik birtokukba és bőségesen lakomáznak. Heribald is velük együtt belakott, hogy, mint utóbb maga is mondogatta, soha jobban. S minthogy azok, szokásuk szerint, székek nélkül a zöld fűre ültek az étkezéshez, Heribald magának és egy foglyul ejtett klerikusnak [papnak] székeket hozott. Azok pedig, miután az áldozati barmok lapockáit és a többi részeit félig nyersen, kések nélkül, csupán fogaikkal marcangolva lerágták, a lerágott csontokat tréfából egymáshoz hajigálták. Bort, amelyet tele csöbrökben középre helyeztek, annyit ivott mindenki, különbség nélkül, amennyi jólesett. Miután pedig a bortól nekihevültek, mindnyájan elkezdtek rettenetesen kiáltozni isteneikhez, a klerikust pedig és a bolondjukat arra kényszerítették, hogy ugyanezt tegyék. A klerikus pedig, minthogy jól tudta a nyelvüket, s ezért is tartották meg életben, velük kiabált, ahogy csak tudott. [...] A foglyoknak szokatlan énekére mindnyájan, akik ott voltak, összecsiszultak, és vidámságukat szabadjára engedve, táncoltak és birkóztak a főemberek előtt. Némelyek fegyverrel is összecsapva, bemutatták, mennyire járatosak a hadi tudományban.” (*Ekkehard: Sankt Gallen-i történetek; 1050 körül*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a magyarság társadalmának és életmódjának legfontosabb jellemzőit a X. század első felében! Válaszában a források alapján röviden térjen ki arra is, milyen történelmi elképzelések fogalmazódtak meg a kalandozások társadalomtörténeti hátteréről!

„[A társadalom] élén szűk körű főnöki réteg jött létre, amely a kalandozó hadjáratokban további meggazdagodásának elsőrendű forrását látta. Ebbeli törekvése a társadalom zömét alkotó szabadok ellen irányult, akiknek rovására kívánt kivételezett helyzetbe kerülni. [...] A rendszeres hadi események révén az egyes főnökök körül egyre határozottabb körvonalakkal alakult ki olyan katonai kíséret, amely háborús időkben külső, békés időkben belső elnyomó funkciók ellátására volt alkalmas.” (Kristó Gyula, 1986)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

24. A feladat a magyar államalapítással kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján, hogy miként szolgálta Szent István törvényalkotó tevékenysége a keresztény hit terjesztését, az egyházszerkezet kiépítését és a királyi hatalom megerősítését Magyarországon! Használja a Történelmi atlaszt!

„Előszó a királyi törvényhez

A királyi méltóságnak a keresztény hit tápláló erejével véghezvitt alkotásai fényesebbek és erősebbek szoktak lenni más méltóságok műveinél. [...]

2. A püspököknek az egyházi javak feletti hatalmáról és a világiakkal való egyetértéséről

Akarjuk, hogy a püspököknek legyen hatalmuk az egyházi javakat gondozni, igazgatni s kormányozni, és azok felett rendelkezni az egyházi törvények határozatai szerint. Akarjuk, hogy a világiak is engedelmeskedjenek a püspököknek szolgálataikban az egyházak igazgatása, az özvegyek és árvák védelmezése érdekében, és hogy engedelmesek legyenek kereszténységük megtartásában.

3-4. Milyeneknek kell lenniök az egyházi személyek tanúinak és vádlóinak

[...] Világi személy tanúbizonyságát egyházi személy ellen senki ne fogadja el. Senki se merje ugyanis egyházi személy ügyét világi nyilvánosság előtt kivizsgálni, hanem csak az egyházban.

8-9. A vasárnap megtartásáról

[...] A papok pedig és az ispánok hagyják meg az összes falusi bírónak, hogy ezek parancsára vasárnap mindenki menjen a templomba, öregek és fiatalok, férfiak és nők, kivéve azokat, akik a tüzet őrzik. Ha pedig valaki amazok hanyagsága folytán nem (tűz-) őrzés végett marad otthon, az ilyet verjék meg és nyírják le.

10. A négy böjti időszak megtartásáról

Ha valaki hús evésével megsérti a mindenki előtt ismeretes négy böjti időszakot, akkor egy héten át bezárva böjtöljön.” (Szent István ún. I. törvénykönyve)

„1. A király adományáról az egyháznak

Tíz falu építsen egy templomot, amelyet két telekkel s ugyanannyi rabszolgával lássanak el, lóval és kancával, hat ökörrel és két tehénnel, harminc aprómarhával. Ruhákról és oltártakarókról a király gondoskodjék, papról és könyvekről a püspök.

18. A tizedről

Ha valakinek az Isten tízet adott egy évben, a tizedik részt adja az Istennek, és ha valaki tizedét elrejt, kilenc részt fizessen. És ha valaki a püspöknek elkülönített tizedet meglopja, mint tolvajt ítélik meg, és az ebből eredő jóvátétel teljesen a püspöké legyen.” (Szent István ún. II. törvénykönyve)

25. A feladat az államalapítás korához kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével István király egyházszerző tevékenységét!

„Hisszük, s valóban tudjuk, hogy ha az istentiszteletnek szentelt helyek hatalmát és tiszteletét növeljük, azt nemcsak az emberek hirdetik dicsérettel, hanem Isten is jutalommal viszonozza. Ezért Isten szent egyháza és a mi híveink valamennyien, a mostaniak és jövődöbeliek, tudják meg, hogy a Pannónia hegyén lévő Szent Márton monostornak az apátja, Anasztáz közbenjárására, tanácsára és beleegyezésével ugyanezen monostornak olyan kiváltságot engedélyeztünk, amelyet Montecassino Szent Benedek monostora kapott. Szent Márton monostorát még szülőatyánk kezdte és mi fejeztük be Isten segítségével lelkünk üdvéért és királyságunk megszilárdításáért. Ugyanezen monostor testvéreinek szent imái miatt az előbb írt Anasztáz apát úr tanácsaitól és állandó segítségétől felbátorítva lettünk ugyanis győztesek.” (*A pannonthalmi apátság alapítólevele, 1001*)

„Ha valaki hús evésével megsérti a mindenki előtt ismeretes négy böjti időszakot, akkor egy héten át bezárva böjtöljön. Ha valaki pénteken, amelyet az egész kereszténység megtart, húst eszik, egy héten át sötétbe zárva böjtöljön.” *(I. István I. törvénykönyvéből)*

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be az I. (Szent) István törvényeiben tükröződő, illetve az általuk elindított társadalmi átalakulást! Válaszában kizárólag a bekövetkező társadalmi változásokra koncentráljon!

15. Ha valaki az ispánok közül felesége meggyilkolásával mocskolja be magát, ötven tinóval egyezzenek meg az asszony rokonaival és vezekeljen az egyház parancsai szerint. Ha pedig valamelyik vitéz vagy gazdagabb ember esik ugyanazon bűnbe, fizessen a rokonoknak tíz tinót és vezekeljen. Ha pedig a népből való ember követi el ugyanazt a bűnt, öt tinóval egyezzenek meg a rokonokkal és vessék alá az említett börtönek.” (*I. István I. törvénykönyve*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

27. A feladat I. (Szent) László korának társadalomtörténetéhez kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a kereszténység és a társadalmi rend megszilárdulását I. (Szent) László uralkodásának idején!

„Mindnyáján tudták ugyanis, hogy fel van ruházva a tökéletes virtusokkal, hite szerint katolikus, kiváltképpen kegyes, bőkezű adakozó, szeretettel jeles.[...] Minden ítéletében isten félelmét tartotta szem előtt, kiváltképpen büntetőügyekben, ahol vérontással járó büntetés, vagyis torolás jár.” (A *Képes Krónika Szent Lászlóról*)

„[...] hatalmas volt kegyessége, legkivált mégis bőkezűsége. Mindahány királyi egyházat, s kolostort- akár ő, akár más alapította adományokkal gazdagította, ezért méltán mesél adományairól a magyarok minden temploma. Két püspökséget szervezett, s királyi bőkezűséggel berendezett.” *(Szent László legendája; 1210 körül)*

*Szent István és Szent László
gótikus szobra*

„3. Azoknak a papoknak, kik első és törvényes házasságban élnek, a béke megóvása érdekében és a szentlélek egysége miatt, ideiglenesen engedélyt adunk, amíg nekünk ebben az ügyben a szentatya tanácsot fog adni.

11. Ha valaki vasárnapon nem megy az ő kerületének egyházába, verésekkel javítsák meg.

19. Ha a falusiak egyházukat elhagyva, máshová vándorolnak, püspöki joggal és királyi paranccsal kényszerítsék őket oda visszatérni, ahonnan elmentek.

22. Akik pogány szokás szerint kutak mellett áldoznak, bűnükért egy ökörrrel fizessenek.” (László ún. I. törvénykönyve)

[illegible]

28. A feladat Magyarország Árpád-kori történelmével kapcsolatos.

Vesse össze a források és ismeretei segítségével I. (Szent) Lászlónak és Könyves Kálmánnak a kereszténységgel és a társadalmi rend megszilárdításával összefüggő törvényeit! Válaszában világítson rá a törvények jelentőségére!

„Az olyan papoknak pedig, akik első és törvényes házasságban élnek, minthogy a szeretet kötötte és a szent Lélek bírta egybe őket, ideiglenes való engedelmet adtunk, míg az apostoli szent atya adna tanácsot róluk nekünk.”

„Tiltjuk, hogy senki másnak a szolgáját vagy cselédjét magához ne fogadja.”

(Szent László törvényeiből)

„Házaspap [...] egy se áldozzon az oltárnál, hanem csak ha felesége reáhagyja és megtartóztatást fogad, és ő előbb annak külön lakásáról és testi élete szükségéről gondoskodik; mint az apostol mondja: akinek felesége vagyon is, úgy tartsa, mintha nem volna.”

„Aki kóborlót fogad fel a király engedelmével
nélkül, akárki legyen, ötvenöt pénzt fizessen.”

(Könyves Kálmán törvényeiből)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

29. A feladat a középkori magyar történelemhez kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei alapján Károly Róbertnek a kincstári bevételek növelésére tett erőfeszítéseit és azok hatását! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

„Károly, Isten kegyelméből Magyarország királya, a királyságunkon áthaladó kereskedőknek egyetemlegesen és egyenként üdvözetünket kedvezésünkkel [küldjük]. Ezen levelünk tartalmával kijelentjük nektek, hogy királyságunk egészen átmenve javaitokkal és áruitokkal az elődeink által jóváhagyott szokás szerint kötelező vámot megfizetvén és megfizetvén a harmincadot várunknál, amelyet a Száva kikötőjében építettünk, szabadon és biztonságosan közlekedjete bejöveteletekkor és távozásotokkor.”

(Károly Róbert okleveléből)

„Mivel azt akarjuk, hogy [...] nagyobb számban kibocsátandó ezen mostani pénzünk egész országunkban változatlanul állandó forgalomban maradjon, és azt elárassza, s hogy kamaráink tavalyi, tavalyelőtti és a négy évvel ezelőtt kibocsátott dénárjai ugyanezen újakkal együtt, egyidejűleg legyenek forgalomban, s azokat emezekkel egyformán fogadják el, [...] elrendeltük és parancsoljuk, hogy minden megyében, minden egyes kapu után, amelyen szénával vagy gabonával megrakott szekér képes befordulni vagy azon át kijönni, [...] kivén a mi királyi és királynéi szolgálkat, [...] kivén továbbá az egyházakat, városokat vagy másokat, akik nyilvánvaló kiváltságot, szabadságot élveznek, a kirovás megtörténte után 15 napon belül 18 dénárt a kamarák ispánjának a kezéhez kell szolgáltatni és fizetni.”

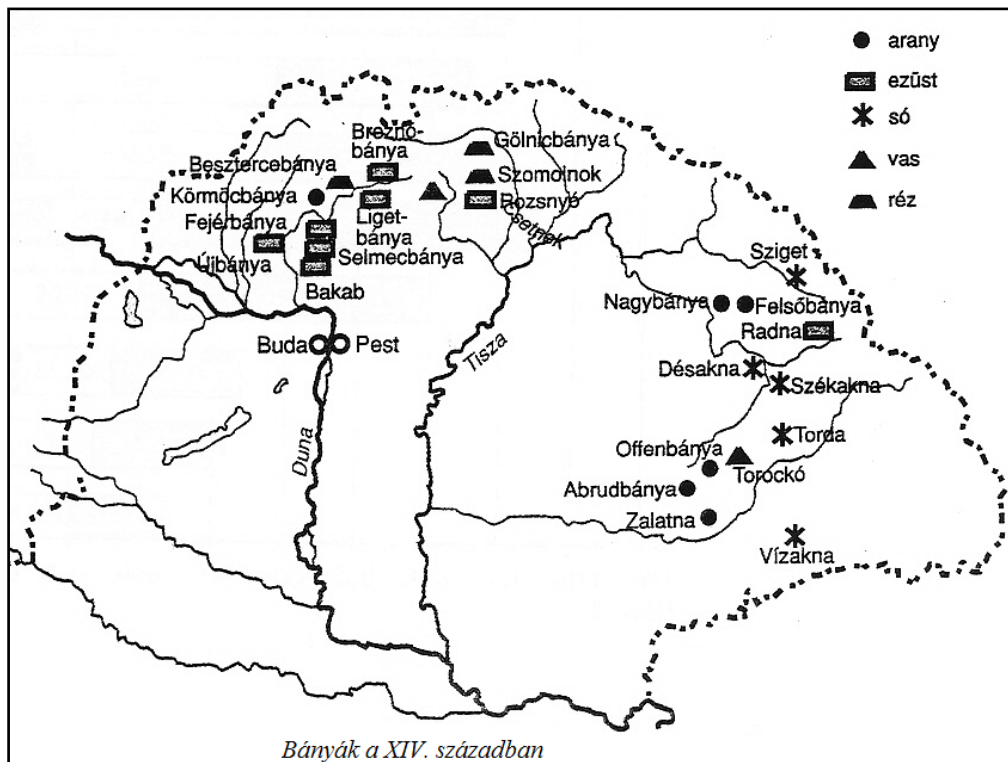
(Károly Róbert rendeletéből)

[illegible]

30. A feladat a középkori magyar történelemhez kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével Károly Róbertnek a bányászattal és a pénzveréssel kapcsolatos reformjait! Használja a középiskolai történelmi atlaszt is!

„Károly Róbert 1327–1328-ban a csehországi Kutenbergből behívott [német] telepesekkel alapította meg kutenbergi jog szerint Körmöcbánya városát. E csehországi telepések voltak a garasok [ezüstpénzek] első verői, s úgy lehet kezdetben a többi pénzverő kamarákban is Csehországból bevándorolt kamaraispánok vezetése alatt verték a garasokat.” (*Hóman Bálint, történész*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

31. A feladat a középkori magyar történelemhez kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, hogyan szabályozta a magyar társadalom átalakulását I. (Nagy) Lajos jogalkotása!

A magyar társadalom a XIV. században			
bárók		király	kiváltságosok
köznemesség		püspökök	
		papság	
		városi polgárság	kiváltsággal nem rendelkezők
jobbágyság			

„6. Ezenkívül bármely szabad faluban élő jobbágyainktól – kivéve a fallal övezett városokat – ezek minden terményének és borának kilenced részét fogjuk beszedni, és a bárók is bármely birtokaikon élő minden jobbágyuktól hasonlóképpen szedjük be azok minden terményének és borának a kilencedrészét a saját szükségletükre.

10. Mi tehát királyi kegyelmünkkel meghallgatván mondott országunk főpapjainak, báróinak, előkelőinek és nemeseinek kérését, óhajuknak kegyesen eleget tenni akarván, második András király úrnak aranypecsétjével megerősített, szóról szóra ide beiktatott levelét, az abban foglalt minden szabadsággal egyetemben elfogadjuk, helyeseljük és jóváhagyjuk.

11. Kivéve egyedül a kiváltságlevélből kizárt cikkelyt: Hogy az örökösök hátrahagyása nélkül elhaló nemeseknek jogukban és szabadságukban áll az egyházak, avagy tetszésük szerint mások részére adakozni, hagyományt tenni, birtokaikat eladni vagy elidegeníteni. Sőt ellenkezőleg, éppenséggel ne legyen joguk ezt megtenni, hanem birtokaik jog és törvény szerint legközelebbi atyafiaikra háramoljanak.

Ugyanazon nemeseknek kérésébe is beleegyeztünk, hogy az országunk határai közt lakó valódi nemesek, még az országunk határai közt fekvő hercegi tartományokban levők is, megannyian ugyanazon egy szabadsággal éljenek.”

(I. Lajos dekrétuma; 1351)

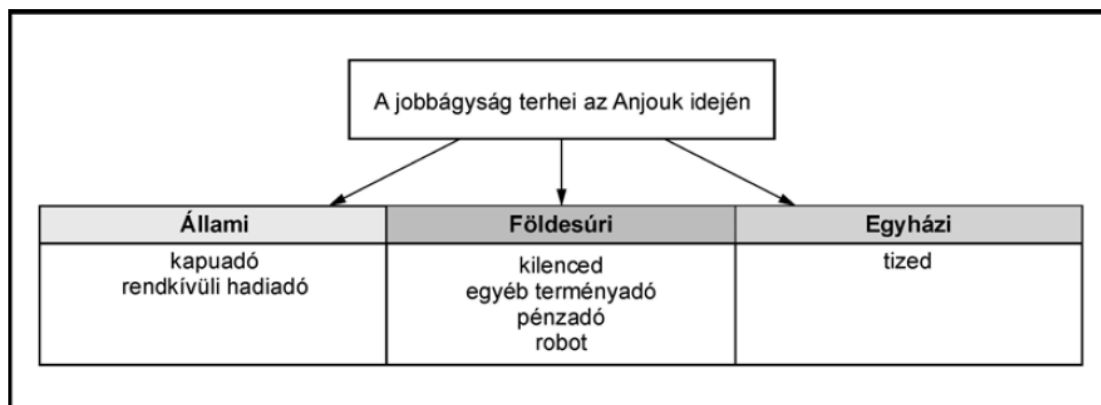
Mutassa be ismeretei és a források alapján azokat a változásokat, amelyek az Anjou-kori társadalom földbirtokos osztályát érintették!

„Minthogy Miklós nevű tisztje miközöttünk [...] zsarnokoskodik, némelyeket közülünk ahogyan nem való, fogságra vet, némelyeket nyomorgat, másokat javaiktól megfoszt, [...] ámbár nincs kedvünkre, mindazonáltal a szükségtől hajtva mégis oda jutottunk, hogy birtoka földjének színén többé semmiképpen meg nem maradhatunk. Ennek okából kérjük tehát Uraságotat, ha továbbra is úr akar lenni fölöttünk, üzze el közülünk ugyanezen Miklóst, és valaki mást, jobbat méltóztasson ide helyezni; mert különben e szükségtől kényszerítve, király urunkhoz fellebbezünk és nem fogjuk elmulasztani, hogy magunk állapotát más helyen biztosítsuk.” (*Temes megyei jobbágyok panaszlevele; 1325 körül*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

32. A feladat a középkori Magyarországra vonatkozik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a XIV. század közepének magyar társadalmi átalakulását! Utaljon a gazdaság változására az Árpád-korhoz viszonyítva!

Előbeszéd:

4. § „[...]jelen levelünk rendén mindenkinek tudomására akarjuk hozni, hogy országunk főpapjainak, báróinak, valamint előkelőinek és nemeseinek gyülekezete és ugyanaz a közönsége [...] megújítás és megerősítés végett elénkbe terjesztették boldog emlékezetű ősünknek és elődünknek [...] második András úrnak [...] saját arany pecsétével megerősített kiváltságlevelét [...]

9. § Mi tehát királyi kegyelmünkkel meghallgatván mondott országunk főpapjainak, báróinak, előkelőinek és nemeseinek a kérését, miután fontolóra vettük és emlékezetünkben megújítottuk az ő hű engedelmességüket és legőszintébb szolgálatkészségüket [...]

11. § Kivéve egyedül a kiváltságból kizárt [...] egy cikkelyt, tudniillik ezt: „Hogy az örökösök hátrahagyása nélkül elhaló nemeseknek jogukban és szabadságukban áll az egyházak, avagy tetszésük szerint mások részére, élők közt vagy halál esetére adakozni, hagyományt tenni, birtokaikat eladni vagy elidegeníteni.” Sőt ellenkezőleg [...] ne legyen joguk ezt megtenni, hanem birtokaik jog és törvény szerint, tisztán és feltétlenül, minden ellentmondás nélkül, legközelebbi atyafiaikra és nemzetségeikre háromoljanak [...]

VI. törvénycikk

Ezenkívül minden, bármely néven nevezendő szabad községben, valamint az udvarnoki és királynői községekben levő összes szántóvető és szőlőbirtokos jobbágyainktól (kivéve a falakkal bekerített városokat) minden terményüknek és boruknak kilencedét beszedetjük és a királyné asszony is be fogja szedetni. És a főt nevezett bárók és nemesek bármely birtokaikon levő minden szántóvető és szőlővel bíró jobbágyoktól ezek minden terményének és borának kilenced részét a maguk szükségére hasonlóképen hajtsák és szedjék be.

2. § És akik a mondottak beszédese tekintetében másként járnak el, az olyan ellenszegülőeknek és a jelen rendeletünket megszegőknek birtokain a terményeknek és bornak ama kilenced részét minden lejjebb szállítás és leengedés nélkül mi magunk fogjuk saját használatunkra behajtani [...]

XI. törvénycikk

Ugyanazon nemeseknek kérésébe is beleegyeztünk: hogy az országunk határai közt lakó valódi nemesek még az országunk határai közt fekvő hercegi tartományokban levők is, megannyian ugyanazon egy szabadsággal éljenek.

XII. törvénycikk

A kamaranyereséget a Dráva, Száva folyók között lakó, valamint a pozsegai és valkói nemesek is országunk más valódi nemeseivel egyaránt tartoznak fizetni [...]

2. § [...] miként országunk más részeinek többi nemesei, ők is szabadok és mentesek maradjanak bármilyen egyéb adók kiadásától [...]

XVIII. törvénycikk

Országlakosainknak, a városokban, szabad községekben, a király, királynő, a főpapok, bárók és más nemesek területén és birtokaiban levő jobbágyait, régi tetteikért nem szabad sem személyükben, sem vagyonokban akadályoztatni, letiltani és letartóztatni [...] *(Részletek az 1351. évi törvényekből)*

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

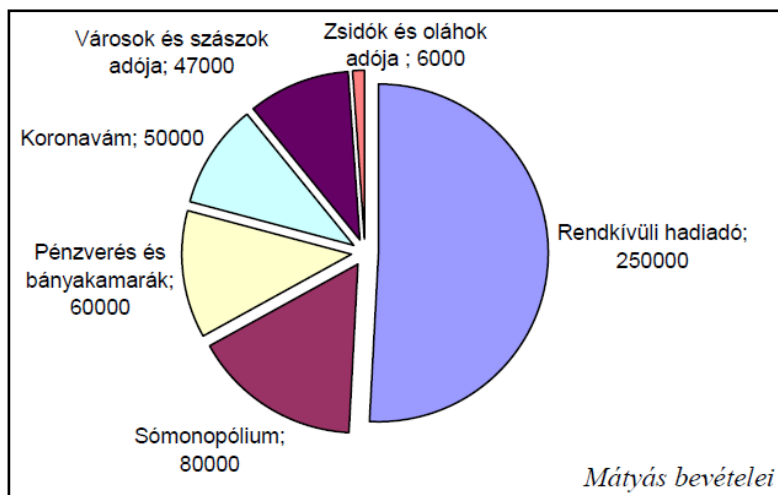
33. A feladat Hunyadi Mátyás belpolitikájával kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján, milyen társadalmi és gazdaságpolitikai okokra vezethető vissza az 1471. évi Vitéz János vezette összeesküvés!

„Sok okát beszélük, miért kezdtek összeesküvésbe a király legrégibb atyai barátai. Hiszen olyan tekintélyben és hivatalokban volt részük, hogy igazán nem lehetett tőlük ingadozást, árulást várni. Az érsek [Vitéz János, esztergomi érsek] állítólag számos sérelme miatt lett összeesküvő. A király ugyanis már a maga lábán állt; azelőtt ki volt szolgáltatva a főemberek tanácsának; most lerázta ezt, nem mások után, hanem saját esze és akarata szerint járt, s ha szólni mertek, lehurrogta őket. [...] Ezek tekintélyük alapos csorbulását látták ebben. Ehhez járult a szokatlanul kivetett rendkívüli adó, az úgynevezett dika, amelyet többnyire nem portánként, hanem fejenként róttak ki. És ámbár az igen nagy szolgáltatásokat a folytonos háború tette szükségessé, a szokatlan adót mindenki nehezményezte. Sőt, Mátyás még a püspöki jövedelmeket is bitorolni kezdte.” (*Bonfini nyomán*)

„A legfelsőbb szintű igazságszolgáltatást a király személyes jelenlétének bírósága végezte, amely folyamatosan működött. Ez lényeges előnyt jelentett a nádor vagy az országbíró időszakosan üléselő és az ügyek intézését húzóhatalasztó törvényszékhez képest. Ennek az intézménynek a vezetői és hivatalnokai többnyire a köznemesi és polgári, időnként pedig a jobbágysági sorból emelkedtek föl. Művelt, szakmájukat kiválóan ismerő emberek voltak, akik hivatalukat s ebből származó jövedelmeiket megélhetésük fő forrásának tekintették.” (*Tankönyvi szöveg*)

A társadalom Mátyás korában		
Egyháziak	Világiak	
Prelátusok (érsekek, püspökök)	Bárok (nádor, országbíró, tárnokmester, vajda, szlavón bán stb.)	
	Közép- és kismesség (18 000 egytelkes, 7000 birtokos nemesi család)	
Alsópapság	Polgárság a szabad királyi városokban	Módos kereskedők
		Kézművesek
		Plebejusok
	Jobbágyság	

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, miként jelent meg a reneszánsz kultúra Mátyás udvarában! Válaszában világítson rá, hogyan függött össze a kérdés Mátyás hatalmi törekvéseivel!

(Mátyás levele Julius Pomponius Laetus, itáliai humanista tudósnak, 1471)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

35. A feladat a kora újkori angol történelemre vonatkozik.

Mutassa be a XVII–XVIII. századi angol parlamentáris monarchia működését a források és ismeretei alapján! Válaszában utaljon a választási rendszerre is!

„Királyságunkban csak minden hatodik embernek van [megfelelő] jövedelme. Ha úr és szolga egyaránt választó lesz, akkor nyilvánvaló, hogy azok, akiknek nincs ilyen jövedelmük a királyságban, érdekükben állónak tartják majd, hogy olyanokat válasszanak meg, akiknek szintén nincs [megfelelő] jövedelmük. Ezek aztán olyan törvényt hozhatnak, hogy a javak és birtokok területén is egyenlőség legyen.”

„Aki nem tulajdonosa javainak, az nem szabad.”

(Felszólalások az angol parlamentben a XVII. század második felében)

„1760-ban a 403 közül mindössze 22 körzet [választókerület] lakossága haladta meg az 1100-at. A legtöbb körzet választásra jogosult lakosságának a száma a 400-at sem érte el.[...] A sűrű népességű városok lakossága [a magas cenzus miatt] gyakorlatilag nem rendelkezett szavazati joggal.”

(Szántó György Tibor történész)

Az angol alkotmányos monarchia

36. A feladat a XVI–XVII. századi egyetemes történelemre vonatkozik.

Mutassa be a források és ismeretei alapján az ellenreformáció és a katolikus megújulás jellemző módszereit, kulturális hatásait! Használja a történelmi atlaszt is!

„A katolikus világ felfedezte, hogy a művészet áldásosabban segítheti a vallás célkitűzéseit, mint azt a korai középkorban hitték, amikor egyedüli feladatnak az írástudatlanok tanítását tekintették. Felismerték, hogy meggyőzheti, megtérítheti esetleg azokat is, akik talán túl sokat olvastak. Mozdósították az építészeket, festőket, szobrászokat, hogy látványossá, lenyűgözővé tegyék a templomokat, az lehetett a céljuk, hogy a templomba lépőt szinte elszédítse a nagy ragyogás.”

(E. H. Gombrich: A művészet története)

„Minden erőnket és szándékunkat az Úrban csak arra irányítsuk, hogy a szent engedelmesség mind a szándék, mind a végrehajtás tekintetében kifogástalan legyen bennünk. Nagy gyorsasággal, lelki örömmel és állhatatossággal hajtsuk végre mindazt, amit nekünk parancsoltak. [...] Minden ellenkező saját véleményünket és saját ítéletünket vak engedelmisséggel tagadjuk meg. Igaznak kell tartanunk, ha valamit, ami a szemünkben fehérnek tűnik, a katolikus egyház feketének mondana, s nekünk azt is feketének kell állítani.”

(Részlet a jezsuita rend szabályzatából)

„Egészében véve nézeteim a következők. Van egy végtelen világ, melyet egy végtelen isteni hatalom alkotott! Én ugyanis [...] méltatlannak tartom azt a véleményt, mely szerint az Isten, jóllehet e világon kívül más és több végtelen világot is képes teremteni, mégis egy véges világot teremtett volna. Így tehát én azt hirdetem, hogy számtalan különálló világ van, melyek ehhez a Földhöz hasonlóak.”

(Az inkvizíció jegyzőkönyvéből, Giordano Bruno pere)

„Felségednek az az óhaja, hogy Maastricht városában citadella-erődöt emeltessek. Az a véleményem, hogy sokkal megfelelőbb volna egy jezsuita iskola felállítása a trón és az oltár ellenségeivel szemben.”

(Németalföld spanyol helytartójának II. Fülöphöz írt leveléből)

Jezsuiták Japánban (16. századi japán rajz) Xavier Szent Ferenc három jezsuita társával ceyloni és malajziai térítőút után érkezett Japánba, ahol két évig prédikált.

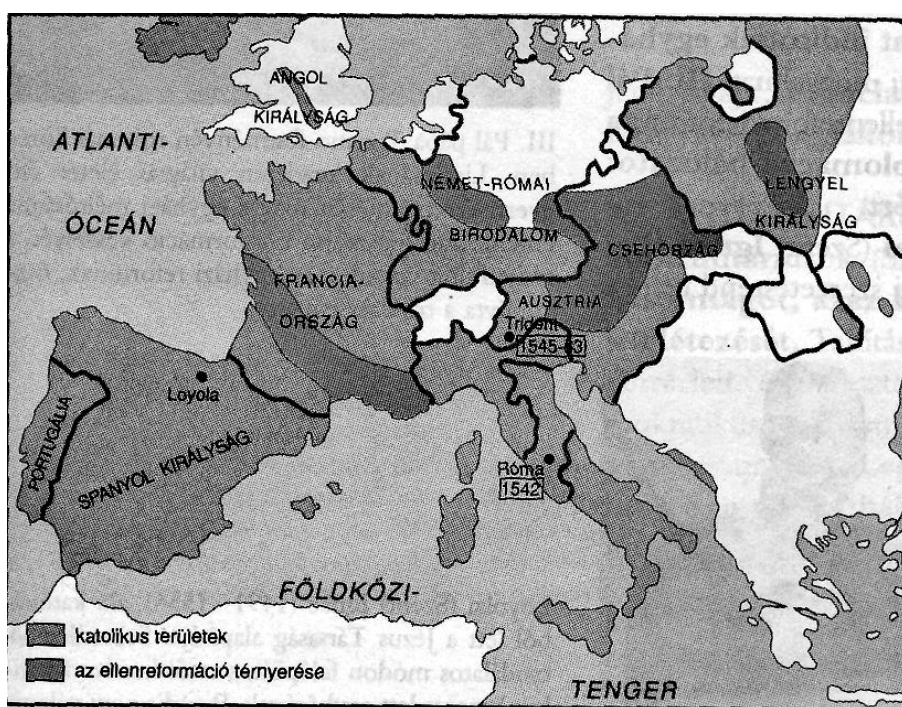
This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

37. A kérdés a katolikus megújulással, illetve az ellenreformáció kibontakozásával kapcsolatos.

Mutassa be a források és saját ismeretei alapján a katolikus egyház megújítására irányuló törekvéseket és azok eredményeit a XVI–XVII. században! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

Kronológia:

1540	III. Pál pápa jóváhagyja a jezsuita rend szabályzatát
1542	III. Pál pápa újból bevezeti az inkvizíciót
1545–1563	Ülésezik a katolikus egyház megújítását célul kitűző trienti zsinat
1559	IV. Pius pápa kiadja a tiltott könyvek jegyzékét, az Indexet

A katolikus egyház térnyerése a XVI–XVII. században

38. A feladat a humanizmushoz kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a humanista emberképet, annak új vonásait a középkori felfogáshoz képest!

„Nem adtunk neked, Ádám, sem határozott lakhelyet, sem saját arcot, sem bárminő különleges adottságot, hogy a magad akarata, a magad véleménye szerint lehessen bármi, tetszés szerinti lakhelyed, bármilyen tetszés szerinti arcod, és bírhasd mindazon adottságokkal, amelyeket biztosan kívánsz magadnak. A többi élőlény természetét az általunk előírt törvények határozzák meg, és tartják korlátok között. Téged semmiféle áthághatatlan korlát nem akadályoz, neked még e természetet is magadnak kell meghatároznod, tulajdon szabad akaratod szerint, amelynek kezébe én sorsod letettem. A világ közepébe helyeztelek, hogy onnan jól láthasd magad körül, mi minden van e világon.”

(Mirandola: Az emberi méltóságról)

Albrecht Dürer: Önarckép

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

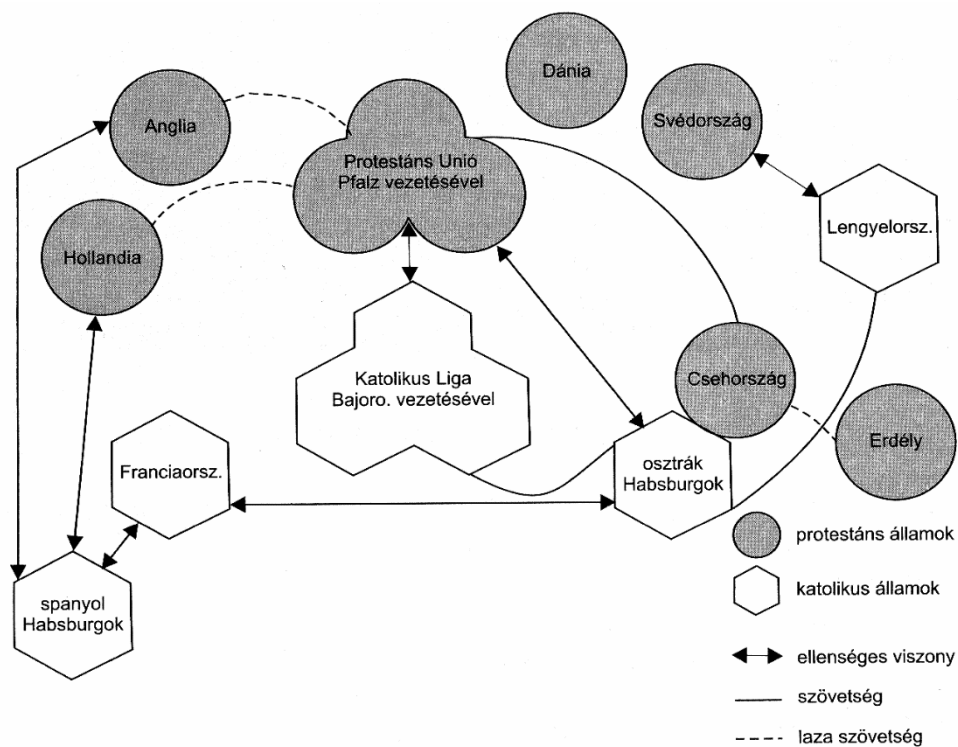
39. A feladat a harmincéves háborúval kapcsolatos.

A forrás és saját ismeretei alapján mutassa be, hogy a vallási kérdések mennyire játszottak szerepet a harmincéves háború kirobbanásában, és hogyan értékelték át a háború során! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

HADVISELŐ HATALMAK

(a belépés sorrendjében)

a Habsburgok oldalán	a Habsburgok ellen
katolikus német fejedelmek	cseh rendek (1620-ig)
Lengyelország	Erdélyi Fejedelemség
Spanyolország	protestáns német fejedelmek
	Hollandia
	Dánia (1625-től 1629-ig)
	Svédország (1630-tól)
	Franciaország (1635-től)

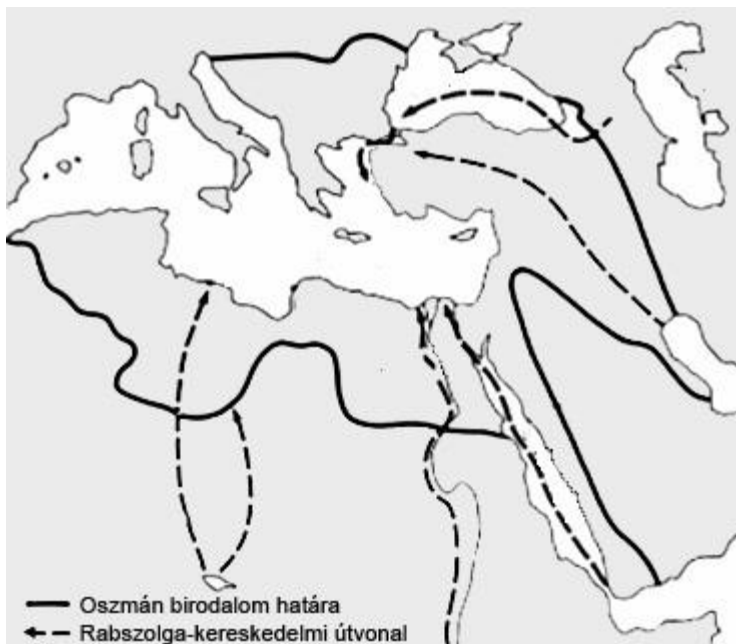
Ellentétek és szövetségek a harmincéves háborúban

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

40. A feladat az Oszmán Birodalomhoz kapcsolódik.

Tárja fel a források és ismeretei segítségével a XV–XVI. századi Oszmán Birodalom társadalmának az európaiktól eltérő vonásait, valamint a vallás szerepét!

„Napjainkban a kétféle kormányzásnak példájául a török és a francia király szolgál. A török birodalmát egyetlen úr kormányozza, a többiek szolgái: [...]. De a francia király a maga körében sok ősi családból való főúr között él: ezeket alattvalóik elismerik és szeretik, előjogaik vannak, amelyeket a király nem vehet el tőlük önmaga veszélyeztetése nélkül.” (*Machiavelli: A fejedelem*)

Rabszolga-kereskedelmi útvonalak

[illegible]

41. A feladat a kora újkori gazdaságtörténettel kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a XVI–XVII. századi atlanti kereskedelmet, és a korszakban végbement munkaszervezeti változásokat! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

Spanyol úr fekete szolgájával Mexikóban (XVI. századi rajz)

„E háznak van egy tágas terme,
Kétszáz szövőszék áll benne.
Kétszáz férfi, nem kevesebb,
Dolgozik rajta eleget.
Mindegyiknél egy szép gyermek
Vidáman orsót tekerget.
Egy másik helyiségben pedig
Százan a gyapiút fésülik.

Száz asszony, erősek, vígak
Dallal munkájuk jól halad.
A mellettük lévő kamrában
Kétszáz derék, szorgalmas lány van.
Ez a kétszáz szép ifjú lány –
Csak gombolyít, de nem sző ám.”
(*Angol ballada részlete, XVI. század*)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, milyen változásokat hozott a termelésben a manufaktúrák megjelenése a céhes iparhoz képest! Válaszában világítson rá röviden a kérdés általános gazdaságtörténeti hátterére!

Minden takács házában tarthatja egy testvérét és egy unokaöccsét.

„E háznak van egy tágas terme, Kétszáz szövőszék áll benne. Kétszáz férfi, nem kevesebb, Dolgozik rajta eleget. Mindegyiknél egy szép gyermek Vidáman orsót tekerget. Egy másik helyiségben pedig Százan a gyapjút fésülik. Száz asszony, erősek, vígak Dallal munkájuk jól halad. A mellettük lévő kamrában Kétszáz derék, szorgalmas lány van. Ez a kétszáz szép ifjú lány – Csak gombolyít, de nem sző ám. Mellettük egy újabb szoba, Kisgyermekesek hosszú sora. Mindenik gyapjút szedeget, Választja, tépi a legszebbet.” (*Angol ballada, XVI. század*)

[illegible]

Mutassa be, hogy miként tükrözi a felvilágosult abszolutizmus vonásait a Mária Terézia által kiadott Ratio Educationis!

(Kosáry Domokos: *Művelődés a XVIII. századi Magyarországon*)

[illegible]

44. A feladat a Rákóczi-szabadságharc időszakára vonatkozik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, milyen külpolitikai okok vezettek a szabadságharc bukásához!

Nemzetközi kapcsolatok a Rákóczi-szabadságharc idején

„Őfelsége távol áll attól, hogy ezt a herceget [Rákóczit] a császár elleni lázadónak tekintse. [...]” (*Feljegyzés XIV. Lajos számára*)

„[...] említett első Joseph császár és ő általa az egész Ausztria Ház, rajtunk követett királyi engedelmességtől s tiszteletitől és minden magának tulajdoníthatni kívánt jussától a magyar koronánkhoz, országunkhoz [...] most vagy a jövőben [...] felszabadultaknak [...] lenni végezvén [...] országunkat király nélkül lenni jelentjük és hirdetjük [...]” (*Az ónodi országgyűlés törvényeiből*)

„[...] A felséges cár kegyesen megígéri, hogy a felséges császárt Magyar- és Erdélyország szabadságának visszaadására bírja, s erre nézve minden lehetőt megtesz. [...] A felséges cár minden lehetőt el fog követni a felséges császárnál, hogy a fenséges fejedelemnek az erdélyi fejedelemségben való megtartására ünnepélyesen és forma szerint kötelezze magát.” (*I. Péter orosz cár és II. Rákóczi Ferenc szövetségi szerződése, 1707*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

45. A feladat a XVII. századi magyar történelemre vonatkozik.

Mutassa be a források és ismeretei alapján Bethlen Gábor külpolitikájának jellemzőit, különös tekintettel az országegyesítés problémájára! Használja a *Történelmi atlaszt*!

Kronológia

- 1613 – A török kinevezi Bethlent erdélyi fejedelemmé
- 1616 – Bethlen átadja Lippát a töröknek
- 1618 – A cseh felkelés kitörése
- 1619 – Bethlen elfoglalja Kassát
- 1620 – Besztercebányán Bethlent magyar királlyá választják, de a koronázást elutasítja; a csehek fehérhegyi veresége
- 1621 – A nikolsburgi béke
- 1623 – Bethlen újabb magyarországi hadjárata
- 1626 – Bethlen újabb magyarországi hadjárata
- 1629 – Bethlen Gábor halála

„Ha én magamat megkoronáztattam volna, soha énnálam bolondabb fejedelem nem lőtt volna, mert a török mindjárt az országnak végházait én tőlem megadatni kívánta volna.” (*Bethlen a korona visszautasításáról, 1620*)

„De az nagy lelkesedés nagy hirtelen megváltozék, az hadakozást megúnák, az úri és nemes rend mindjárt látván, hogy nem egy-két hét alatt mehet végben hazájoknak egy római császár keze alól való szabadítása, hanem vérek ontását is kelletik hazájokért netalán szenvedni, – megsokallák, bokrosan kezdenek tanácsot tartani.” (*Bethlen Alvinczi Péternek az 1626-os hadjáratról*)

„A királyi felség a mágásokat és nemeseket, a szabad városokat, továbbá a magyar véghelyeken levő magyar katonákat vallásukban megháborítani nem fogja. A nádort a legközelebb tartandó első országgyűlésen régi szokás szerint meg kell választani.” (*Az 1621-ben Nikolsburgban is megerősített 1606-os bécsi béke*)

„Az én tanácsom az én hazámhoz ez: a törökkel való egyezséget szenvedhető károkkal is megtartsák, tőle el ne szakadjanak.” (*Bethlen Gábor végrendelete, 1629*)

Mutassa be a források és ismeretei felhasználásával, hogy melyek voltak a magyar rendek legfőbb sérelmei II. József uralkodása idején, és miért döntött az uralkodó élete végén rendeletei visszavonásáról!

Tudod, a pozsonyi vár palotájában
Miként nyöszörögtél anyádnak karjában?
Véltük, hogy szerelmet sírtál nemzetünknek
S most látjuk, hogy gyilkos tört toltál szívünkre...
Királynak csak azért adják méltóságát,
Hogy híven őrizze népe bátorságát.
Hogy továbbra vigye országa széleit,
És hogy boldoggá tegye nemzeteit.

„Ilyen körülmények között semmit sem ér a fél tett. Én tehát hogy egyszer s mindenkorra elejét vegyem a magyar és erdélyi rendek minden elgondolható, a méltányosságnak csak a színével is bíró panaszainak, minden uralkodásom alatt kelt általános rendeletet és intézkedést eltörlök, s őket azon állapotba visszahelyezem, melyben Őfelségének, a boldogult császárnénak halálában voltak. Ebből csak a toleranciapátenst, az új lelkészrendezésre vonatkozó intézkedéseket, végre a jobbágyokra vonatkozót veszem ki. A koronát és az ország klenodiumait [koronaékszereit], mihielyt a budai Várban lesz számukra illő hely, oda kell átvinni. Mivel ezáltal a sérelmek megszűnnek, a rendek már nem fogják oly sürgősen követelni az országgyűlést, melynek megtartása mostani viszonyok közt és roncsolt egészségem miatt lehetetlen lenne. Remélem a rendek belátják önzetlenségemet, és javokat célzó törekvéseimet, így méltán elvárom tőlük, hogy az államot egyelőre újoncokkal és a sereget a szükséges készletekkel ellássák. A földmérést úgy szakíttassák félbe, hogy a már meglévő mérés és becslés, mert már annyiba került, és még szükséges lehet, felhasználható legyen.” (II. József rendeleteinek visszavonását elrendelő utasítása)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

47. A feladat a XVI–XVII. századi magyar történelemre vonatkozik.

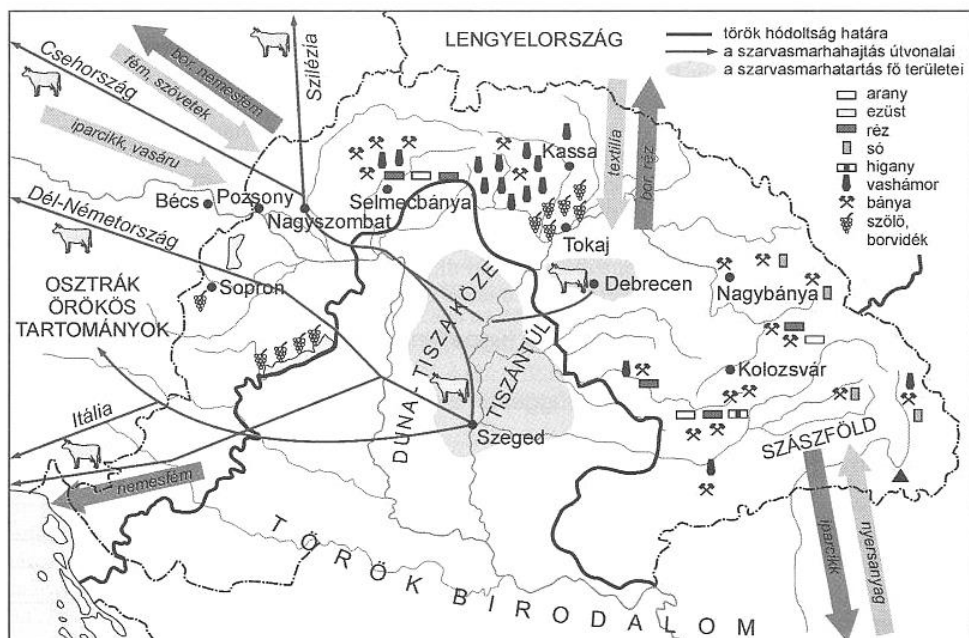
Mutassa be a források és ismeretei alapján a XVI. századi magyar gazdaság alapvető jellegzetességeit!

Az 1542. évi kivitel és behozatal összehasonlítása					
<i>A kivitel áruösszetétele</i>			<i>A behozatal áruösszetétele</i>		
Árufajta	Vámérték (forint)	Százalék	Árufajta	Vámérték (forint)	Százalék
Élelmiszer	12 357,90	3,96	Élelmiszer	12 357,10	8,75
Állatok	301 973,05	93,65	Faáru	210,10	0,02
Bőr- és szőrmeáru	7 185,95	2,32	Bőr- és szőrmeáru	3 365,12	2,32
Szövött áru	587,20	0,02	Szövött áru	97 220,16	68,62
Fémáru	1 090,00	0,04	Ásványi, fém-és üvegáru	13 940,60	9,85
Szatócsáru	108,80	0,01	Szatócsáru és vegyes áru	14 748,70	10,44
<i>Összesen</i>	<i>323 302,80</i>	<i>100,00</i>	<i>Összesen</i>	<i>141 732,78</i>	<i>100,00</i>

„Sok szép gazdagságával ez föld rakva vala,
 Rajta sok szép város s roppant falu vala,
 Ezt sok szép vénember s polgár rakja vala,
 Ifjú népe erős medve módra vala. [...]
 Vége-széle az sok baromnak nem vala,
 Szegény ember köztük, ha száz barma vala,
 Nehány országokat hússal tartanak vala,
 Nálók az baromnak már böcsi nem vala.

(Wathay Ferenc; 1604)

„Az ország karai és rendei azonfelül elhatározták, hogy a véghelyeknek a megerősítésére (ami kiválóan szükséges) az összes urak, nemesek és más birtokosok a jobbágyaikat, a mondott adóra nézve tett összeírás szerint hat napi ingyenmunkára (csak is az aratás és a szüret idejét véve ki) kibocsássák és kiküldjék, akik is [...] azokon a napokon át, folytonosan dolgozni tartoznak.” *(Az 1557-es pozsonyi országgyűlés törvényeiből)*

Magyarország gazdasága a XVI–XVII. században

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

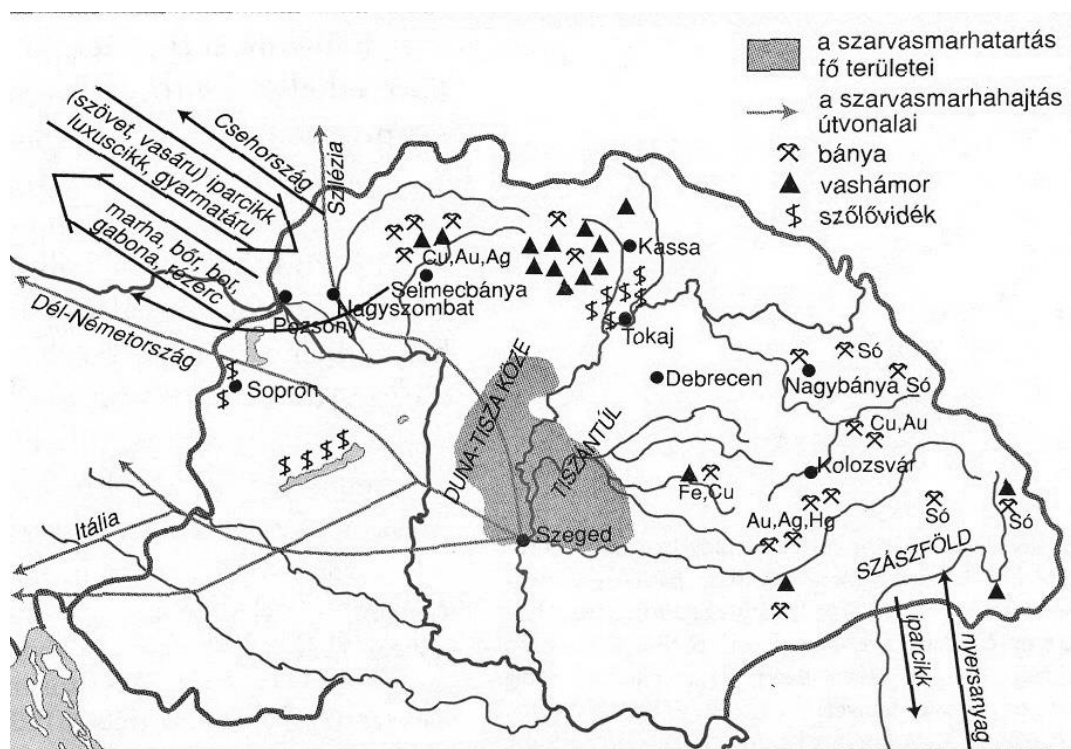
48. A kérdés a három részre szakadt Magyarország történetével kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján azokat a tényezőket, amelyek a XVI–XVII. században a három országrész összetartozására, illetve egységére utalnak! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

„Valameddig pedig a’ Magyar Korona ott fenn nálunknál erősebb nemzetségnél, a’ németnél léssen, és a Magyar Királyság is a’ németeken forog, mindenkor szükséges és hasznos egy magyar fejedelmet Erdélyben fenntartani, mert nekik is oltalmokra, javokra léssen.” (*Részlet Bocskai István végrendeletéből; 1606*)

„A török–magyar hatalmi harc célja és tárgya, a török terület népessége így egyáltalán nem tekinthető pusztán szenvedő részesnek, hanem a kondomíniumot kiterőszakoló és formáló alkotóelemek egyikének. Ilyen értelemben ő is nyert valamit: aránytalanul nagy áldozatok árán kiverekedte községi élete viszonylagos szabadságát, ezzel részben a maga, részben a nemesség számára átmentette a magyar államiságnak azt a darabját, amelyért ő volt felelős.” (*Hegyi Klára történész*)

„Mennyivel éntőlem ékesb igékkel lehetett, olyannal csináltam ez Comediát. Ha én is azért az magyar nyelvet ezzel akartam meggazdagítani, hogy megismerjék mindenek, hogy magyar nyelven is meg lehetne az, azmi egyéb nyelven meglehet.” (*Balassi Bálint: Szép magyar comoedia; 1588*)

Magyarország gazdasága a hódoltság korában

49. A feladat a XVIII. századi Magyarország népességével kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a németek (svábok) Magyarországra történő betelepítésének jellemző vonásait, és tárja fel okait! Válaszában röviden utaljon arra is, milyen demográfiai és etnikai változásokhoz járult hozzá a németek betelepítése! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

„Alulírott, tanúsítom, hogy miután néhány német család a nagyfejedelmi károlyfalvi uradalomban, Patakon letelepedni szándékozott, Patakra érkeztek, és számukra berendeztünk egy falut, amely Karldorf, vagy magyarul Károlyfalva nevet kapta, velük a következő szerződésre léptünk.

1. Az uradalom a Károlyfalvába települőeknek elegendő földet, rétet, kertet és szőlőskertet jelöl ki. Az építkezéshez fát a közelben lévő erdőből térítés nélkül kapnak. [...] Mivel:

3. Nem lehetnek mindnyájan azon állapotban, hogy egész telket műveljenek, ezért háromféle telket mérnek ki: negyed-, fél- és egész telkeket. Egy egész telkes gazda gabonából 45 pozsonyi mérőt vethet, és arányosan a fél és negyed telkes gazdák is. A belső telek 12 öl széles és 60 öl hosszúságú, s ez mentes lesz mindenféle tizedtől.

Lényeges:

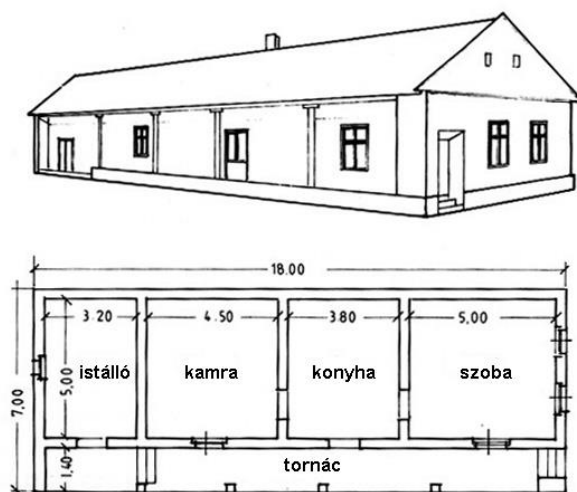
4. Az uradalom részéről 3 évig, az ország részéről pedig 10 évig lesznek adómentesek. Függetlenül a telek nagyságától ez alatt az idő alatt sem katonát beszállásolni, sem forspontozni nem köteleztetnek. [...]

Patak, 1752. június 12.

Trautson herceg regéci és sárospataki uradalmának teljhatalmú megbízottja:

báró Karl Dujardin.”

(Szerződés Trautson herceg jószágkormányzója és a herceg németországi birtokairól betelepített németek közt)

A bécsi udvar egyik mérnöke által tervezett ún. „sváb ház” a Temes megyei Szabadfalun (Freidorf)

Mutassa be a forrásrészletek és ismeretei segítségével a törökökkel szembeni védekezés pénzügyi és szervezeti kérdéseit a Magyar Királyságban a XVI. század második felében! *(Ne eseménytörténetet írjon!)* Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

6. § Az ország karai és rendei azon felül elhatározták, hogy a a véghelyeknek a megerősítésére (ami kiválóan szükséges) az összes urak, nemesek és birtokosok a jobbágyaikat [...] hat napi ingyen munkára (csakis az aratás és a szüret idejét véve ki), kibocsássák és kiküldjék, akik is a közelebbi országgyűlésen, erre nézve meghozott végzés szerint, azokon a napokon át, folytonosan dolgozni tartoznak.” (Az 1557-es pozsonyi országgyűlés törvényeiből)

[illegible]

Mutassa be a forrásrészletek és ismeretei segítségével a Ratio Educationis célkitűzéseit, rendelkezéseit és hatását!

1. hogy (amennyire lehetséges) minden egyes nemzet el legyen látva saját falusi iskolákkal, melyeknek élén oly tanítók állnak, akik nemcsak az anyanyelvben tökéletesen jártasak, hanem az országban gyakrabban használt nyelvekben is olyan gyakorlottsággal rendelkeznek, hogy ezeket szükség esetén taníthassák,
2. hogy ezen iskolai szervezet az összes, bár különböző vallást követő polgárokhoz egyaránt alkalmazkodjék s a közművelődés, valamint a haza javára felekezeti különbség nélkül egységes célt szolgáljon,
3. hogy ezen királyi intézmény áldásai az összes polgárok minden osztályára, úgymint a földművesekre, kis- és nagyvárosok lakóira, vármegyei vagy katonai előjárókra stb. egyformán kiterjedjenek.”

(Részletek a Ratio Educationis-ból)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

52. A feladat a bécsi udvar és a magyar nemesség viszonyának alakulásával kapcsolatos. Mutassa be, mi jellemezte Mária Terézia és a magyar nemesség viszonyát!

„A tapasztalat bizonyítja, hogy az országgyűlések az uralkodóra mindig hátrányosak, ezért nem kell a rendeket összehívni. Viszont a körülmények természete szerint az egyes megyékhez kell fordulni, és azon kell lenni, hogy Őfelsége ott az alispánok és a kismemesség útján minél erősebb befolyást nyerjen, és így elgondolásait ne a helyes útra szinte alig irányítható testületnél, hanem annak egyes tagjainál igyekezzék előkészíteni, és amikor bennük a hajlandóság elérte a szükséges fokot, csak akkor lehet az egész megváltoztatáshoz fogni. Ha ezt az eszközt a szükséges elővigyázattal és szívóssággal alkalmazzák, akkor néhány év alatt rendkívül sok hasznot lehet létrehozni. De kellő módon kell belekezdeni, és nem szabad megelégedni csupán az alázatos és az ügybuzgalomra valló szép szavakkal, hanem a tetteket kell nézni, és ezeket kell jutalmazni vagy büntetni.” *(Kaunitz államkancellár előterjesztése Mária Teréziának 1761-ben)*

Az 1760-ban alapított testőrség tagja

Az 1764-ben alapított Szent István-rend keresztje

[illegible]

A források és ismeretei segítségével mutassa be a magyarországi reformáció kulturális hatásait, és magyarázza meg terjedésének politikai feltételeit és összefüggéseit! Mindhárom országrészre térjen ki!
Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

„A katolicizmus túlélése szempontjából a legsúlyosabb problémát az utánpótlás hiánya jelentette: a régi egyház a török területen „ragadt” papok kihalása után új erőket csak a 17. század első felétől kezdve tudott biztosítani. Addig viszont a megürült helyekre már az új tanok képviselői érkeztek. A legjelentősebb fegyverténynek az obszerváns ferencesek helytállása bizonyult: Szegeden, Gyöngyösön és a 16. század végéig Jászberényben a Ferenc-rendi barátok az alföldi magyar katolikusság legfontosabb lelki-szellemi támaszai maradtak, a kolostorok vonzáskörzetében a katolikus egyház a reformáció egyenrangú versenytársa tudott lenni.” *(Molnár Antal, történész)*

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

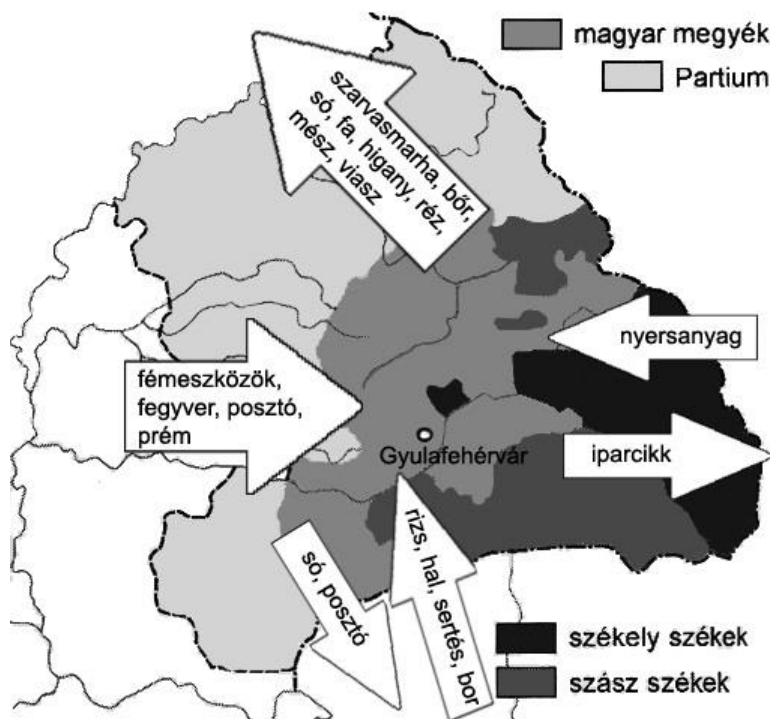
Mutassa be, a források és ismeretei segítségével, miként szabályozta Mária Terézia és II. József a jobbágyok helyzetét! Válaszában világítson rá a rendeletek kiadásának hátterére! Jellemezze röviden a jobbágyok általános helyzetét is!

„Először: A jobbágyság állapotját annyiban, amennyiben a parasztok ennél fogva eddig elé örökös kötelesség alá vettette és a földhöz kötötten voltak, jövőre teljességgel eltöröljük [...] Másodszor: Azt akarjuk, hogy minden parasztnak szabad legyen maga kedve szerint, földesúrnak engedelme nélkül is házasodni, tudományoknak és mesterségeknek tanulására magát adni, s azokat akárhol gyakorolni. [...] Negyedszer: Minden paraszt ember maga ingó javait [...] szabadon eladhatja, ajándékozhatja, megcserélheti, elzálogosíthatja, gyermekeinek [örökül hagyhatja].” (II. József jobbágyrendelete, 1785)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

55. A feladat az Erdélyi Fejedelemség történetéhez kapcsolódik

Mutassa be a források és ismeretei segítségével Bethlen Gábor gazdaságpolitikáját! Válaszában ismertesse a fejedelem gazdaságpolitikájának politikai és kulturális összefüggéseit!

Erdély külkereskedelme a XVII. században

„[Bethlen Gábor] mindenekfelett az Isten tiszteletit minden tehetsége szerint nagy szorgalmatossággal igyekezte az hazában felállítani, scholákat [iskolákat] építtetni, azokban a deák [latin] széptudományokat taníttatni, az belgiumi, angliai academiákban tudós ifjakat nagy költséggel szakadatlanul feljártatni és taníttatni, a hazát református, tudós, keresztyén tanítókkal, tudós professorokkal megékesíteni fő gondja volt.”
(Szalárdi János: *Síralmas magyar krónika*, 1662)

56. A feladat a napóleoni háborúkkal kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján a napóleoni külpolitika jellemzőit, fordulópontjait és döntő csatáit!

Kronológia:

- 1805 – Trafalgári vereség
- 1805 – Az austerlitzi csata
- 1807 – A tilsiti béke
- 1808 – A spanyol felkelés kezdete
- 1812 – Az oroszországi hadjárat
- 1813 – Lipcse, a népek csatája

Európa a kontinentális zárlat idején

- „1. A brit szigeteket zárlat alatt állónak nyilvánítatnak.
2. A brit szigetekkel mindennemű kereskedelem, mindennemű kapcsolat tilos. Minek következtében az Angliába vagy angol embernek címzett vagy angol nyelven írt levelek és csomagok nem továbbíttatnak és elkoboztatnak.
3. Mindennemű angol alattvaló, bármiféle rendű és rangú is legyen, akit saját vagy a szövetséges csapatok által elfoglalt területeken találunk, hadifogolynak nyilvánítatik.
4. Mindennemű üzlet, mindennemű áru, mindennemű vagyon, bármiféle is legyen, amely angol alattvaló tulajdonát képezi, elkoboztatik [...]
7. Semmiféle hajó, amely Angliából vagy gyarmatairól jön, vagy amely jelen dekrétum kihirdetése után ott járt, nem fogadható be semmiféle kikötőbe sem.
8. Mindennemű hajó, mely az előző szabályt hamis nyilatkozat útján megszegi, lefoglaltatik, s mind a hajó, mind egész rakománya elkoboztatik ugyanúgy, mintha angol lenne. (A kontinentális zárlat, 1806. november 21.)

[illegible]

57. A feladat a XIX. századi egyetemes történelemre vonatkozik.

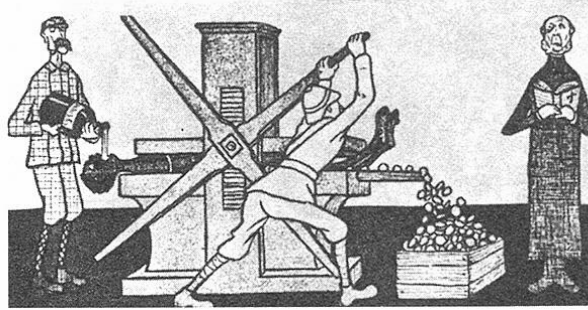
Mutassa be a források és ismeretei alapján a XIX. századi brit gyarmatosításnak a gyarmati társadalmakra, gazdaságra és életmódra gyakorolt hatásait!

Az 1909-10. évi indiai és ceyloni 365 millió fontos befektetés megoszlása a brit Királyi Statisztikai Hivatal előadása alapján	
A tőkebefektetés területe	Millió font
Kormányzás és városi közigazgatás	182,5
Vasutak	136,5
Ültetvények (tea, kávé, gumi)	24,2
Villamosvasutak	4,1
Bányák	3,5
Bankok	3,4
Olaj	3,2
Kereskedelem és ipar	2,5
Pénzügyletek és föld értékpapírok	1,8
Egyéb	3,3

Év	Éhezés miatt meghaltak száma Indiában
1825–1850	400 000
1850–1875	5 000 000
1875–1900	15 000 000

„A hatalmas kiterjedésű meghódított területeken az európai uralom egyeseknek óriási hasznot hajtott, másoknak viszont rengeteg szenvedést okozott. Békét, biztonságot, törvényt és rendet teremtett azokon a területeken, ahol korábban törzsi háborúk dúltak, zsarnokság és barbarizmus uralkodott. Hozzájárult a gyors ipari és mezőgazdasági fejlődés elindításához. [...] Ahol az európaiak letelepedtek, rendszerint bevezették a XIX. századi Európa legfontosabb társadalmi vívmányait is. (Martin Roberts történész)

„Egy angol sosem jön zavarba az erkölcsi állásfoglalást illetőleg. Mint a szabadság és függetlenség bajnoka, meghódítja a fél világot, és ezt gyarmatosításnak nevezi. Ha új piacot akar silány manchesteri áruinak, egy hittérítőt küld, hogy a béke evangéliumát hirdesse. A bennszülöttek megölik a hittérítőt: ő fegyverbe rohan a kereszténység védelmére, hódít érte, és azt állítja, hogy a piac az ég jutalma!” (G. B. Shaw író)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei alapján a XIX. századi liberalizmus és konzervativizmus jellemző vonásait, keletkezésük körülményeit!

„A kormány hatalmának minden szükségtelen növekedése nagyon káros. Minden funkció, melyet hozzáadnak a kormány által már gyakoroltakhoz, csak növeli az emberek reményeire és aggodalmaira tett befolyását, egyre inkább a maga vagy az ő tisztere pályázó pártok tényérnyalójává teszi a közösség tevékenyebb és becsúgyóbb részét.” (J. S. Mill)

[illegible]

59. A feladat az Amerikai Egyesült Államok történelméhez kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei alapján az északiak győzelmének okait a polgárháborúban!

Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

„A mi Urunk ezernyolcszázhatvanharmadik esztendejének január első napján [...] ezennel elrendelem és kinyilvánítom, hogy a [lázadó] államokban és államrészekben rabszolgaként tartott személyek valamennyien szabadok, és mostantól fogva szabadok is maradnak.” (*Abraham Lincoln*)

„Elrendeljük, hogy minden személy, aki családfő, vagy aki 21 éves korában jött ide, s az Egyesült Államok polgára, vagy aki [...] kinyilvánítja szándékát, hogy az akar lenni, és aki sohasem fogott fegyvert az Egyesült Államok kormánya ellen, [...] jogosult 1863. január elsejétől fogva birtokba venni egy negyed telket [160 acre, kb. 113 hold] [...] egy dollár huszonöt cent vagy ennél alacsonyabb acre-onkénti vételáron” (*Részlet a telepítési törvényből*)

Észak és Dél erőviszonyai		
	23 északi állam (22 millió lakos)	11 déli állam (9 millió lakos)
	százalék	
18-20 éves férfiak	81	19
Ipari munkások	92	8
Földbirtok	75	25
Vasútvonalak	71	29
Széntermelés	97	3
Vasgyártás	94	6
Fegyvergyártás	97	3
Búzatermelés	81	19
Kukoricatermelés	67	33
Gyapottermelés	4	96

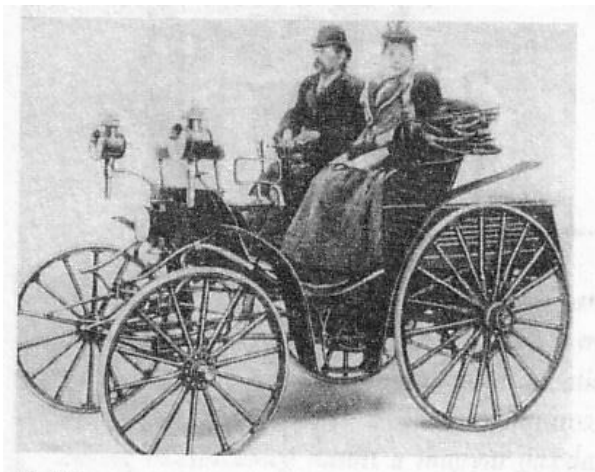
Északi tüzérség a polgárháborúban

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

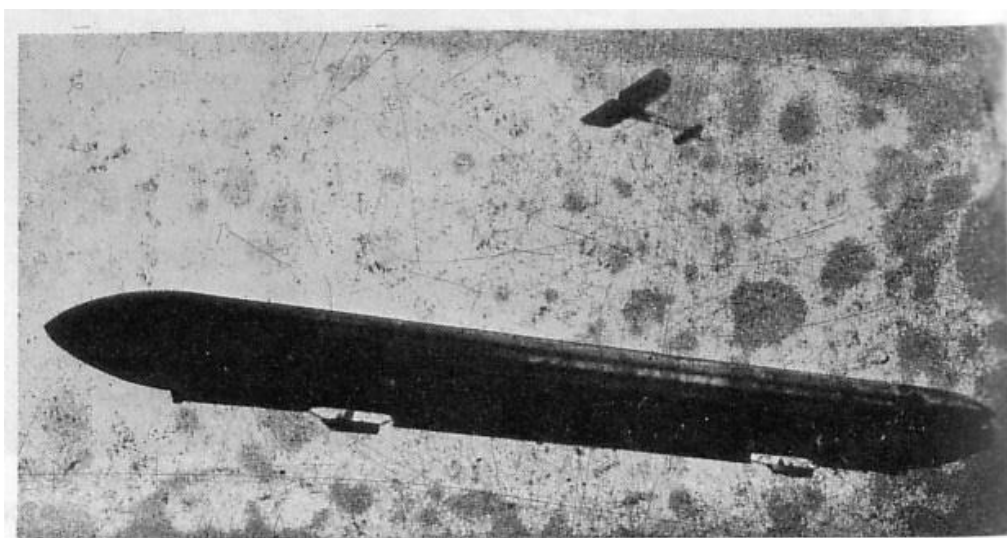
60. A feladat az ipari forradalom legfontosabb találmányaival kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, hogy a robbanómotor feltalálása a gazdaság és a mindennapi élet területén milyen újdonságok bevezetését tette lehetővé!

„A második ipari forradalom vezető ágazata a gépgyártás volt. Tökéletesedtek a gőzgépek is, de az igazi áttörést a robbanómotor kifejlesztése hozta meg. A négy ütemben működő benzinmotor alapelvét 1876-ban Nicolaus Otto német mérnök dolgozta ki.[...] Az új motorokat kőolajból készült benzinnel lehetett üzemeltetni. [...]Az olaj üzemanyagként való elterjedését Rudolf Diesel, egy másik német mérnök találmánya tette lehetővé, a dízelmotor.” (Mózes Mihály történész)

Karl Benz saját tervezésű autóján; 1886

A kormányozható léghajó (Zeppelin) és a repülőgép versenye; 1911

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei alapján a rabszolgakérdés alakulását az Egyesült Államokban a XIX. század közepén!

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei alapján, miért jelentett diplomáciailag és katonailag fordulópontot az oroszországi hadjárat a napóleoni háborúk menetében! *Használja a középiskolai történelmi atlaszt is!*

Az ellenségnek Moszkvába való bevonulása még nem jelenti Oroszország meghódítását. Ellenkezőleg, ez abba a helyzetbe juttat engem, hogy fedezzem az utánpótlásunkat. [...] Most csapataimmal el fogom vágni az ellenség egész vonalát, amely Szmolenszktől Moszkváig terjed, és ilyen módon megakadályozva minden utánpótlást, amit az ellenséges hadsereg a hátszorból kaphatna, és magamra irányítva az ellenség figyelmét azt remélem, hogy kényszeríthetem őt arra, hogy Moszkvát elhagyja.” (*Kutuzov jelentése I. Sándornak Moszkva kiürítésének okairól, 1812. szeptember 16.*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével Afrika XIX. századi brit gyarmatosítását, és az ebből következő konfliktusokat!

[illegible]

Britannia megáldja az angol-búr békét (brit propaganda-kép; a felirat: Egyesült Dél-Afrika)

Mutassa be a forrás és ismeretei alapján a XIX. századi liberalizmus jellemző vonásait, keletkezésének körülményeit!

A férj szinte zsarnoki hatalmáról felesége felett nem kell itt hosszasan beszélnünk, mivel a szörnyűség teljes megszüntetéséhez semmi többre nem lenne szükség, mint hogy a feleség ugyanazokkal a jogokkal rendelkezék, mint bárki más.” (*J. S. Mill, XIX. századi gondolkodó írásaiból*)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a nacionalizmus jellemzőit és célkitűzéseit a XIX. század első felében! Válaszában térjen ki a liberalizmushoz fűződő kapcsolatára is!

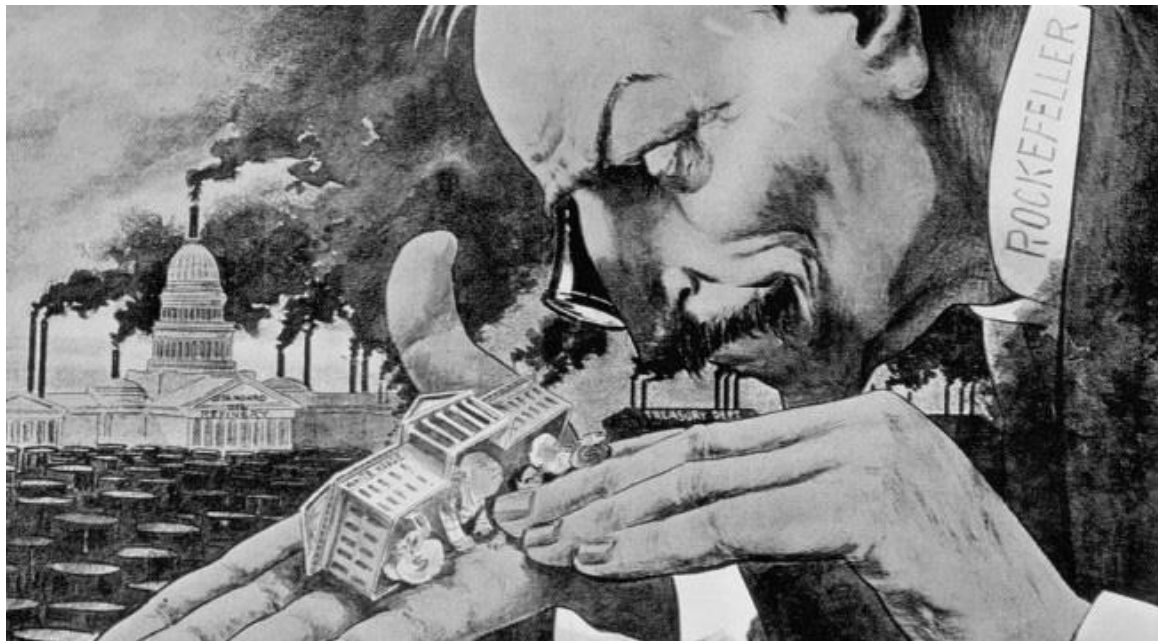
This image shows a blank sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

67. A feladat a második ipari forradalom korához kapcsolódik.

Tárja fel a források és ismeretei segítségével a monopóliumok létrejöttének okát, módját és következményeit a második ipari forradalom korában!

A Standard Oil története

- 1859 Megkezdődik az olajkitermelés az Amerikai Egyesült Államokban.
- 1863 John D. Rockefeller megépíti az első olajfinomítóját Clevelandben (Ohio).
- 1865 Rockefeller kivásárolja a társait.
- 1870 Rockefeller megalapítja a Standard Oil vállalatot.
- 1872 A Standard Oil felvásárolja az összes többi ohio-i olajvállalatot.
- 1882 Megalakul a Standard Oil Trust: 40 olajtársaság részvényeit ellenőrzi az USA egész területén, melyek az olajtermelés 90%-át adják.

[illegible]

Vesse össze ismeretei segítségével a szocializmust a forrásokban megjelenő liberális és nacionalista eszmékkel! Ne eszmetörténetet írjon, hanem a három eszmét vessen össze különböző szempontok szerint, kiemelve különbségeiket és hasonlóságait!

(Adam Smith: A nemzetek gazdagsága,
1776)

*(Karl Marx és Friedrich Engels:
Kommunista kiáltvány, 1848)*

(Giuseppe Mazzini: Az Ifjú Itália elvei,
1834)

*(Karl Marx és Friedrich Engels:
Kommunista kiáltvány, 1848)*

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

69. A feladat a dualizmus korszakára vonatkozik.

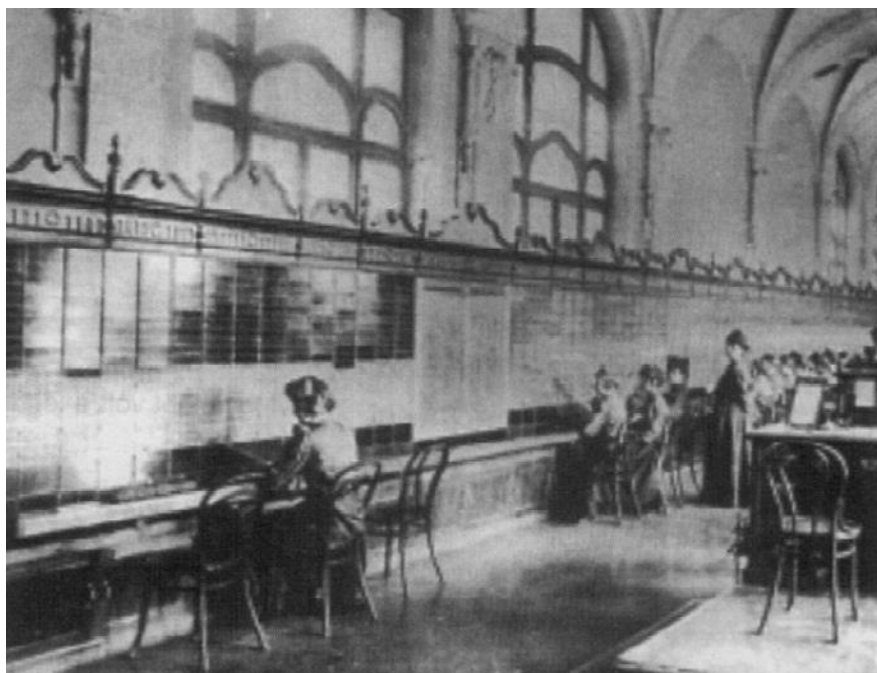
Ismertesse a források és ismeretei segítségével a női életformában (a mindennapi szokásokban) bekövetkezett változásokat a XIX–XX. század fordulójának Magyarországn!

Év	100 nő közül írni-olvasni tudó volt Magyarországon	1880 = 100%	előző népszámlálás = 100%
1880	30,1	100,0	---
1890	39,0	129,6	129,6
1900	46,7	155,1	119,7
1910	54,4	180,7	116,5

Az írni-olvasni tudó nők arányának változása Magyarországon (Horvátország és Szlavónia nélkül)

„A századfordulóra a [...] tánc, színház, séta, sporttevékenységek a férfiak rosszállása ellenére széles körben elterjedtek a nők körében, mint a szabadidő eltöltésének lehetséges módjai. Újabb szórakozási formák is megjelentek, mint például a mozi, mely a szegény nők számára is elérhető időtöltés volt.”

(Magyar nők a dualizmus korában)

A terézvárosi telefonközpont

„A vadászathoz hasonlóan a nők által művelt biciklizés, teniszezés, úszás, a vívás és a tornagyakorlatok társadalmi szintű elfogadása is lassú folyamat volt; általában a századvégig váratott magára. E sportágak művelésének természetesen a ruhadivat is jelentős korlátokat szabott.”

(Tankönyvi szöveg)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

70. A feladat a XIX. század végének magyar történelmére vonatkozik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a tömegkultúra új jelenségeit a századforduló Magyarországon! Válaszában utaljon a folyamatok társadalmi összefüggéseire!

„Gondosan kicsavart a két lópokrócból egy sárga disznóbőr koffert, mely drága anyagával, finom kidolgozásával harsányan elütött környezete minden darabjától. Kívánczotak rá a fényűző fürdőhelyek hotelcímkei. [...] A kávézó teraszán szívja szivarját a langy nyárestében, amikor a porköpenyes-porszeműveges automobilista lekanyarodik az Erzsébet körútról puffogva-zörögve, s begurul egyenesen a törzskávéháza elé. Az úri közönség tapsol-ünnepel s pezsgőt bontat a pezsgőgyáros sportsman tiszteletére. [...] Addigra én már belevettem magam a város rohamosan gyarapodó éjszakai életébe. Jártam a café chantant-okat, mulatókat, hoteleket, kártyabarlangokat, kaszinókat a tömött bukszámmal. [...] Száz darab vizitkártyát rendelek vajszín kartonon. Azután méretet vétetek Kamarásnál, Taylor for Gentlemen, a Papnövelde utcában, tiszta gyapjú felöltőt, két öltözet ruhát, szakkót, sétakabátot, frakkot, szmokingot rendelek, sürgősségi felárral.”

(Részletek Lengyel Péter Macskakő című regényéből)

Korabeli plakát

Korabeli képeslap

Korabeli újság

Korabeli plakát

[illegible]

71. A feladat a dualizmus korára vonatkozik.

Mutassa be a források és ismeretei alapján az elemi (alsó fokú) iskoláztatás legfontosabb vonásait a dualizmus korában!

Az analfabétizmus alakulása az 1868. évi népiskolai (népoktatási) törvény megjelenése után	
ÉVSZÁM	ÍRÁSTUDÓ
1870	31%
1880	46%
1910	68%

„1. Minden szülő vagy gyám, ideértve azokat, kiknek házában gyermekek mint mestertanítványok vagy háziszolgák tartattnak, kötelesek gyermekeiket vagy gyámoltjaikat [...] nyilvános iskolába járatni életidejük 6. évének betöltésétől egészen 12., illetőleg 15. év betöltéséig...”

(A népiskolai közoktatásról szóló törvény; 1868)

„55. § A községi elemi népiskolában köteles tantárgyak:

- b) hit- és erkölcstan,
- c) írás és olvasás,
- d) fejbeli és jegyekkel való számolás, és a hazai mértékek és pénznemek ismerete,
- e) nyelvtan,
- f) beszéd- és értelemgyakorlatok,
- g) hazai földleírás és történet,
- h) némi általános földleírás és történet,
- i) természettan és
- j) természetrajz elemei,
- k) gyakorlati útmutatások a mezői gazdaság és kertészet köréből,
- l) polgári főbb jogok és kötelességek tanítása,
- m) ének,
- n) testgyakorlat, tekintettel a katonai gyakorlatokra.”

(A népiskolai törvény melléklete; 1868)

72. A feladat a XIX. századi magyar történelemre vonatkozik.

Mutassa be a források és ismeretei alapján Kossuth Lajos politikai pályájának fontosabb állomásait!

„[...] mit akar tulajdonképp a magyar liberális ellenzék? Mit akarunk mi, kiket agitatoroknak [lázítóknak] neveznek? Én titkot belőle soha nem tevék [...] akarunk monarchiát, tehát respublicáról [köztársaságról] nem ábrándozunk: akarjuk a monarchiának az austriai dynastiát, tehát elszakadásról nem álmodozunk, [...] de ha monarchiát akarunk, akarjuk, hogy az legyen constitutionalis [alkotmányos] monarchia, legyen pedig az a valóságban, nem pedig csak írott malaszt”

(Kossuth Lajos; 1844)

Az első felelős minisztérium

„1-ör. Magyarország a vele törvényesen egyesült Erdéllyel és hozzátartozó minden részekkel és tartományokkal egyetemben szabad, önálló és független európai statusnak nyilvánítatik [...].

2-or. A Habsburg-Lotharingiai ház [...] Magyarország, s vele egyesült Erdély és hozzá tartozó minden részek és tartományok feletti uralkodásból ezennel a nemzet nevében örökre kizáratik.”

(Részlet a Függetlenségi Nyilatkozatból.)

73. A feladat a dualizmus kori Magyarország történetéhez kapcsolódik.

Mutassa be a források segítségével és ismeretei alapján a dualista magyar állam nemzetiségi politikáját! Válaszában koncentráljon az oktatás és az asszimiláció kérdéskörére! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

„1. A nemzet politikai egységénél fogva Magyarország államnyelve a magyar lévén, a magyar országgyűlés tanácskozásai és ügykezelési nyelve ezentúl is a magyar.

6. A törvényhatósági tisztviselők a községekkel, gyülekezetekkel, egyesületekkel és magánosokkal való hivatalos érintkezésben a lehetőségig ezek anyanyelvét használják.

8. A bíró a panaszt vagy kérelmet a panasz vagy kérelem nyelvén intézi el, bírói cselekményeket a perben álló felek nyelvén eszközöl.

14. Az egyházközségek iskoláiban az oktatásnak nyelvét tetszés szerint határozhatják meg.

17. Az állam köteles az állami tanintézetekben a lehetőségig gondoskodni arról, hogy a hon bármely nemzetiségű, nagyobb tömegekben együtt élő polgárai anyanyelvükön képezhessék magukat egészen addig, hol magasabb akadémiai képzés kezdődik. 20. A községi gyűlések maguk választják ügyvitelük nyelvét.”

(Az 1868. évi nemzetiségi törvény)

„19. A nem magyar tanítási nyelvű elemi iskolákban a magyar nyelv a mindennapi tanfolyam valamennyi osztályában oly mértékben tanítandó, hogy a nem magyar anyanyelvű gyermek a negyedik évfolyam bevégeztével gondolatait magyarul élőszóval és írásban érthetően ki tudja fejezni.”

(Az 1907. évi iskolatörvény)

Magyarország nemzetiségi megoszlása (az összlakosság százalékában)			
	1850	1880	1910
Magyar	41,5%	46,7%	54,5%
Német	11,6%	13,6%	10,4%
Szlovák	15%	13,5%	10,9%
Román	19,3%	17,5%	16,1%
Ruszin	3,9%	2,6%	2,5%
Szerb és horvát	5,1%	4,6%	4,1%

Magyarország népiskoláinak megoszlása (%)			
	1869	1890	1910
Magyar tannyelvű	42,2%	53,5%	80,4%
Vegyes tannyelvű	10,5%	17%	19,6%
Nemzetiségi tannyelvű	47,3%	29,4%	

Magyarország gimnáziumai 1890-ben (db)	
Magyar tannyelvű	137
Vegyes tannyelvű	26
Nemzetiségi tannyelvű	17

74. A feladat a XIX. századi magyar történelemhez kapcsolódik.

Foglalja össze a források és ismeretei alapján, milyen tényezők hatottak Széchenyi István eszmerendszerének alakulására a reformkor időszakában!

„A pénznek, földnek s minden egyébnek csak úgy van lehető legnagyobb haszna, ha egyiket s másikat minden pillanatban arra fordíthatom, amire tetszik. [...] Pénzéhez képest miért szegény a magyar tőkepénzes és a földesúr? Az első nem teheti pénzét oly helyre, honnan mindég tetszése szerint ki is vehetné, s attul rendes kamat folya. A másik pedig kiterjedt zsíros dűlői mellett se kap [...] okvetlenül egy forintot is.” (Széchenyi István)

„Tudom én a közvéleményt tisztelni, de nem azt, mely Dózsa söpredékében vagy chartista bandákban dühöngő szélvészfént mindent magával sodor. Hozzuk végre tisztába, hogy mai, felette hátramaradt, s mindenben oly fejletlen körülményeihez képest sem a sokaságban lelendjük azt a vezetést, mely ki bírná kalauzolni az ígért földére a magyart. Mindent a népért, de semmit általa!” (Széchenyi István)

„Arra kell végre meggyőződve lennünk, hogy nem a kormány valódi oka elnyomatásunknak s hátramaradásunknak, hanem értelmi súlyunk fejletlensége s így parányisága. [...]” (Széchenyi István)

„Itt a kulcsa mindennek, az érdeken és a szövetségben. [...] Ez hozta létre a vasutat, a gőzhajót, a repülő léggömböt, az új hidakat, az alagutakat. Anglia azért áll a világ élén, mert ez a szenvedély itt öltött leginkább formát.” (Széchenyi István)

„Üssük csak gyenge fazekunkat minden fazék, sőt a szláv és német köedény ellen is, és rövid idő alatt törött cserép lesz a magyar.” (Széchenyi István)

Széchenyi Bécs felé húzza, Kossuth visszatartja a számár magyart

Széchenyi, az utazó magyart

75. A feladat a XIX. század magyar történelméhez kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei alapján a magyar nyelv ügyének mint társadalmi mozgalomnak alakulását a reformkorban!

„Két idősebb nővérem [...] a magyar nyelvből rendszeres oktatásban részesült, mert gyakorlatuk vajmi kevés volt, miután az akkori világban soha senki a magasabb körökből magyarul nem beszélt, de rendesen vagy éppen nem, vagy csakis hiányosan tudták hazai nyelvünket. Nemcsak az egyes úri családok tagjai társalogtak egymás között német nyelven, de az összes cselédség, egészen le a mindenesig, mosó- és konyha-leányokig, igáskocsisig, mind németek valának.”

(Podmaniczky Frigyes naplójából)

„A magyar igen szerencsés helyzetbe jutott nyelvének művelése által. Az új idő varázsütése valóban csudákat idézett elő a nyelvből, s mindez megtörtént s átmene, mint jó pénz, a szellemi élet forgalmába, s népszerűséget, közelismerést vívott ki magának.”

(Erdélyi János; 1851)

„Széchenyi [...] az akadémia üléstermében kifüggesztette mindazon szókat, melyekre egyenértékűeket nem talált nyelvünkben, s fölszólított bennünket, keressük meg e kifejezéseket, melyekre szüksége volt. Maga is nagy kedvvel adta magát reá a szófaragásra. [...] Kossuth is foglalkozott szócsinálással, mégpedig elég szerencsésen, mert megvolt benne a nyelvérzék. [...] Eötvös Pepi [József] találta fel a *kételyt*, Ballagi [Mór] a *nővért*, Szemere Bertalan használta először a *jellemet* és *irodalmat*, Szemere Pál után, aki többek közt a szilfából a *szilárd* szót csinálta. Mindez és számtalan más szó hamar terjedett el, s közvagyonná vált.”

(Pulszky Ferenc)

A magyarországi újságok száma a XIX. század első felében				
Év	Magyar nyelvű	Német nyelvű	Egyéb	Összesen
1801	4	3	1 latin nyelvű	8
1830	10	9	1 latin nyelvű 3 nemzetiségi	23
1840	26	18	1 latin nyelvű 8 nemzetiségi	53
1847	33	19	7 nemzetiségi	59

Kronológia:

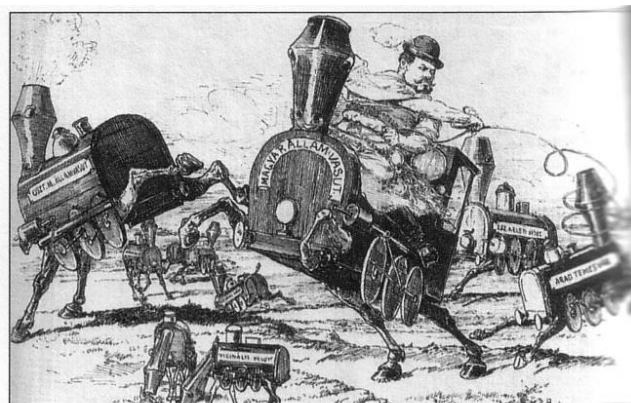
1830: Törvény születik arról, hogy senki sem viselhet közhivatalt, aki nem tud magyarul. A bírósági perek magyarul folynak, magyar nyelven hozzák az ítéleteket.

1836: A feliratok és törvények magyar nyelvűek.

1840: Törvényerőre emelkedik, hogy az egyházi anyakönyvek nyelve kizárólag a magyar.

76. A feladat a dualizmus kori közlekedéssel kapcsolatos.

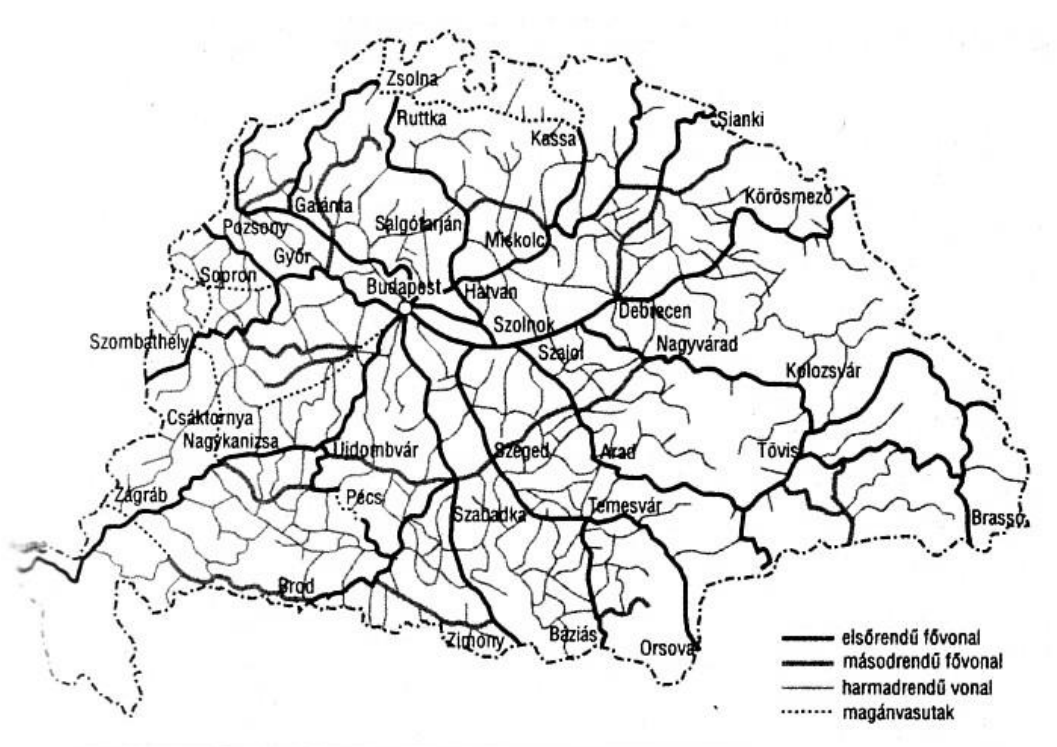
Mutassa be a források és ismeretei segítségével a vasútépítés folyamatát és eredményeit a korszakban!

Baross Gábor „megszelídíti” a (magán)vasutakat-karikatúra; 1889

Magyarország vasúthálózatának fejlődése		
Év	A vasútvonalak hossza (km)	100 km ² -re jutó vasút (km)
1850	222	0,1
1867	2 285	0,8
1913	22 084	6,8

A magyarországi vasúthálózat 1913-ban

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

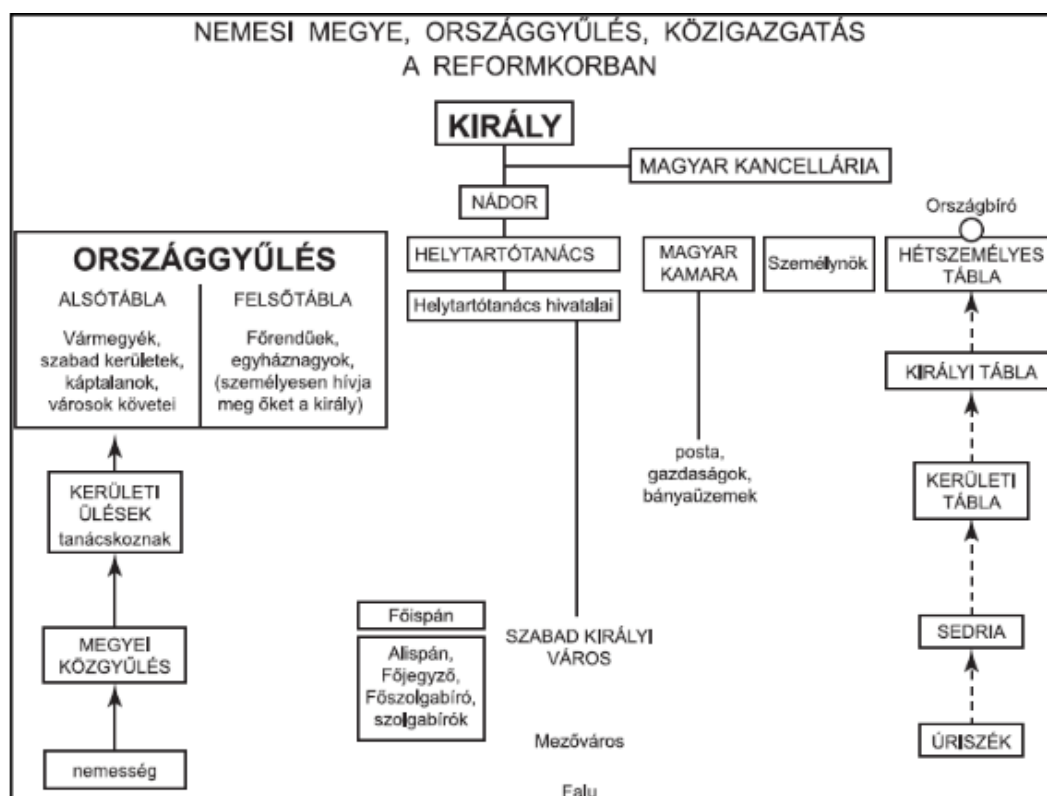
77. A feladat a reformkori Magyarország történelméhez kapcsolódik.

Mutassa be ismeretei és a források alapján az országgyűlés és a megyék kapcsolatát a reformkori Magyarországon! Térjen ki a megyék szerepének eltérő kortársi értékelésére is!

„Az ötvenkét vármegye küldötteit a nép, vagyis a választói testület jelöli ki, kettő-kettőt minden egyes vármegyéből. (A nép, populus, a magyarországi latin nyelvhasználatban a nemességet, a papságot és a szabad városok polgárait jelenti; plebsen kizárólag a parasztságot értik, s a szóhoz gyakran fűzik a misera contribuens [nyomorult adófizető] jelzőt.) [...] A diéta tagjai minden küszöbönálló döntésről értesítik a megyegyűlést. A választók aztán, néha több napon át, megvitatják ezeket a kérdéseket, majd pedig a többség akaratának megfelelően megfogalmazzák utasításukat a követek számára, s közlik velük, hogyan kell szavazniuk.” (John Paget: *Magyarország és Erdély; 1839*)

„Ez a „remek institutio” [intézmény] adott menedéket a szabadságnak [...] Mennyi nyíl tört meg aczélpaiszán, mit nyílt hatalom vagy titkos ármány a nemzet szívére irányzott. [...] a megyei szerkezet lesz Magyarhonban a magyar alkotmányos élet nyilatkozványának [megnyilvánulásának] legfőbb, leglényegesebb organuma, és kell is, hogy az legyen, hogy az maradjon.” (Kossuth a megyéről a *Pesti Hírlapban*)

„Nálunk a szabadság eszméjének legferdebb felfogása következtében a megyét nem az országgyűlésnek alárendelt, hanem vele rendezett [egyenjogú] hatalomnak tekintik; a törvényhozás a megyékre nem bír semmi befolyással, a megyék ellenben utasításaik által a törvényhozást saját kívánataik orgánumává [fórumává] teszik. Ily körülmények közt természetes, hogy a törvényhozás hatásköre mindig szűkebbre szoríttatik. (Eötvös József: *Reform; 1846*)

Mutassa be a források és ismeretei segítségével milyen szerepet játszott Széchenyi István a reformkori Magyarország közlekedésének fejlesztésében!

(gróf Széchenyi István és más kezdeményezők levele Buda és Pest városának; 1835)

A Duna Gőzhajózási Társaság forgalmának alakulása Pest-Buda és Bécs között		
Év	Utas	Áru (bécsi mázsában)
1835	17 000	36 000
1837	47 000	97 000
1840	125 000	368 000
1844	555 000	1 083 000
1847	825 000	3 184 000

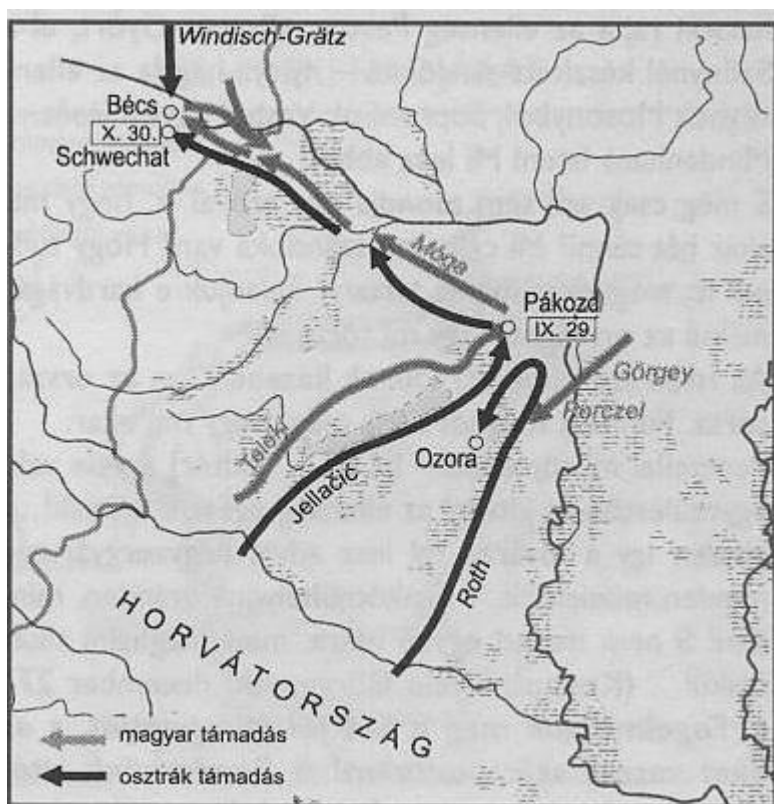
(Széchenyi István: *Javaslat a magyar közlekedésügy rendezéséről*; 1848)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

79. A feladat az 1848-as forradalmakhoz kapcsolódik.

Ismertesse a források és saját ismeretei alapján, hogyan kapcsolódtak össze a magyarországi katonai történések és a bécsi forradalom eseményei 1848 októberében!

„Tegnapról mára virradó éjszaka némelyek rábírták azon olasz és német ajkú gránátosokat, kik parancsot vőnek, hogy ma reggel Magyarországra menjenek az új császári biztos Jellasich tábornok rendelkezése alá, hogy a parancsnak ellenszegüljenek. Tenger néptömeg csoportosult és éljenezte a vonakodó katonaságot. [...] Déltől fogva négy óráig kereste a nép Latourt a haditanács épületében: végre egy kályhafűtőben meglelték, agyonverték, egy lámpásra középen felakasztották. A nép borzalomig dühös. A jelszó: Éljen Magyarország! A magyarok iránti rokonszenv erős. Az ügy, úgy mondják, a szabadság ügye – közös.” (Egykorú leírás az októberi bécsi forradalomról)

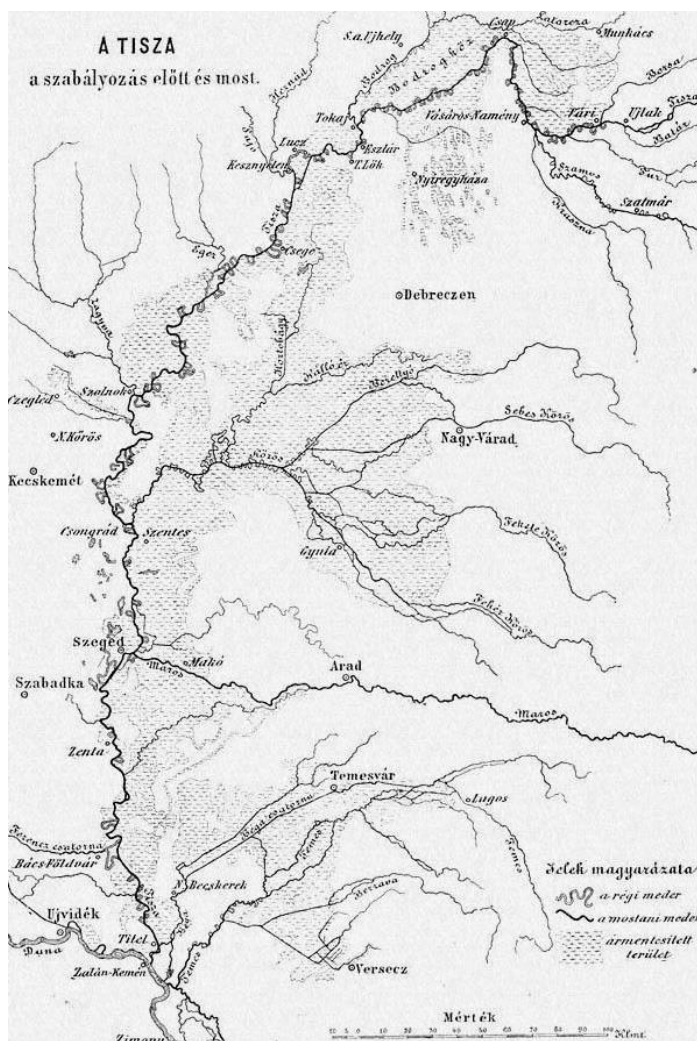

Hadműveletek 1848
őszén

80. A feladat a dualizmus kori magyar gazdasággal kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján a mezőgazdaság fejlődését a dualizmus kori Magyarországon! Használja a középiskolai történelmi atlaszt is!

A fontosabb szántóföldi növények termése Magyarországon (évi átlagok, ezer hektoliterben)						
Növény	1869-1870	1871-1875	1876-1880	1881-1885	1886-1890	1891-1895
búza	20 498	16 863	25 988	37 311	44 133	52 665
kukorica	19 752	15 639	27 273	33 556	31 425	42 912
rozs	13 685	10 761	12 249	15 844	15 358	16 859
burgonya	13 437	12 453	22 584	37 596	34 569	40 579
zab	11 887	12 732	16 880	19 594	19 025	23 629
árpa	9 795	10 590	13 429	16 768	15 938	19 506

Korabeli térkép a Tisza szabályozásáról (A vonalakkal jelölt részek az ármentesített területeket jelölik.)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a korszak iparpolitikáját! Válaszában a gazdasági kiegészés iparra vonatkozó következményeit és a magyar kormányok ezirányú törekvéseit ismertesse!

22. §. E vám- és kereskedelmi szövetség a kihirdetés napján s 10 évi időre lép érvénybe, s ha fel nem mondatik, további 10 évre, s így 10 évről 10 évre folyton fennállónak ismertetik el. A felmondás mindenkor csak a 9. év végén történhetik meg, s ez esetben a szerződés megújítása iránti egyezkedés hasonló úton haladék nélkül megkezdendő.” (1867: XVI. törvénycikk)

2. Fölmentetnek a telkek megszerzéséért és átírásáért járó illeték alól, s amennyiben részvénytársaság alakjában létesítettnek, az okiratok után járó illeték alól.” (1881: XLIV. törvénycikk)

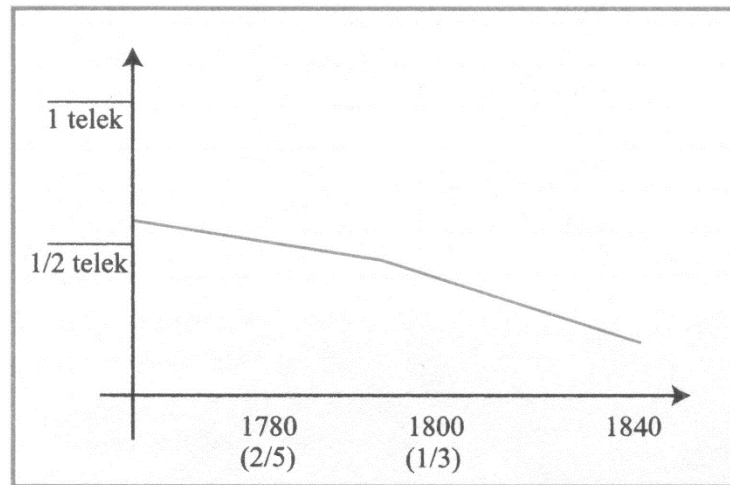
[illegible]

Bizonyítsa a források és ismeretei segítségével, hogy Pest a reformkori Magyarország gazdasági fővárosává vált!

A Dunai Gőzhajózási Társaság áruforgalma Pest és Bécs között a reformkorban	
Év	A szállított áru mennyisége (bécsi mázsa)
1835	36 000
1837	97 000
1840	368 000
1844	1 083 000
1847	3 184 000

[illegible]

Magyarázza meg a források és ismeretei segítségével, miként vált az 1832–36. évi országgyűlés fő témájává a jobbágységkérdés! Válaszában világítson rá a jobbágyság helyzetének általános jellemzőire és az országgyűlésen történetekre is!

„Hazánk történeteiben a példák borzasztóbbak, mint akárhol. Említem a Dózsa vérengző tetteit; tudják a Tek[intetes] Rende a József császár alatti dolgokat Erdélyben; s ki az, ki még most is borzadva nem tekintene a kolera évére, midőn némely megyékből a legrettenetesebb tettek híre az egész országot keresztül rázá.

Felszólítom a kormányt; ily esetekben mi a mód, mely által bennünket megoltalmazand? Talán hóhérpallos és kötél? Mik a bűnösök ellen fordíthatnak. Nyomorult eszközök! Mert ezek semmivé tehetnek ugyan egyes életet; de itt nem egyesekről van szó; itt a szó azon halhatatlan, hódíthatatlan szellemről van, mely századok óta most lánggal lobogva, majd hamv alatt emésztyődve ég. És ezt nem zabolázza meg félelem, nem győzi le hatalom; ezt csak megszelídíteni lehet. Nem egyébbel pedig, csak oly közös érdekekkel, mely a társaság [társadalom] tagjait egyformán kösse a hazához; s ez érdek csupán két szó: szabadság és tulajdon!” (*Kölcsey Ferenc országgyűlési beszéde, 1832*)

[illegible]

Igazolja ismeretei segítségével, hogy a kiegyezés folytonosságot és változást is jelentett Magyarország közjogi viszonyaiban az 1848-as áprilisi törvényekhez képest! Válaszában a források alapján térjen ki a kérdéssel kapcsolatos kortársi vitára is!

„Midőn 1848-ban az ország alkotmányának nagyszerű átalakulása megtörtént, [...] Deák örült az átalakulásnak. [...] De azon törvények, melyek 1848-ban alkottattak, s azon rendszer, mely akkor megállapított, később élesen lőn megtámadva; kitört a belháború [...]. [...] Deák visszalépett, mert [...] a sikerhez reménye [...] nem volt. [...] Kossuth ellenben bízott, s remélt. [...] A merész politikát, melynek folytatásában Deák Kossuthot sem szóval, sem tettel nem gátolta, sikertelenség követte és bukás és tizenkilenc évi szenvedése szegény hazánknek.” (*Pulszky Ferenc, országgyűlési képviselő válasza Kossuth Lajos nyílt levelére, 1867*)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

Tárja fel a források és ismeretei segítségével, miben látta Széchenyi István a gazdasági fejlődés akadályait Magyarországon, és milyen elméleti és gyakorlati megoldásokat dolgozott ki!

„De mindemellett a szorgalom hatalmasan nem léphet elő; s így félre kell vetni, mint káros akadályt, 9-szer A monopóliumokat, céheket, limitatiókat [hatósági árszabás] s egyéb ilyes intézeteket örökre.”

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a forrás és ismeretei alapján az olasz fasizmus ideológiájának főbb jellemzőit!

„A fasizmus nemcsak a szocializmussal, de a demokratikus ideológia egész rendszerével felveszi a harcot [...] A fasizmus nem fogadja el, hogy egy többség egyszerűen csak azért irányíthatson egy emberi társadalmat, mert többségben van [...] A fasizmus alapját államfelfogása képezi. A fasizmus szerint az állam abszolút, amihez képest az egyének vagy csoportok relatívak [...]” (Mussolini: *Fasiszta doktrínák*, 1932)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

87. A feladat a XX. századra vonatkozik.

Mutassa be a források és ismeretei alapján a világgazdaság átrendeződését az első világháború végétől 1929-ig! Térjen ki a háború gazdasági következményeire és az 1920-as évek gazdasági konszolidációjára!

Az árak növekedése Európában 1923-ban (a háború előtti szint = 1)	
Franciaország	7
Ausztria	14 000
Magyarország	23 000
Lengyelország	2 500 000
Oroszország	4 000 000 000
Németország	1 000 000 000 000 000

A világ ipari termelésének megoszlása (%)			
	1900	1913	1928
Nagy-Britannia	18,5	13,6	9,9
USA	23,6	32,0	39,3
Németország	13,2	14,8	11,6
Franciaország	6,8	6,1	6,0
Oroszország	8,8	8,2	5,3
Oszták-Magyar Monarchia	4,7	4,4	-
Olaszország	2,5	2,4	2,7

Az aranykészlet megoszlása 1927-ben (milliárd pengőben)	
USA	25 699
Nagy-Britannia	4 237
Franciaország	4 073
Németország	2 583
többi európai ország	8 379
többi nem európai ország	4 237
az egész világon	49 212

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

88. A feladat az első világháború lezárásával kapcsolatos.

Mutassa be a források, ismeretei és az atlasz alapján, hogy mely eszmék mentén, illetve milyen elvi és konkrét kérdésekben ütköztek a nagyhatalmak érdekei a Párizs környéki béketárgyalásokon!

„X. Ausztria–Magyarország népei részére, amelyeknek helyét a nemzetek között oltalmazni és biztosítani kívánjuk, meg kell adni az önálló fejlődés legszabadabb lehetőségét.” *(Részlet Wilson elnök 14 pontjából, 1918. január)*

„Nem lesznek területelcsatolások, hadisarcok, büntető jellegű kártérítések [...] Az önrendelkezés nem pusztán beszédfordulat. A cselekvés kötelező érvényű elve, amit az államférfiak mostantól fogva csak saját felelősségükre hagyhatnak figyelmen kívül [...] A jelen háborúban sorra kerülő minden területi rendezést az érintett népségek érdekében és javára kell végrehajtani, és nem képezheti egymással versengő államok igényei pusztá módosulásainak vagy kompromisszumának részét.” *(Wilson beszéde az USA Kongresszusa előtt, 1918. február)*

„Amikor Németország legyőzte Franciaországot, jóvátétel fizetésére kényszerítette. Semmiféle kétség sincsen az elvet illetően, és ennek az elvnek az alapján kell eljárunk, vagyis Németországnak képessége legvégső határáig ki kell fizetnie a háborús költségeket.” *(Lloyd George beszéde, 1918. november)*

„Szigorú békét akarunk, mert az alkalom ezt követeli meg. De szigorúságát nem a bosszúvágy kielégítésének, hanem az igazság érvényesítésének kell vezetni. A mi felelősségünk, hogy ne mocskoljuk be a jó győzelmet, s a pillanat dühödt szenvedélyei ne csapjanak át a fejünk fölé, hanem a milliók által hozott áldozatot arra fordítsuk, hogy az emberi fajt mindörökké megváltssuk a háború csapásaitól és kínjaitól.” *(Lloyd George parlamenti, 1919)*

„Franciaország és Clemenceau politikája ésszerűen következett abból a meggyőződésből, hogy a régi rend nem fog alapvetően megváltozni [...] Ugyanis egy nagylelkű vagy igazságos és egyenlő elbánáson alapuló békeszerződés, amely olyasféle »ideológián« alapul, mint az elnök tizennégy pontja, csakis azzal a következménnyel járhat, hogy lerövidíti Németország talpra állásának az időszakát, és siettetni azt a napot, amikor ismét beveti Franciaország ellen számbeli fölényét, túlsúlyban lévő erőforrásait és műszaki felkészültségét. Ezért feltétlenül garanciákat kell követelni [...]” *(Részlet Keynes Clemenceau-ról szóló értékeléséből, 1923)*

„A háború előtti német gazdasági rendszer három fő tényezőtől függött: I. Tengerentúli kereskedelem [...] II. Szén- és vaskészletei [...] III. Szállítási és vámrendszere. Ezek közül az első – amely korántsem a legkisebb jelentőségű – volt minden bizonnyal a legsebezhetőbb. A békeszerződés mindháromnak, kiváltképp azonban az első kettőnek a módszeres megsemmisítésére törekszik.” *(Részlet Keynes A békeszerződés gazdasági következményei című művéből, 1923)*

Mutassa be a forrás és ismeretei alapján Gandhi módszereit és szerepét India függetlenségi harcában!

Hogyan lettünk Gandhidzsi (azaz Gandhi) politikai fegyvertársává, és sok esetben odaadó híveivé? Erre a kérdésre nehéz válaszolni. [...] Gandhidzsi nagy vonzerőt gyakorolt, de végül is az értelmi meggyőződés vitte közel hozzá az embereket, ez tartotta őket mellette. Nem értettek egyet életfilozófiájával, sőt sok eszméjével sem. Gyakran nem értették meg. De az akció, amelyet javasolt, érzékelhető, ésszel felfogható és bírálható akció volt.”

„Gandhi szerteágazó hatása átjárta egész Indiát, és mély nyomokat hagyott. De nem az erőszakmentességnek vagy gazdasági elveinek köszönhető, hogy ő lett az első és legkiemelkedőbb vezetője Indiának. India népének túlnyomó többsége számára ő a szabadság kivívására elszánt India jelképe, ő a harcos nacionalizmus szimbóluma. Azt hirdeti, hogy megtagadhatjuk, hogy egy gőgös hatalom alávetettjei legyünk, s hogy soha nem fogadhatunk el semmit, ami nemzeti gyalázatot rejt magában. Bár Indiában sokan több kérdésben nem értenek vele egyet, bírálják is, vagy egy-egy konkrét dologban más úton járnak, a tettek és a küzdelem idején, amikor India szabadsága a tét, ismét köréje sereglenek és felnéznek rá, mint vitathatatlan vezetőjükre.” *(Dzsaváharlál Nehru: India felfedezése)*

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a bolsevik ideológiát és programot a XX. század elején!

(*Lenin: Mi a teendõ?*, 1902)

(Lenin: A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban, 1905)

[illegible]

Tárja fel a források és ismeretei segítségével az olasz fasizmus ideológiájának alapvető vonásait!

„A fasiszta tanítás alappillére az államról, annak lényegéről, feladatairól és céljairól való koncepció. A fasizmus számára az állam egy abszolútum, amellyel szemben az egyének és a csoportok képezik a relatívumot. Egyének és csoportok csak annyiban »elgondolhatók«, amennyiben az államban vannak.”
(Részletek Mussolini A fasizmus doktrínája című programjából, 1932)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Fejtse ki, hogy a II. világháború idején milyen lehetőségei és korlátai voltak hazánkban a háborúellenes erők tevékenységének!

„Nem nézhetjük tétlenül, ölbe tett kézzel, hogyan sodor bennünket végső romlásba a németek oldalán néhány elvakult kalandor. Nem tűrhetjük, hogy Magyarország az eljövendő béketárgyalásokon a népek szegénypadjára kerüljön, és a nemzetet új, még rosszabb Trianon sújtsa. [...] Éppen ezért mi, e galádul elárult és idegenek prédájára vetett ország föld alá kényszerült demokratikus pártjai új szabadságharcot, új népháborút hirdetünk. Megteremtjük a magyar szabadságharc széles harci egységét, a Magyar Frontot! A Magyar Front programja: a német hódítók és cinkosaik kiverése, béke a szövetségesekkel, s a minden ízében demokratikus, szabad Magyarország alapjainak lerakása.” (*A Magyar Front kiáltványa a magyar nemzethez. Budapest, 1944. június*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és saját ismeretei alapján Bethlen István miniszterelnöknek a politikai konszolidáció érdekében tett legfontosabb intézkedéseit!

- 1921. Gróf Bethlen Istvánt a kormányzó Magyarország miniszterelnökévé nevezi ki
- 1921. Második királypuccs (a budaörsi csata)
- 1921. Bethlen István létrehozza az Egységes Pártot
- 1921. Bethlen–Peyer-egyezség megkötése
- 1922. Új választójogi rendelet kiadása
- 1923. Gömbös Gyula és a szélsőjobb kiszorítása a kormánypártból
- 1931. Bethlen lemondása a miniszterelnökségről

„A demokrácia [...] az állami hatalmat úgy szabályozza, hogy minden néposztálynak egyforma befolyása legyen rá. Nem jelentheti tehát a demokrácia a nyers tömegeknek a vak uralmát. [...] A jelen kormányra nézve az a következmény folyik, hogy lehetőleg a szabadságjogokat helyreállítsa. A kormány el van szánva, hogy a sajtószabadságot kellő időben helyreállítsa. A gyülekezési és szabadságjogok tekintetében a kormány el van szánva arra, hogy minden tekintetben megkísérli azoknak helyreállítását.” (*Kormányprogram és bemutatkozás a Nemzetgyűlésben, 1922*)

„Eszményképe a parlamentarizmus 19. századi formája, azaz a népképviselőt korlátozott érvényesülése volt, s fenntartotta a történelmi vezető rétegek irányító szerepének szükségességéről vallott nézeteit is. [...] Szembe kellett fordulnia Bethlennek [...] azokkal a szélsőjobboldali törekvésekkel, amelyek a korlátozott, ám mégis a nyilvánosság és a pártok pluralizmusán alapuló parlamentarizmust magát akarták felszámolni, s az olasz példa alapján vagy attól függetlenül diktatórikus kormányrendszert akartak bevezetni. Velük szemben Bethlen az alkotmányosság hagyományos intézményeit, a parlamentet, a parlamentnek felelős kormányt, a többpártrendszert és a sajtó pluralizmusát védte. [...] A kormányzati rendszerbe épített »biztonsági elemek« következtében azonban nem volt reális lehetőség arra, hogy a kormánypárt megbukjon, és parlamenti váltógazdaság alakuljon ki.” (Romsics Ignác történész)

[illegible]

94. A feladat a XX. századi magyar történelemre vonatkozik.

Elemezze a források és ismeretei alapján a politikai antiszemitizmus sajátosságait és változatait az 1920-as évek Magyarországon!

„Én tisztelem, becsülöm a zsidók szerencsését. Szerencsés nép. Tisztelem, becsülöm a zsidó génuszt és a zsidó hatalmat, amennyiben az a szellem hatalma, de amennyiben a magyar nemzetet veszélyezteti, amennyiben a magyar nemzet génuszát valamiképpen letöri vagy éppen meghamisítja, állok elébe és meg vagyok győződve, hogy velem együtt sokan.” (*Prohászka Ottokár püspök felszólalása a Nemzetgyűlésben a numerus clausus törvény vitájában, 1920*)

„[...] hogyan fogják a beiratkozások alkalmával megállapítani azt, hogy valaki zsidó-e, vagy nem zsidó? A vallást fogják-e tekintetbe venni, azt fogják-e keresni, hogy ma az illetőnek mi a vallása, van-e keresztlevele? Kértem azt, hogy vajon hányadik fokig visszamenőleg fogják kutatni azt, hogy az illetőnek volt-e zsidó őse vagy sem? [...] Mi lesz azokkal, akik félvérűek, negyedvérűek? Hiszen hallottuk, hogy nem a vallásról van szó, hanem a fajról. [...] A Magyarországon lakó magyar nemzet tagjainak nem hiszem, hogy lenne egyetlen olyan egyede, akiben tisztán megvan az a turáni vér, amit őse behozott Ázsiának síkjairól.” (*Ugron Gábor felszólalása a Nemzetgyűlésben a numerus clausus törvény vitájában, 1920*)

„[...] A tudományegyetemekre, a műegyetemre, a budapesti egyetemi közgazdaság-tudományi karra és a jogakadémiákra az 1920–21-ik tanév kezdetétől csak oly egyének iratkozhatnak be, kik nemzethűségi s erkölcsi tekintetben feltétlenül megbízhatók és csak oly számban, amennyinek alapos kiképzése biztosítható. [...] arra is figyelemmel kell lenni, hogy az ország területén lakó egyes népfajokhoz és nemzetiségekhez tartozó ifjak arányszáma a hallgatók közt lehetőleg elérje az illető népfaj vagy nemzetiség országos arányszámát, de legalább kitegye annak kilenczted részét.” (*Az 1920:XXV. törvény a felsőoktatási intézményekbe való beiratkozás szabályairól [numerus clausus]*)

„A zsidóság szerepe hálátlan ezzel a kormányzattal szemben. A zsidóságot megvédték azon retorzió ellen, amelyet jogosan megérdemelt azon történelmi felelősség következtében, amely a kommün [az 1919-es Magyarországi Tanácsköztársaság] alatt reá hárult. A zsidóság bebizonyította, hogy [...] csak egy zsidó érdek van, amely nem nyugszik addig, amíg a történelmi Magyarországot meg nem semmisíti, és ma ellenünk harcol ez a zsidóság, mert ma talán leginkább tőlünk fél, de holnap azokra kerülhet sor, akikkel ez idő szerint még együtt ül a nagy bankok vezetőségében. A zsidóság szerepe hálátlan volt ezzel a nemzettel és ezzel a fővárossal szemben, amely az érdekeit védte. Ebből nekünk, keresztény magyaroknak le kell vonnunk a konzekvenciákat [következtetéseket]: nincs középút és nincs kompromisszum, egy van csak: a magyar faj érdekeit a végletekig képviselni.” (*Gömbös Gyula beszéde a Nemzetgyűlésben, 1925*)

„1. §. A tudományegyetemekre, a műegyetemre, a budapesti egyetemi közgazdaságtudományi karra és a jogakadémiákra való beiratkozás szabályozásáról szóló 1920. évi XXV törvénycikk 3. §-ának harmadik bekezdése helyébe a következő szöveg lép: Az engedély megadásánál a nemzethűség és az erkölcsi megbízhatóság követelményei mellett egyfelől a felvételt kérő megelőző tanulmányi eredményeire, illetve szellemi képességeire, másfelől arra is figyelemmel kell lenni, hogy elsősorban a hadiárvák és a harctéri szolgálatot teljesítettek és a közalkalmazottak gyermekei, továbbá a különféle foglalkozási ágakhoz (mezőgazdasághoz, iparhoz, kereskedelemhez, szabad foglalkozásokhoz stb.) tartozóknak gyermekei az ezen foglalkozásokhoz tartozók számának és jelentőségének megfelelő arányban jussanak a főiskolákra, és a fölvettek száma az egyes törvényhatóságok között is igazságosan osztassék fel. A vallás- és közoktatásügyi miniszter felügyel arra, hogy ezek a szabályok megfelelően alkalmaztassanak.” (*Az 1928. évi XIV. törvény a numerus clausus módosításáról, 1928*)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

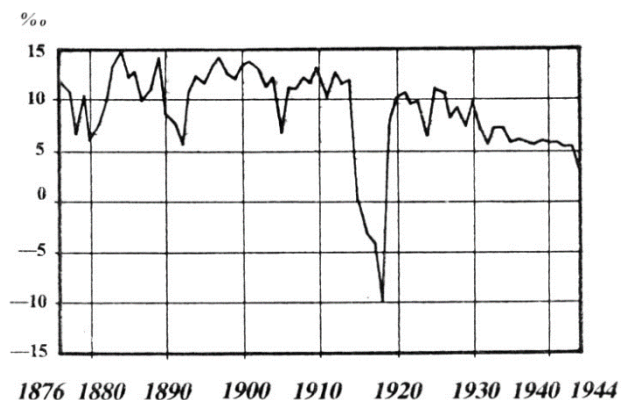
Mutassa be a források és ismeretei alapján, hogy miként látták a földkérdés jelentőségét a forradalom vezetői! Válaszában térjen ki a szerzők történelmi szerepére!

„Szakadt az eső azon a február végi napon, amikor birtokaimat felosztottam. A távoli falvakból is összegyűlt parasztok nagy esernyők alatt álltak ott, mélyen barázdált arcukból a meglepetés, a csodálat és a gyanakvás valami leírhatatlan keveréke sugárzott felém. Nem tudták elhinni, hogy álmuk végül mégis valósággá válik. Annyiszor becsapták, bolonddá tették már őket! Nagy kő esett le a szívemről, mert mindig büntudatot éreztem gazdagságom miatt: ifjúkoromban öntudatlanul, később már tudatosan. A kápolnai földbe, amely évszázadokon át családom birtoka volt, karót vertem arra a helyre, ahol a földet igénylő agrárproletárok listáján szereplő első ember parcellája kezdődött. Elégedett voltam. A dolgok rendje helyreállt.” (Károlyi Mihály visszaemlékezéséből)

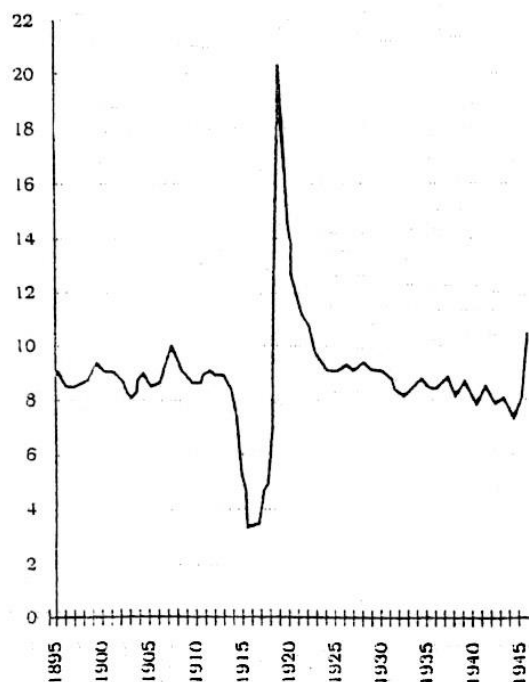
This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

96. A feladat Magyarország XX. századi történelmére vonatkozik.

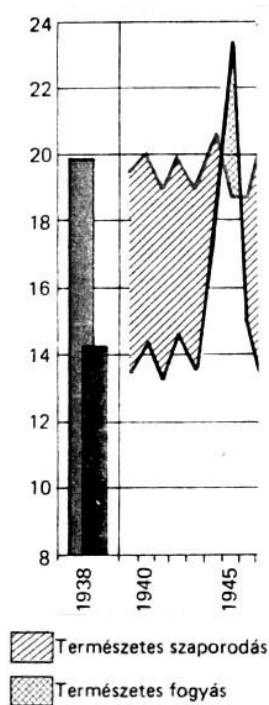
Mutassa be ismeretei és a források segítségével a két világháború néhány demográfiai következményét!

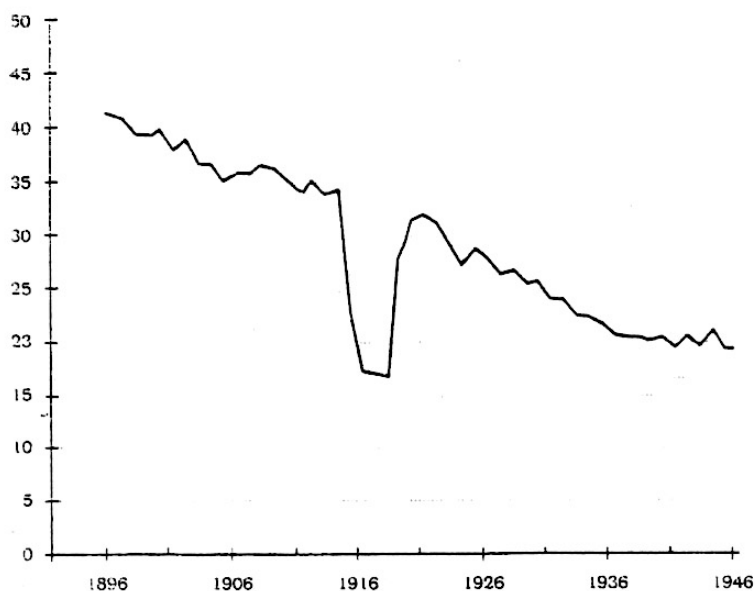
A természetes szaporodás alakulása az ország jelenlegi területén – ezer lakosra

A házasságkötések száma – ezer lakosra – az ország jelenlegi területén

A természetes népmozgalom – ezer lakosra

Az elveszületések alakulása az ország jelenlegi területén

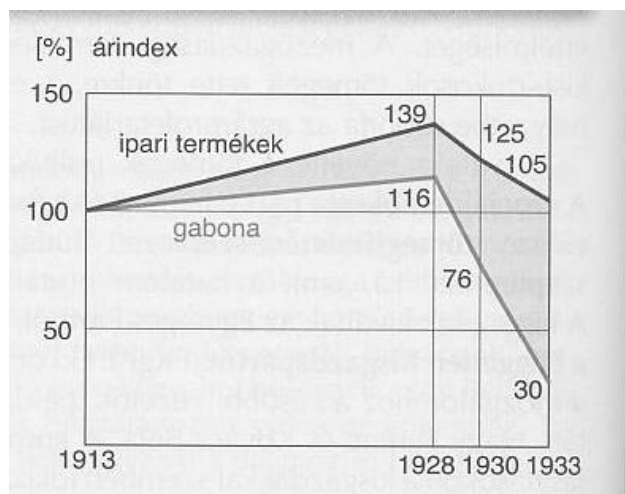
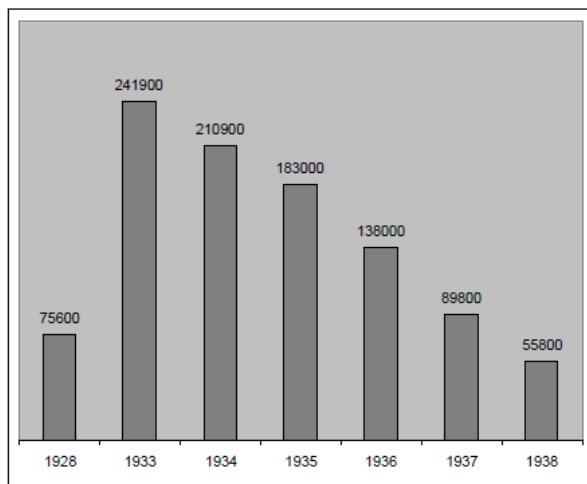
97. A feladat Magyarország két világháború közötti történetéhez kapcsolódik.

Mutassa be a források segítségével és ismeretei alapján a világgazdasági válság magyarországi hatását! Válaszában térjen ki a mezőgazdaság és az ipar eltérő helyzetére, illetve a magyar külkereskedelem alakulására!

A magyar ipar fejlődése					
	1913*	1924	1929	1933	1938
Malomipar	100%	82%	95%	75%	91%
Cukoripar	100%	46%	83%	39%	42%
Textilipar	100%	121%	315%	358%	420%
Bőripar	100%	86%	132%	130%	201%
Élelmiszeripar	100%	69%	95%	61%	83%
Vas- és fémipar	100%	50%	82%	45%	109%
Gépipar	100%	36%	83%	33%	91%
Vegyipar	100%	62%	108%	103%	160%
Villamosenergia-termelés	100%	130%	254%	264%	402%
* a trianoni országterületre vetítve					

A magyar lisztexport (az össztermelés százalékában)					
1913	1921	1924	1929	1933	1938
47%	23%	28%	26%	6%	4%

„Az alacsony búzaárak következtében előállott gazdasági krízis folytán bármennyire leszállították is a gazdák igényeiket, hitelhez voltak kénytelenek fordulni, hogy a közterheket fizetni és legelemibb szükségleteiket kielégíteni tudják. Már a legkisebb hitelt igénybe vevő gazdát is föltartóztathatatlanul sodorták azonban az örvény felé a túlságosan megnövekedett kamatterhek. A helyzetet még nehezebbé teszi az a körülmény, hogy senkinek sincs annyi pénze, hogy ma ingatlanokat tudjon venni. Ezek miatt az ingatlanok árai hihetetlen mértékben lecsökkentek, és azokat nevetséges áráért legtöbb esetben maguk a hitelezők veszik meg.”
(Csongrád megye főispánjának jelentése; 1930)

A munkanélküliség alakulása Magyarországon

Az agrárrolló Magyarországon (1913–33)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei alapján, milyen problémákkal kellett szembenéznie a Károlyi Mihály nevével fémjelzett polgári demokratikus kísérletnek!

„A békekonferencián [...] elhatározták, hogy [...] tanácsos a magyarok és románok között egy semleges zónát létesíteni, amelyben sem magyar, sem román katona nem lehet, amelynek azonban a fontosabb pontjait a szövetséges csapatok fogják megszállni. [...] A román csapatokat felhatalmazza a békekongresszus, hogy vonalaikat a semleges zóna keleti határáig előretolják.” (*Vix-jegyzék; 1919. március 20.*)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei alapján Bethlen István politikai gondolkodásmódjának jellegzetességeit a két világháború közötti időszakban!

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

100. A feladat Kállay Miklós miniszterelnökségével kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, hogyan próbált Kállay Miklós miniszterelnök szakítani a németekkel és kilépni a háborúból!

„...én többé egyetlen nyílt, őszinte szót nem szólhatok. Ha csak annyit mondanék valakinek, akár csak négyszemközt is – kivéve néhány bizalmas, belső munkatársamat –, hogy nem is olyan biztos a német győzelem, kijelentésem futótűzként terjedne el, és veszélyeztetné küldetésemet... Mindent magamba kell zárnom, őszintén soha nem nyilatkozhatom meg, igyekeznem kell megtéveszteni ellenfeleimet...” (*Kállay Miklós emlékirataiból*)

„... Magyarország kapitulációját titokban tartják. A szövetségesek és a magyar kormány egyidejűleg teszik majd közzé a mindkét fél által elfogadott és alkalmasnak ítélt időpontban [...] Semmi körülmények között sem teszik e tényt nyilvánossá mindaddig, amíg a szövetségesek el nem érik Magyarország határait. [...] Magyarország fokozatosan csökkenti katonai együttműködését Németországgal, és visszavonja csapatait Oroszországból [...] Fokozatosan csökkenti gazdasági együttműködését is Németországgal, és megtagadja a németországi haditermelésben való részvételt [...] a magyar hadvezetőséget újjá kell szervezni, hogy ily módon a magyar hadsereg képes legyen a németektől visszavonulni, és megtámadni őket [...]”
(*Magyarország és a szövetséges hatalmak között létrejött előzetes megállapodás; 1943. szeptember*)

Ribbentrop német külügyminiszter és Kállay Miklós magyar miniszterelnök

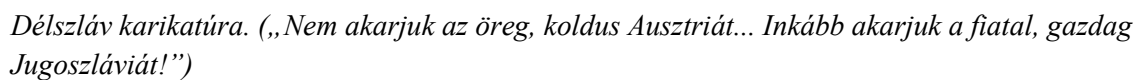
Mutassa be a források és saját ismeretei alapján a klebelsbergi kultúrpolitika fő célkitűzését és eredményeit! Válaszában térjen ki a kultúrfőlény fogalmára is!

A trianoni Magyarországnak 3455 községe van. Ebből 317-ben építünk 1073 tantermet és 528 tanítói lakást. Ennek az 1073 tanteremnek akkora a befogadóképessége, hogy 45 ezer olyan gyermek járhat a jövőben tágas, világos és egészséges iskolába, aki korábban vagy egyáltalán nem volt beiskolázva, vagy célszerűtlen helyiségekben szorongott.”

A magyar népesség iskolázottsága		
	1920	1949
A 10 évnél idősebbek közül 0 osztályt végzett	13,0%	4,8%
A 15 évnél idősebbek közül legalább 8 osztályt végzett	11,2%	20,6%

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei alapján az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásának fő okait, meghatározó körülményeit! Használja a középiskolai történelmi atlaszt is!

„Auszttria-Magyarország jövője természetesen nagyon nagy mértékig a háború végén fennálló katonai helyzettől fog függni. Ha a helyzet lehetővé teszi a szövetségeseknek, hogy döntsének Auszttria-Magyarország jövője felől, kevéssé kétséges, hogy a nemzetiségeknek szabad teret adó elképzelésnek megfelelően a Monarchiának [...] fel kell bomlania, mivel kétségtelen, hogy minden nem német nemzete az elszakadás mellett fog dönteni.” *(A brit külügyminisztérium javaslatából; 1916. augusztus)*

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei alapján az 1920-as évek kultúrpolitikájának bel- és külpolitikai vonatkozásait, összefüggéseit!

(Klebelsberg Kuno, 1921)

(L. Nagy Zsuzsa, történész)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével az antiszemitizmus érvrendszerét az 1920-as és 1930-as évek Magyarországn! Válaszában térjen ki arra, hogyan jelent meg az antiszemitizmus a törvényi szabályozásban!

„[...] a zsidóságnak olyan hatalmas térfoglalását lehet megállapítani, amely a nemzet, a faj szempontjából abszolút veszélyt jelent. [...] a zsidó fajnak Magyarországon való elhatalmasodásával állunk szemben, és mindenkinek meg kell győződve lenni arról, hogy ha nem védekezünk ezen elhatalmasodással szemben; akkor a második ezer évben — azt hiszem, talán nem is nagyon sokára — a magyar faj, honfoglaló Árpád népének utódai, szolgálkká fognak lealacsonyodni.”

[illegible]

Tárja fel a források és ismeretei segítségével Klebelsberg Kunó oktatáspolitikájának mozgatórugóit, és mutassa be konkrét intézkedéseit!

(Klebelsberg felszólalása az országgyűlésben, 1925)

(Klebelsberg beszéde, 1928)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a Kállay-kormány külpolitikáját és annak mozgatórugóit!

(Kállay Miklós emlékirataiból)

(A szövetségesek által Magyarországnak átadott fegyverszüneti feltételek, 1943. szeptember)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei alapján az ENSZ két legfontosabb szervét és működésük alapvető sajátosságait! Válaszában térjen ki arra, hogyan biztosította az ENSZ felépítése a világháborúban győztes nagyhatalmak dominanciáját a nemzetközi diplomáciában és a szervezet folyamatos működését a hidegháború időszakában is!

„Minden olyan kérdést, amelyben cselekvésre van szükség, a Közgyűlésnek a vita előtt, vagy azután a Biztonsági Tanács elé kell terjesztenie. [...] Ha a Biztonsági Tanács úgy találja, hogy a (fegyveres erők felhasználásával nem járó) rendszabályok elégtelenek, úgy fegyveres erők felhasználásával olyan műveleteket fogantathat, amelyeket a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához vagy helyreállításához szükségesnek ítél.” *(Részletek az ENSZ Alapokmányából)*

*A Biztonsági Tanács Irakról
szavaz; 2004*

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Elemmezze az 1980-as évtized végén készült karikatúrát! Írja le, hogyan tükrözi a rajz a szocialista rendszerek gazdasági és ideológiai válságát!

1985: Mihail Gorbacsov lett a Szovjetunió vezetője (a párt főtitkára)
1987: Gorbacsov sikertelen reformkísérletének kezdete
1989. I.: tüntetések a prágai Vencel téren
1989. IV.: megállapodás a „részlegesen szabad választásokról” Lengyelországban
1989. VI.: tárgyalások Magyarországon a kormány és az ellenzéki mozgalmak között; Nagy Imre újratemetése
1989. XI.: a berlini fal megnyitása
1989. XII.: Ceausescu bukása Romániában
1991. XII.: a Szovjetunió felbomlása

„Milyen lehetőségek állnak előttünk? Az egyik az, hogy tartsuk fenn az utasításos-adminisztratív rendszert, a szigorú tervezést, a parancsokat, nemcsak a gazdaságban, hanem a kultúrában is. A másik, amely azon a meggyőződésen alapul, hogy a múltban megtett utunk teljesen lejáratta az októberi forradalom választását, a társadalom kapitalizálódását javasolja. Járhatunk-e ezen a két úton? Nem, ezeket elvetjük. [...] Mi egy más utat látunk, amely a társadalmi haladáshoz vezet [...]. A szocializmus új képének emberi arca van.”
(Gorbacsov; 1989)

[illegible]

109. kérdés az európai integráció történetéhez kapcsolódik.

Fogalmazza meg a források és saját ismeretei alapján, mi a jelentősége a maastrichti szerződésnek az európai integráció folyamatában! Válaszában nevezze meg a szerződésben megfogalmazott legfontosabb változásokat!

Kronológia:

1957: A Római Szerződés aláírása. A hatok létrehozzák az Euratom szervezetét és az Európai Gazdasági Közösséget (EGK, más néven Közös Piac).

1967–1968: A Montánunió, az Euratom és az EGK szerveit összevonják, elnevezésük: Európai Közösségek (EK)

1991: Maastricht. Megállapodás az Európai Unió Szerződésben.

1995: Életbe lép a Schengenben aláírt egyezmény – a tagállamok között megszűnnek az országhatárok.

2002: Az Euro készpénzforgalomban történő bevezetése.

„Preambulum

[A Szerződést aláíró tagállamok – a „Tizenkettek” – képviselői]

– azzal az elhatározással, hogy új szakaszt jelölnek ki az európai integráció folyamatában, amelyre az Európai Közösségek létrehozásával vállalkoztak,

– emlékeztetve annak történelmi jelentőségére, hogy véget ért az európai kontinens megosztottsága, és annak szükségességére, hogy a jövő Európájának felépítése számára szilárd alapokat teremtsenek, [...]

– azzal az elhatározással, hogy megvalósítják gazdaságaik megerősítését és egymáshoz való közelítését és hogy létrehoznak egy gazdasági és pénzügyi uniót, beleértve e Szerződés rendelkezéseinek megfelelően egy egységes és stabil fizetőeszközt...

Közös rendelkezések

[...] B. cikkely

Az Unió a következő célokat tűzi ki maga elé: [...]

– érvényt szerez identitásának a nemzetközi szintén, különösen egy közös kül- és biztonsági politika végrehajtásán keresztül, magában foglalva végül egy közös védelmi politika kialakítását, amely idővel közös védelemhez vezethet, [...]

– megerősíti a tagállamaihoz tartozó állampolgárok jogainak és érdekeinek a védelmét az európai állampolgárság bevezetésével,

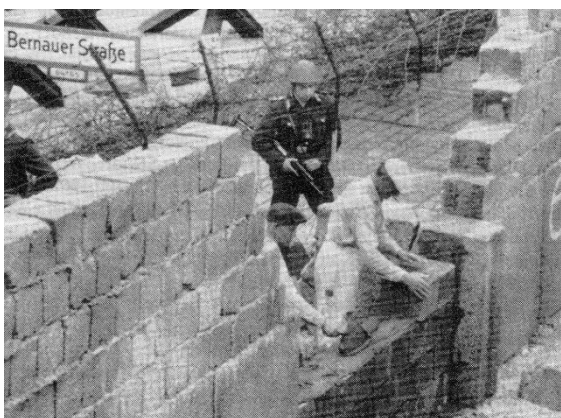
– szoros együttműködést fejleszt ki az igazságszolgáltatás és a belügyek területén...” (Részletek az 1992. február 7-én aláírt maastrichti szerződésből)

110. A feladat a német kérdéssel kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, hogyan vált Berlin helyzete 1945 és 1990 között Németország és a kétpólusú világ megosztottságának szimbólumává! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

„A berlini fal a kommunista rendszer kudarcának legocsmányabb és legerősebb demonstrációja. Az egész világ a kudarc beismerésének tekinti. [...] Ha egyszer eljön a nap, amikor mindannyian szabadok lesznek, és városuk és országuk is újra egyesül, akkor tudják majd meglehetősen magukról elmondani, hogy berliniek, és Berlin városa 20 éven át tartotta a frontot. Minden szabad ember bárhol éljen is, Nyugat-Berlin polgára és ezért én mint szabad ember büszke vagyok arra, hogy elmondhatom: »Ich bin ein Berliner.«” („*Berlini vagyok!*” – mondta Kennedy amerikai elnök 1963-ban nyugat-berlini látogatásakor)

„Az összehangolt terv értelmében a három hatalom fegyveres erői külön-külön övezetet szállnak meg Németországban. A terv egybehangolt igazgatást és ellenőrzést irányoz elő Központi Ellenőrző Bizottság útján, amely a három hatalom főparancsnokaiból áll, Berlin székhellyel. Elhatároztuk, hogy a három hatalom felhívja Franciaországot, hogy – amennyiben óhajtja – vállalja egy övezet megszállását, és vegyen részt negyedik tagként az Ellenőrző Bizottságban.” (A *jaltai Nyilatkozat*; 1945)

Az NDK-ból menekülők számának alakulása	
Év	Fő
1949	130 000
1953	331 000
1957	260 000
1961	208 000
1965	30 000
1968	16 000

A fal építése katonai felügyelettel

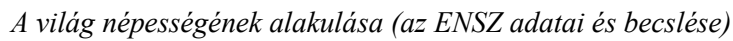
Mutassa be a források és ismeretei segítségével, miért lehetett sikeres a gyarmatok függetlenségi küzdelme 1945 után! Válaszában a nagyhatalmi és nemzetközi összefüggésekre koncentráljon!

„Az Egyesült Nemzetek célja, hogy [...] a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatokat fejlessze...” *(Részlet az ENSZ alapokmányából 1945. június 26.)*

„Az Egyesült Államok szempontjából ezeknek a népeknek az ébredése igen sokat ígérő. Ha nem segítjük e népek körében azt az ébredező szellemet, hogy rátaláljanak a termékeny fejlődés útjára, akkor olyanok befolyása alá kerülhetnek, akiknek filozófiája szemben áll az emberi szabadsággal, és ezáltal csak meghosszabbítjuk a világon a rendezetlen állapotokat, és késleltetjük a tartós béke megvalósítását.” *(Truman amerikai elnök üzenete a Kongresszushoz, 1949)*

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vesse össze a források és ismeretei segítségével Kína és India demográfiai kilátásait! Tárja fel a különbségek okait és azok politikai és gazdasági összefüggéseit!

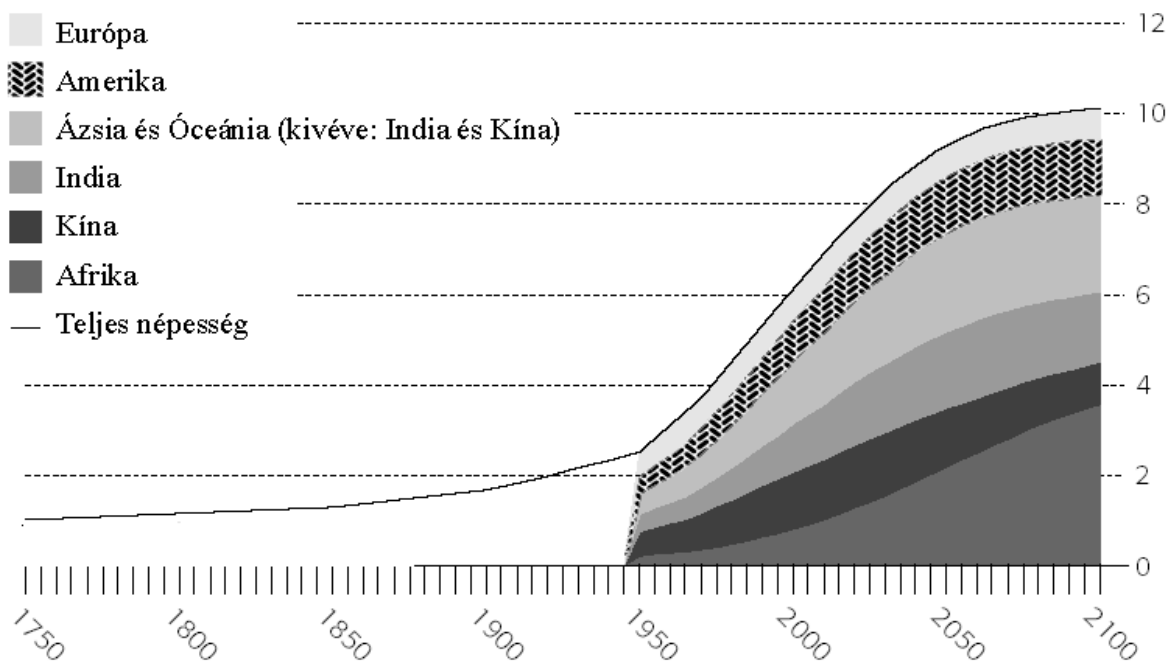
This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

113. A feladat a fejlődő országok problémáihoz kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a fejlődő országok jelenkori népesedési jellemzőit, és magyarázza meg főbb okait és következményeit!

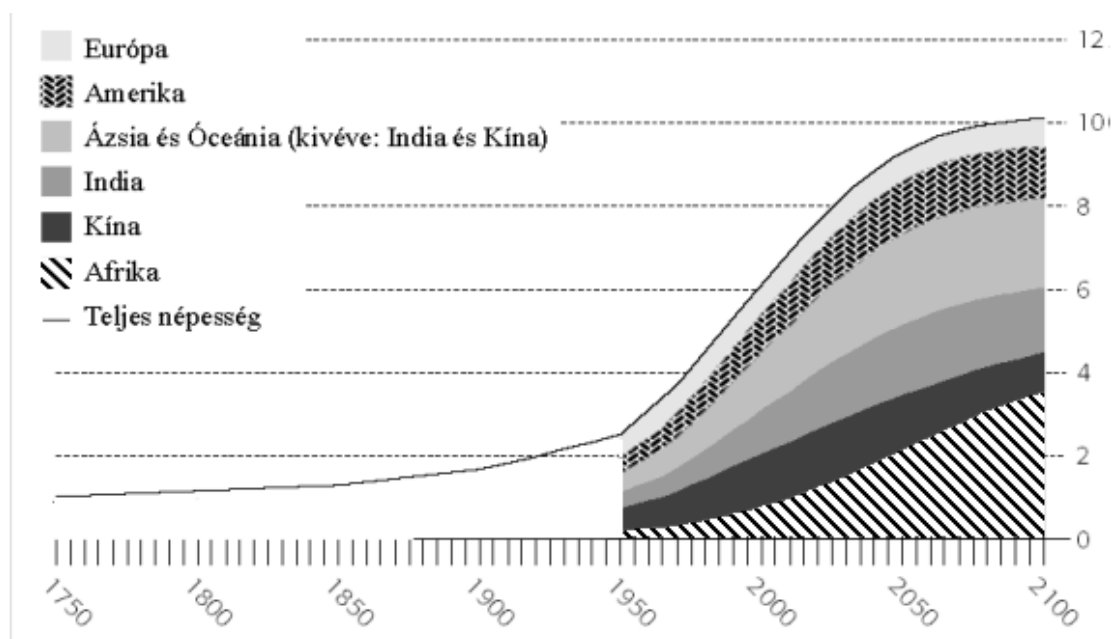
„Az ebben az újabb hullámban érkezőket azonban már nem a francia közösségbe való tartozás vágya hajtotta, hanem csak az, hogy elmeneküljenek a szegénységből, a munkanélküliségből, és valahol máshol, végső esetben bárhol, kedvezőbb életkörülményeket találjanak. [...] A Maghreb-országokból és Nyugat-Afrikából érkezők viszont egyetlen kultúrkörbe tartoznak, és egyetlen vallást – az iszlámot – követik, saját identitásukat makacsul őrzik, és semmi módon nem hajlandók a görög–római–zsidó–keresztény kultúrába, a mi kultúránkba beépülni.” (Valéry Giscard d’Estaing, volt francia köztársasági elnök, 2000)

A világ népessége (mrd)

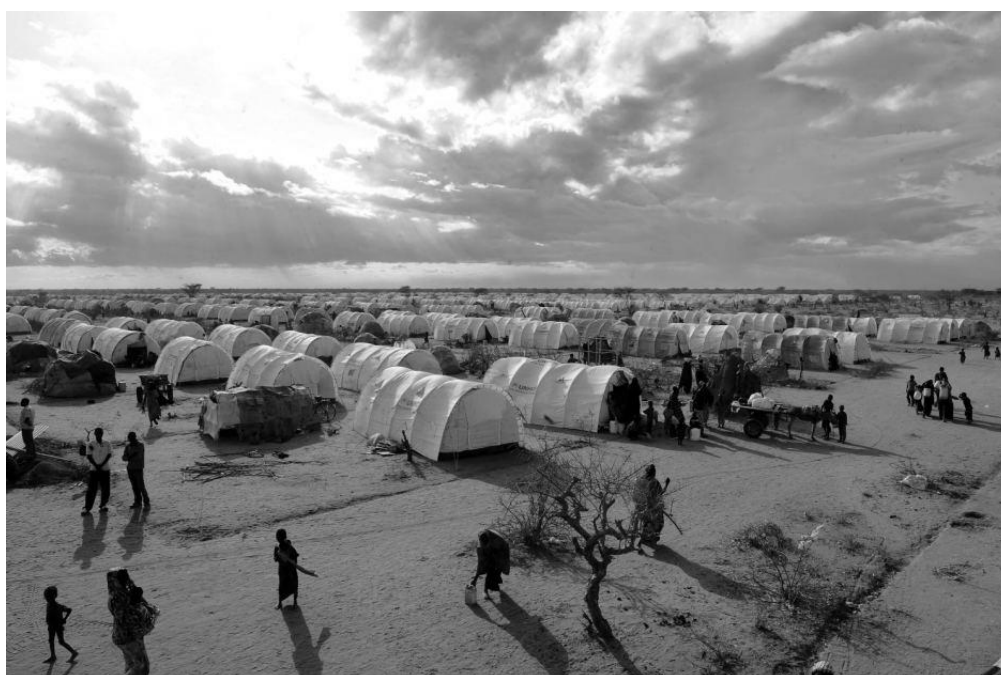

114. A feladat a fejlődő országokkal kapcsolatos.

Elemezze a források és ismeretei segítségével az Afrikában a XX. század közepe óta zajló jellemző népesedési folyamatokat! Válaszában világítson rá ezek okaira, következményeire!

A világ népessége és annak várható alakulása (milliárd fő)

Menekülttábor Kenyában, ahol 2011-ben 400 ezer szomáliai élt

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei felhasználásával a magyar kisebbség helyzetét a háború utáni Csehszlovákiában, és a kormányzat nemzetiségi politikájának céljait!

2. § (1) Az állami szempontból megbízhatatlan személyeknek a Csehszlovák Köztársaság területén levő vagyonát állami kezelés alá veszik e dekrétum további rendelkezéseinek értelmében. [...]

6. § Német vagy magyar nemzetiségűeknek tekintendők azok a személyek, akik az 1929 óta tartott bármelyik népszámláláskor német vagy magyar nemzetiségűeknek vallották magukat, vagy pedig a német vagy magyar nemzetiségű személyeket tömörítő nemzeti csoportok, alakulatok vagy politikai pártok tagjai lettek.” (*Edvard Beneš*] 1945. május 19-én kelt 8. számú dekrétuma)

[illegible]

116. A feladat a Kádár-korszakra vonatkozik.

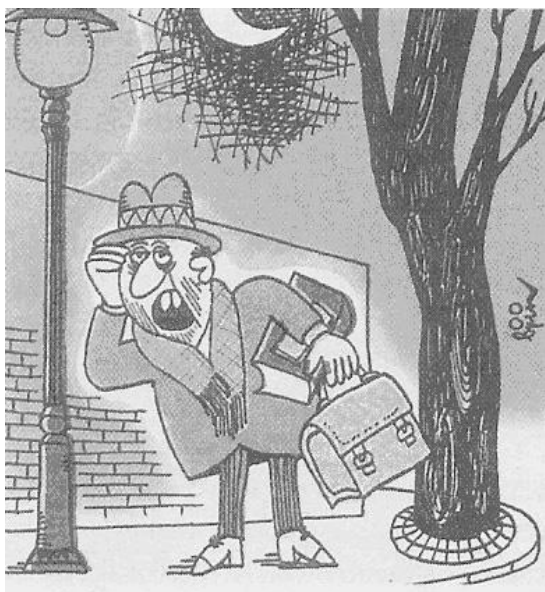
Mutassa be a források és ismeretei alapján a '70-es és '80-as évek Magyarországnak életviszonyait!

„A tábor legvidámabb barakkja, [...] mert volt kaja, lett telek, az életszínvonal emelkedett, nyíltabban lehetett dumálni, mint a környező országokban, s a végén csaknem mindenki, tisztelet a kivételnek, útlevelet is kapott. Ismerjük el, hogy a szocialista tábor 14-es mezőnyéből Magyarország bizony kiemelkedett, [...] a szomszédos népek irigyelték is a magyarokat; a szovjet turisták itt azt hitték, hogy Nyugaton vannak.” (Charles Gáti történész)

A fontosabb tartós fogyasztási cikkek 100 háztartásra jutó száma			
	1960	1970	1980
Hűtőszekrény	1	35	87
Mosógép	19	70	91
Porszívó	4	38	76
Személyautó	0	6	26
Motorkerékpár	7	16	21
Rádió	73	101	142
Televízió	5	66	99
Lemezjátszó	5	15	29
Magnetofon	2	9	37

Születések és halálozások Magyarországon 1960-1990 között		
Év	Születések száma	Halálozások száma
1960	146 461	101 525
1965	133 009	108 119
1970	151 819	120 197
1975	194 240	131 102
1980	148 673	145 355
1985	130 200	147 614
1990	125 679	145 660

„Kádár János uralma 1956 szabadságharcának eltiprásával kezdődött. [...] A dűlcs végeztével utólag ajánlatot tett Kádár mindazoknak, akiket nem öltek meg, akik nem ültek börtönben, és akik nem mentek Nyugatra. Az ajánlat így szólt: ha soha többé nem szóltok bele az ország dolgaiba, és soha többé nem hozzátok szóba azt, ami történt, akkor [...] megengedjük nektek, hogy gondoskodjatok magatokról. A félelem légkörében az emberek nagy része elfogadta az ajánlatot, és meg is tartotta. Ezt a hallgatóságos megállapodást nevezték el később közmegegyezésnek.” (Kemény István szociológus)

Te jó isten, hol is vagyok én minden csütörtök este másodállásban?
(Karikatúra az 1970-es években)

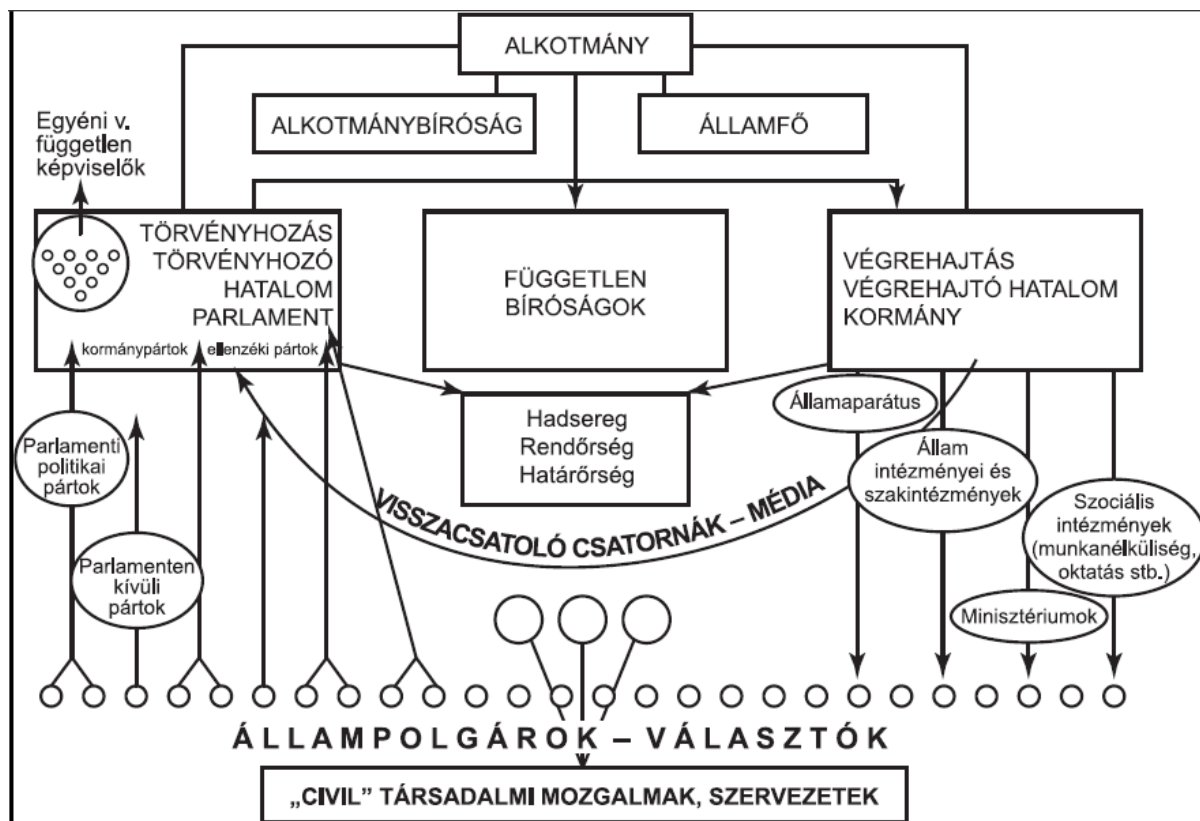
**A 100 000 lakosra jutó
öngyilkosságok száma nemenként
1960-1995 között**

Év	Férfi	Nő	Összes
1960	37,3	15,5	26,0
1970	50,5	19,9	34,6
1980	64,4	26,5	44,9
1985	67,1	23,2	44,4
1986	65,9	25,9	45,3
1987	65,9	25,6	45,3
1988	58,1	25,6	41,3
1990	59,9	21,4	39,9
1992	59,5	19,8	38,7
1993	55,0	18,3	35,9
1994	55,5	16,8	35,3
1995	50,6	16,7	32,9

[illegible]

117. A feladat a mai magyar társadalom témaköréhez kapcsolódik.

Ismeretei és a források alapján mutassa be, milyen alkotmányos biztosítékai és intézményei vannak a demokratikus jogállamiság érvényesülésének hazánkban!

A magyar államszervezet

Kislexikon:

Alkotmánybíróság: független testület, tagjait az Országgyűlés választja. Az alkotmánybírák függetlenek és elmozdíthatatlanok. Fő feladataik: alkotmányértelmezés, normakontroll, alkotmánysejtő jogszabályok megsemmisítése, alkotmányjogi panasz elbírálása. Az alkotmánybíróság határozatai mindenkire nézve kötelezőek, ellenük fellebbezésnek helye nincs.

Állami Számvevőszék: a kormánytól független pénzügyi és gazdasági ellenőrző szervezet. Vizsgálja az államháztartás alrendszerét, ellenőrzi az állam bevételeit és kiadásait, valamint az állami vagyon hasznosítását.

Magyar Nemzeti Bank: A Magyar Köztársaság kormánytól független jegybankra. Feladata a nemzeti fizetőeszköz kibocsátása és védelme, a pénzforgalom szabályozása, a deviza és nemesfémforgalom intézése.

Ombudsman: országgyűlési biztos (állampolgári jogok, adatvédelem, nemzeti és etnikai kisebbségek).

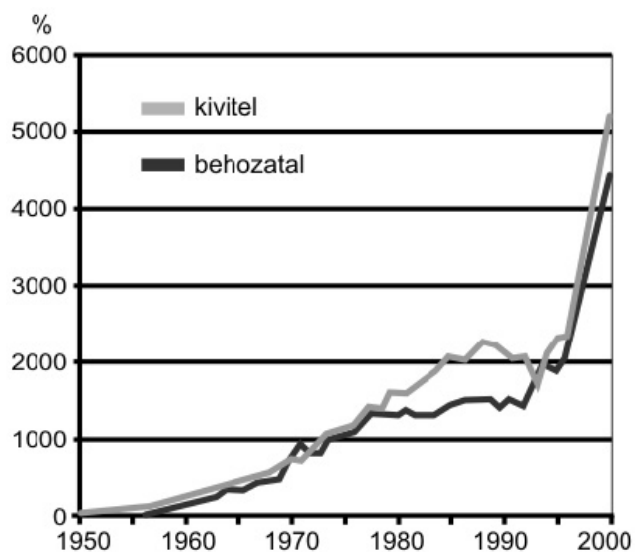
Hivatott a közigazgatás egészének ellenőrzésére. Az alkotmányos jogok sérelme esetén annak orvoslását kezdeményezi a sérelmet előidéző szervnél.

Ügyészség: az állam büntetőhatalmát képviseli. Önálló állami szerv. A legfőbb ügyészt az országgyűlés választja.

118. A feladat a jelenkori Magyarország külkereskedelmével kapcsolatos.

Mutassa be a források és ismeretei alapján, milyen változások zajlottak le a rendszerváltozás utáni Magyarország külkereskedelmében!

A behozatal és a kivitel áruszerkezete; 1980-2000 (%)						
	1980		1990		2000	
Árucsoport	Be	Ki	Be	Ki	Be	Ki
Élelmiszerek	8,0	21,8	7,1	21,2	2,7	6,9
Nyersanyagok	8,7	4,7	5,4	5,9	2,2	2,4
Energiahordozók	14,9	2,5	14,2	3,1	8,4	1,8
Feldolgozott termékek	37,7	36,9	38,7	44,2	35,3	29,1
Gépek és szállítóeszközök	30,8	34,1	34,6	25,6	51,4	59,8
Összesen	100	100	100	100	100	100

A külkereskedelmi forgalom volumenének alakulása 1950-2000 között (1950 = 100%)

Épül a Suzuki-gyár Esztergomban

Értelmezze a szociális piacgazdaság fogalmát, és mutassa be az állam szerepét ebben a rendszerben!

(Részlet a *Megújított szabadelvű és szociális piacgazdaság Magyarországon c. tanulmánykötetből*, 2008)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével az emberi jogokat! Válaszában térjen ki arra, hogyan jelennek meg ezek a mai magyar alkotmányban (az Alaptörvényben)!

(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.” (*Magyarország Alaptörvénye, Szabadság és Felelősség, I. cikk*)

„Az alapjogok többsége azonban korlátozható. [...] Formai feltétel, hogy alapjog csak törvényben korlátozható (alacsonyabb szintű jogforrásban nem), a tartalmi feltétel pedig, hogy a korlátozás nem érintheti az alapjog lényeges tartalmát. A »lényeges tartalom« fogalmát az Alkotmánybíróság gyakorlata határozza meg. Az Alkotmánybíróság által alkalmazott alapjogi teszt szerint a jogkorlátozás akkor alkotmányos, ha a másik jog védelme vagy az alkotmányos érdek érvényesülése másként nem érhető el (szükségesség), és az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban áll egymással (arányosság).” (Csink Lóránt alkotmányjogász)

[illegible]

**Mutassa be a források és ismeretei segítségével a rendszerváltás utáni magyar választójogi rendszert!
Világítson rá a 2011-es törvényben rögzített változásokra!**

7. § (1) Az egyéni választókerületben az első választási fordulóban az a jelölt lesz országgyűlési képviselő, aki megkapta az érvényes szavazatoknak több mint a felét, feltéve, hogy a szavazáson a választókerület választópolgárainak több mint a fele szavazott.” (Az 1989-es választási törvény)

13. § Az egyéni választókerületben az a jelölt lesz országgyűlési képviselő, aki a legtöbb érvényes szavazatot kapta.” (A 2011-es választási törvény)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a magyar forradalom és szabadságharc nemzetközi politikai összefüggéseit! Válaszában világítson rá, miért nem tették lehetővé a nemzetközi politikai körülmények a forradalom és szabadságharc győzelmét!

(Hruscsov előterjesztése a Szovjet Kommunista Párt ülésén, 1956. október 31.)

(A Magyar Nemzet beszámolója az 1956. november 2-án tartott ülésről)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a magyarországi romákkal kapcsolatos előítéleteket és sztereotípiákat [felszínesen általánosító vélemény], és tárja fel azok lehetséges következményeit!

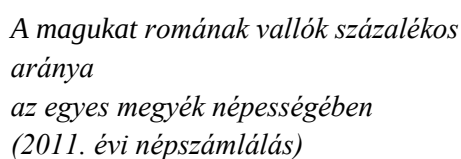
A cigányság létszáma	
A cigányság aránya Magyarország lakosságán belül (szakértői becslés)	6%
A cigányság vélelmezett aránya Magyarország lakosságán belül (országos reprezentatív kérdőívre* adott válaszok átlaga)	24%

A bűnözéssel kapcsolatos sztereotípiák (országos reprezentatív kérdőív, ötfokú skálán mennyire ért egyet vele, 1 – nem ért egyet, 5 – teljes mértékben egyetért)	
Sok cigány nem tanulja meg családjában a tulajdon tiszteletét.	3,9
A cigányoknak vérükben van a bűnözés.	3,4
A nyomor kényszeríti a cigányokat a bűnözésre.	2,3

* Országos reprezentatív kérdőív: olyan kérdőív, amikor a megkérdezettek összetétele tükrözi a teljes lakosság összetételét (pl. nem, kor, végzettség, lakóhely), így az eredmény megfeleltethető annak, mintha a teljes lakosságot kérdezték volna meg. (Az adatok forrása: Cigányok és zsidók: diszkrimináció és intolerancia a mai magyar társadalomban. Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont, 2010)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a hazai romák jelenkori foglalkoztatási helyzetét, és tárja fel annak okait és következményeit!

[illegible]

Mutassa be, milyen változások történtek a kereszténység helyzetében a Római Birodalom-ban a Kr. u. 4. században! Használja a középkorai történelem atlaszt!

Bazilika Észak-Itáliában, amelynek építése a Kr. u. 4. században kezdődött.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a középkori jobbágyság jogait és kötelességeit az uradalom keretein belül!

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

127. A feladat a középkori céhek történetéhez kapcsolódik.

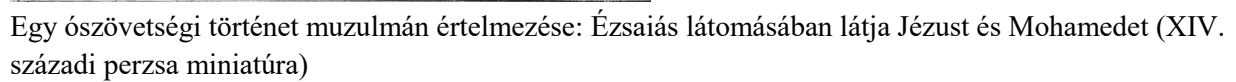
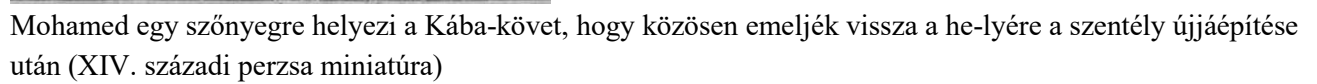
Mutassa be a források és ismeretei segítségével, hogyan biztosították a céhek a szakképzést, hogyan történt a mesterré válás! Térjen ki az ezzel kapcsolatos korlátozásokra és okaikra is!

„Egy szép öszvejáró aranyos kupa, egy aranygyűrű, szép drága színös küvel [színes kővel], mely nyolc szegű és helymös [címeres] pecsét, de nem rostélyos és nyitott helymös legyen.” (A debreceni ötvös céh szabályzata a mesterremekről)

„Ailff mester köteles fiamat é nyolc év folyamán eltartani. [...] Továbbá, amennyiben Toenis fiam az említett nyolc év első évében meghalna, Ailff mester köteles abból a tizenhat aranyból visszaadni, amit neki előlegbe adtam. Ha azonban ugyanez a Toenis fiam akár csak egy nappal is az első év befejezése után halna meg, akkor az említett Ailff mester sem nekem, sem örököse-imnek egy fillért sem tartozik visszaadni.” (Inasszerződés Kölnből)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével Mohamed szerepét az iszlám vallás kialakulásában!

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a szultán jövedelmeit, és a velük kapcsolatos problémákat a XV–XVI. században! Ennek kapcsán térjen ki a földrajzi felfedezések hatására is!

„Néhány embernél hamisított tigrás [a szultán díszes kézjegye; a pecsét helyettesítője] parancsot találtunk, amelyekben a szultáni rendeletekkel ellentétesen szolgálati birtokokat, jövedelememe-léseket [...] adományoztak. Mikor megkérdeztük a dolgot a szultáni tanács írnokainak vezetőjé-től, ő megvizsgálta őket és alaposan elcsodálkozott: »Mi nem bocsátottunk ki ilyen rendeleteket. De a tugra hiteles. [...] Hogyan lehetséges ez?« Mi erősen intettük, mondván: »Ennek kell, hogy legyen valamilyen magyarázata. Gondosan utána kell járni!« Nagyságos padisah [a szultán meg-szólítása], találtunk egy írnokot, aki ebben az ügyben hírekkel szolgált, ezért némi kedvezést ígérve neki, kikérdeztük. A következőket vallotta: »Már több mint tizenöt éve folyik a dolog.«” (Szinán nagyvezír beadványa a szultánhoz, 1590)

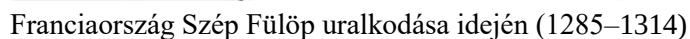
[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a keleti kereszténység szervezeti sajátosságait! Röviden térjen ki a nyelvhasználat kérdésére is! *Használja a középkorai történelmi atlaszt!*

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a rendi gyűlés összehívásának körülményeit és a rendi gyűlés működését! Válaszában térjen ki a királyi hatalom helyzetének alakulására!

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a középkori egyetemek kialakulását és működését!

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a jobbágyság kialakulását és helyzetének fő jellemzőit!

„Itt felsoroljuk mindazokat a szolgáltatásokat, amelyeket a parasztnak Hurstbourne-ben teljesíteniük kell. Először minden [telekről] 40 pennyt kell fizetniük az őszi nap-éj egyenlő-ség idején, és [...] 3 sester [kb. 45 liter] búzát kenyérnek, és fel kell szántaniuk 3 acrét [kb. 12 ezer m2] a saját idejükben, és bevetni azt saját gabonájukkal, és behozni azt a földesúr csűrjébe [...]” (Angol oklevél az ezredforduló környékén)

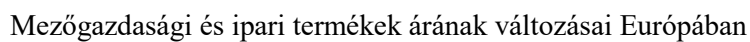
[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével az angol parlament felépítését és működését a 13–14. században! Térjen ki a rendi monarchia fogalmára is! A rendi gyűlés kialakulásának történetéről ne írjon!

„A nevezett grófságból két lovagot, ugyanazon grófság minden városából két polgárt, minden mezővárosból két lakost válasszanak ki és a jelzett napra és helyre küldjenek el úgy, hogy a nevezett lovagok a maguk és a nevezett grófság közössége nevében, és a nevezett polgárok és lakosok a maguk és a nevezett városok és mezővárosok közös- sége nevében, azoktól távol teljes és elegendő hatalommal rendelkezzenek, hogy intéz- kedéseket foganatosíthassanak azon veszedelmek ellen, amelyek ezekben a napokban fenyegetik a királyságot.” (Angol királyi ok-levél, 13. század)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, milyen változásokat idézett elő a nemesfém beáramlása a XVI. századi európai gazdaságban! Válaszában térjen ki az európai munka-megosztás alakulására is!

„A lengyel királyságnak és az említett Danzig [Gdansk, lengyel város] városának egész gazdag-sága és jövedelme abból származik, hogy a hollandok minden évben egyszer vagy kétszer két-háromszáz hajóval eljönnek Danzigba, s két hét leforgása alatt felvásárolják és elszállítják az összes gabonát, amit az említett városban találnak. Az elmúlt huszonöt évben Lengyel- és Po-roszország nagy földesurai mind fölfedezték, hogy összes gabonájukat leküldhetik a folyókon Danzigba, s ott értékesíthetik.” (Egy császári küldött jelentése Németalföld kormányzójának, 1546)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével XIV. Lajos uralmi rendszerének politikai elemeit! A gazdaságpolitikáról és a külpolitikáról ne írjon!

„Dicső emlékezetű őünk, [IV.] Henrik király, elejét akarván venni, hogy az alattvalóinak szer-zett békesség a hosszasan tartó belső és külső háborúk okozta szenvedések után az úgymond reformált vallás miatt [...] megzavartassék, 1598 áprilisában Nantes-ban kibocsátott ediktumával [rendeletével] szabályozta az említett vallás híveivel szemben követendő magatartást. [...] Jelen-leg úgy látjuk, hogy [...] az úgymond reformált vallást követő alattvalóink jobb és nagyobb ré-sze katolikus hitre tért. S mivel ennek következtében a nantes-i ediktum [...] feleslegessé vált, úgy ítéljük meg, hogy [...] semmi jobbat sem tehetünk, mint [...] a nantes-i ediktum teljes visz-szavonását.” (XIV. Lajos rendelete)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a spanyol gyarmatosítás céljait és közvetlen következményeit!

Year	Deaths
1520	22
1525	16
1530	15
1535	14
1540	14
1545	14
1550	3
1555	3
1560	2
1565	2
1570	1
1575	1
1580	1
1585	1
1590	1
1595	1
1600	1

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a merkantilista gazdaságpolitika céljait és eszközeit! Válaszában röviden térjen ki arra is, hogyan viszonyult Adam Smith a merkantilista gazdaságpolitikára jellemző állami szerepvállaláshoz!

„A piac bővülése inkább jó a köz szempontjából, de a versenykeretek szűkítése mindig árt neki, s csak arra jó, hogy a természetesnél nagyobb profitot [hasznot] biztosítson az üzletemberek-nek.” (Adam Smith, 1776)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on its right side, suggesting it's resting on a surface.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével az amerikai szövetségi törvényhozás intézményét és működését az Egyesült Államok megalakulását követő időszakban! Térjen ki az esztörténeti háttérre is!

(Részletek az Amerikai Egyesült Államok Alkotmányából)

(A Legfelsőbb Bíróság döntése, 1803)

[illegible]

Tárja fel a források és ismeretei segítségével, milyen földrajzi, társadalmi és gazdaságpolitikai okok vezettek a kialakuló Németország gazdasági nagyhatalommá válásához!

Egyesült Királyság	46,7
Franciaország	81,6
Hollandia	62,2
Belgium	29,1
Németország	75,0
Svájc	75,0
Svédország	72,2
Norvégia	55,5
Finnország	6,7
Olaszország	34,6

Az iskolába járók aránya az 5 és 14 év közötti korosztály %-ában egyes európai országokban 1880-ban

„1. § Az iparűzés mindenki számára megengedett, hacsak törvény nem ír elő kivételt vagy korlátozást. Ha valaki jelenleg jogosult valamely ipar üzésére, az ettől nem fosztható meg azért, mert nem tesz eleget jelen törvény rendelkezéseinek.

2. § A különbségtétel város és vidék között az iparúzés tekintetében megszűnik.

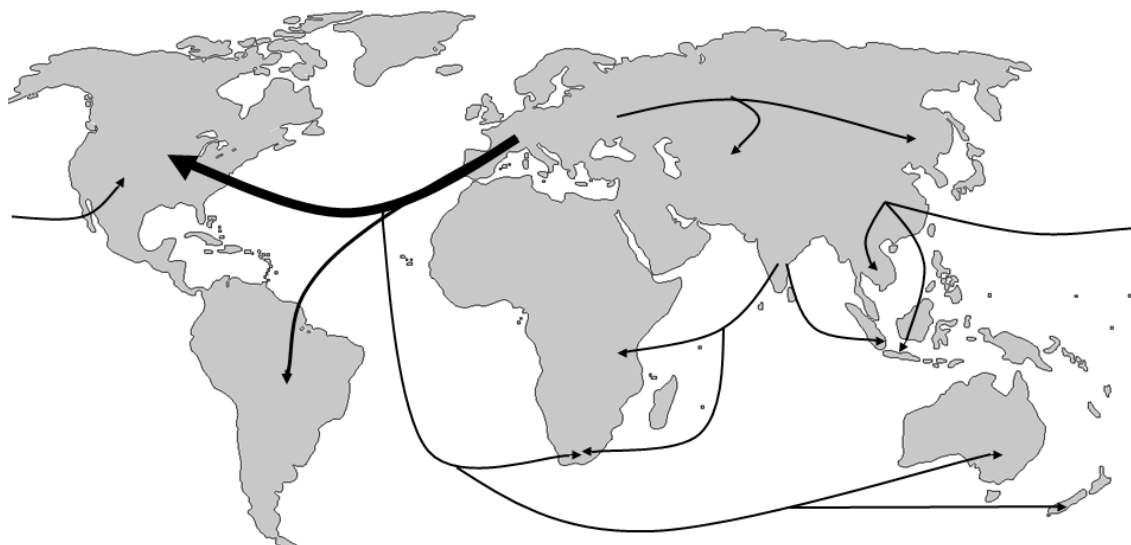
3. § Engedélyezett többféle iparág egyidejű üzése, illetve azonos iparág üzése több helyszínen. A kézműves nem csak saját készítésű áruját árulhatja.

4. § A céhek és kereskedelemi társaságok senkit sem tilthatnak el valamely ipar üzésétől.” (Az Észak-német Szövetség iparszabályzata, 1869)

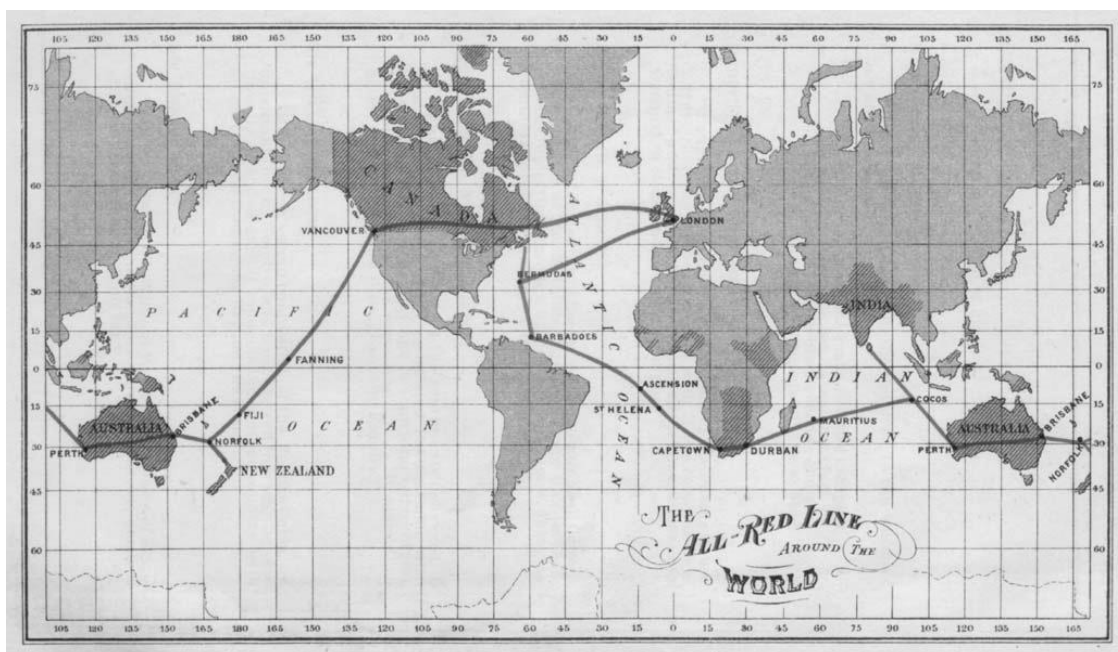
[illegible]

141. A feladat a XIX. század végi gyarmatosításhoz kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, milyen tényezők segítették vagy ösztönözték az európai gyarmatosítást a XIX. század végén!

Főbb kivándorlási útvonalak a XIX. és XX. század fordulóján. (A nyilak vastagsága a kivándorlók számával arányos.)

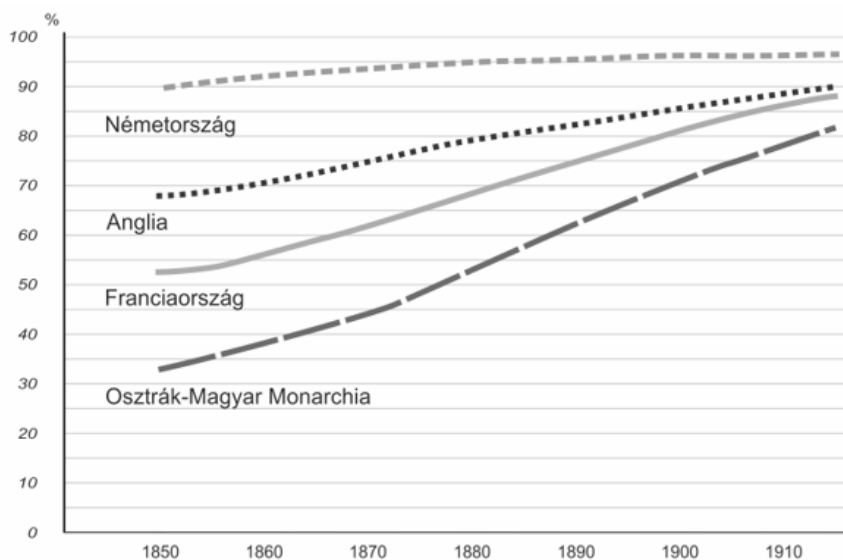
Az úgynevezett Vörös vonal: a brit távíróhálózat fő vonalai (George Johnson térképe, 1903)

142. A feladat a második ipari forradalomhoz kapcsolódik

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, mely tényezők ösztönözték, illetve tették lehetővé az ipar dinamikus fejlődését a második ipari forradalom során!

Az 1906-ban vízre bocsátott brit csatahajó

Az írni-olvasni tudók aránya a teljes népességhez viszonyítva Európa egyes országaiban (1850–1920)

Mutassa be a források és ismeretei segítségével Mussolini külpolitikájának fő elemeit! Válaszában térjen ki a fasiszta ideológiának a hatalmi törekvésekben betöltött szerepére is!

A map of the Middle East and North Africa region. The countries shown are labeled in Hungarian: TUNÉZIA (Tunisia), LÍBIA (Libya), EGYIPTOM (Egypt), SZUDÁN (Sudan), ERITREA, DZSIBUTI (Djibouti), ETIÓPIA (Ethiopia), SZOMÁLIA (Somalia), and ÉSZAK-KENYA (Kenya). The map uses a light gray color for the landmasses and a darker gray for the surrounding water bodies.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a nemzetiszocialista (náci) ideológia legfontosabb elemeit!

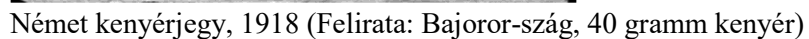
3. Népünk ellátásának biztosítására és népfeleslegünk betelepítésére területet és földet követelünk.” (A Nemzetiszocialista Német Munkáspárt programjából, 1922)

(A plakát felirata magyarul: Bolsevizmus, álarc nélkül)

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a mindennapi élet viszonyait a hátszág-ban az első világháború idején!

[illegible]

Mutassa be a források és ismeretei segítségével az állam gazdasági szerepét a válságkezelésben a New Deal példáján keresztül az 1930-as években!

„Mindenkinek joga van a magántulajdonra, vagyis megtakarított vagyonának leghatályosabb védelmére. [...] Ha ennek az elvnek alapján esetleg szükségessé válnék a spekulánsok [tőzs-dei ügyeskedők], közvetítő-kereskedők, vagy akár a tőkések tevékenységének megnyirbálása, úgy ezt meg kell tennünk, de nem a szabadság csorbitása, hanem megvédelmezése céljából.” (F. D. Rooseveltt, 1932)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Tárja fel a források és ismeretei segítségével, miként omlott össze az Amerikai Egyesült Államok gazdasága a nagy gazdasági világválság idején!

The graph illustrates the employment trends in the manufacturing sector of Hungary over a 20-year period. The data shows a peak in 1929, followed by a sharp decline in the early 1930s, and a subsequent recovery through 1940.

Year	Employees (millions)
1920	27.5
1921	24.5
1922	26.5
1923	29.0
1924	28.5
1925	29.5
1926	30.5
1927	30.5
1928	30.5
1929	31.2
1930	29.5
1931	26.5
1932	23.5
1933	23.5
1934	25.5
1935	27.0
1936	29.5
1937	31.0
1938	29.0
1939	30.5
1940	33.5

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével, miként biztosította Sztálin a szovjet ipar gyors fejlődését! Válaszában térjen ki arra is, mi volt az erőltetett iparosítás fő célja!

„Néha azt kérdezik, nem lehetne-e az ütemet kissé lassítani, haladásunkat kissé fékezni. Nem, elvtársak, nem lehet! Nem lehet lassítani az ütemet. Ellenkezőleg, gyorsítani kell, amennyire erőnkől telik [...]. A régi Oroszország történelme egyebek között abból állt, hogy elmaradott-sága miatt szüntelenül verték. Verték a mongol kánok. Verték a török bégek. Verték a svéd hűbérurak. Verték a lengyel pánok [főnemesek]. [...] Mi a gazdasági téren 50–100 évvel el-maradtunk a fejlett országok mögött. Ezt a távolságot 10 év alatt kell befutnunk. Vagy befut-juk, vagy eltipornak bennünket.” (Sztálin beszéde, 1931)

[illegible]

Mutassa be, hogyan változott a nők helyzete a XX. század első felében az iparilag fejlett országokban!

A nők munkavállalása az Egyesült Államokban*, 1920		
Foglalkozás	Női munkavállalók száma	A házas nők aránya a munkavállalók körében (%)
Háztartási alkalmazott	1 113 625	23,3
Tanár	639 241	9,78
Gyors- és gépíró	564 240	9,6
Eladó	523 440	19,7
Textilipari munkás	459 671	27,3

* Az Egyesült Államok népessége ekkor nagyjából 100 millió fő volt. A táblázat azokat a foglalkozásokat tartalmazza, amelyekben viszonylag jelentős volt a női munkavállalók száma.

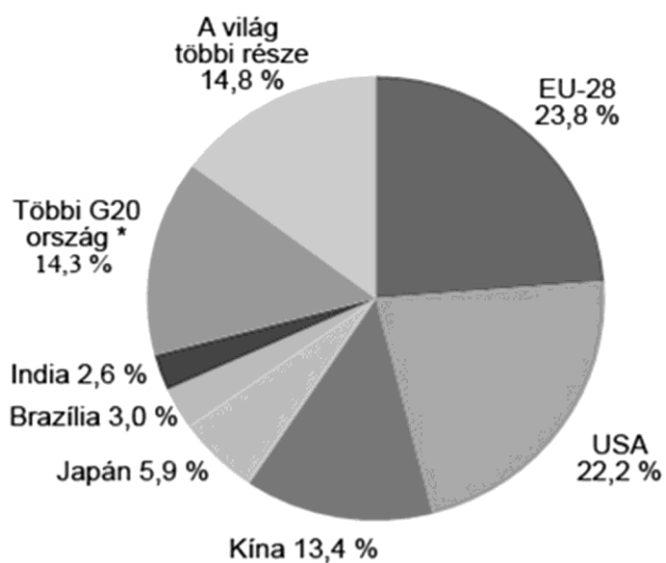

Amerikai plakát, 1942 (Kiadója a háborús termelésért felelős bizottság volt.) A felirat magyar fordítása: „Képesek vagyunk rá!”

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

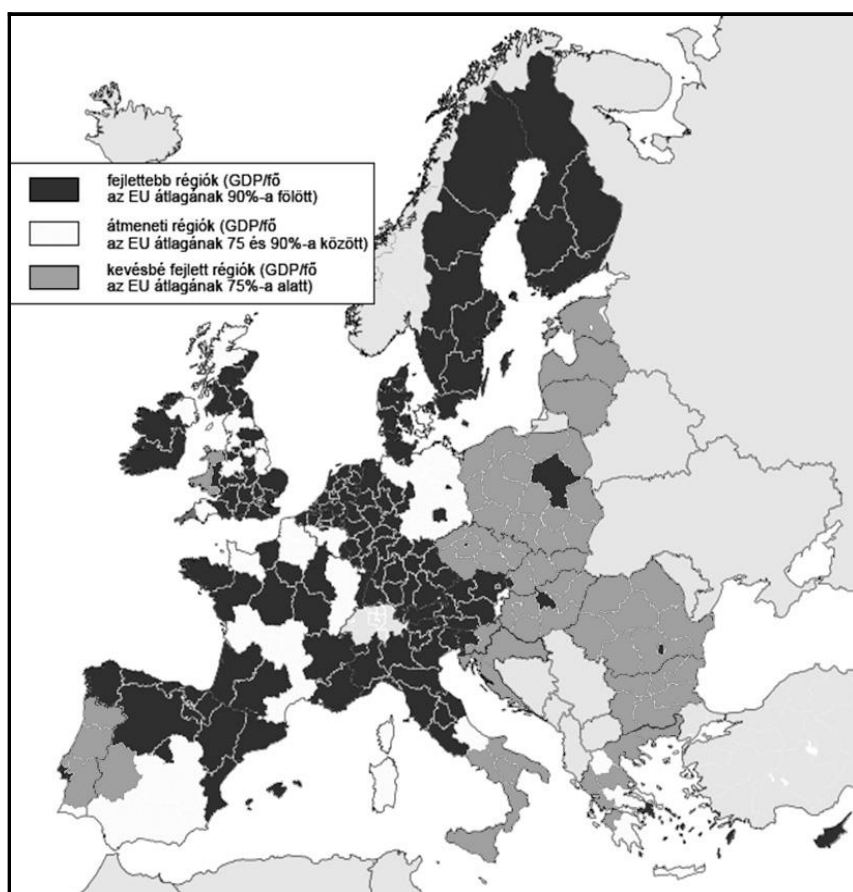
150. A feladat az Európai Unió gazdaságához kapcsolódik.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével az európai integráció gazdasági alapelveit és célkitűzéseit! Az integráció folyamatáról ne írjon!

* Többi G20 ország: Argentína, Ausztrália, Dél-Afrika, Dél-Korea, Indonézia, Kanada, Mexikó, Oroszország, Szaúd-Arábia, Törökország

A világ GDP-jének (bruttó hazai össztermék) megoszlása 2014-ben

Az EU régióinak gazdasági fejlettsége a 2014–20-as tervezési ciklusban

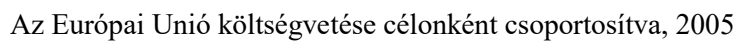
This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével az amerikai–vietnámi háborút és következményeit!

„Páncélzatunk leggyengébb pontja az amerikai közvélemény. Saját nemzetünk nem fogja bírni a súlyos veszteségeket és ez a kormányzat bukását hozhatja magával.” (L. B. Johnson amerikai elnök, 1965)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Tárja fel a források és ismeretei segítségével az Unió tagállamai közti vitákat a költség- ve-tés, a pénzügyek, a nemzeti szuverenitás és a biztonságpolitika területén 2010-ig!

„A közös biztonság- és védelempolitika a közös kül- és biztonságpolitika szerves része. E politi-ka polgári és katonai eszközök igénybevételével biztosítja az Unió műveleti képességét. Az Unió ezeket az eszközöket az Egyesült Nemzetek Alap- okmányának alapelveivel összhangban igénybe veheti az Unión kívüli békefenntartó, konfliktusmegelőző és a nemzetközi biztonságot erősítő missziókban. E feladatok végrehajtása a tagállamok által rendelkezésre bocsátott képes-ségeken alapul. [...] A tagállamok a Tanács által meghatározott célkitűzések megvalósításához való hozzájárulásként a közös biztonság- és védelempolitika végrehajtásához polgári és katonai képességeket bocsátanak az Unió rendelkezésére. Azok a tagállamok, amelyek közösen több-nemzetiségű erőket állítanak fel, ezeket szintén a közös biztonság- és védelempolitika rendelkezésére bocsáthatják. A tagállamok vállalják, hogy fokozatosan fejlesztik katonai képességeiket.” (A lisszaboni szerződésből, 2007)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mutassa be a források és ismeretei segítségével az integráció lépéseit és a Közös Piac működését az 1950-es évek elejétől 1973-ig, Nagy-Britannia belépéséig!

MARCHÉ COMMUN

Le jour le plus long.

(A brit partraszállót német és francia katona figyeli. A feliratok magyarul: Marché Commun – Közös Piac, Le jour le plus long – A leghosszabb nap.)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

**154. A feladat a jelenkori világgazdaság ellentmondásaihoz kapcsolódik.
Mutassa be a források és ismeretei segítségével a gazdasági globalizáció jellemzőit!
A környezeti, népesedési és kulturális hatásokról ne írjon!**

Bezárt autógyár (Detroit, Egyesült Államok)

Autógyár (Gravataí, Brazília)

„A gazdasági globalizáció viszonylag új jelensége a szolgáltatások exportja és importja, amit a korábbi tankönyvek a külkereskedelemben nem kerülő javak iskolapéldáiként említettek. Egyi-künk nemrég Párizsban másik járatra akarta cserélni a repülőjegyét, és azon kapta magát, hogy a megadott párizsi számot hívva egy írországi ügyintézővel beszél. Az amerikai cégek számára költséghatékony lehet a számítógépes programozást kiszervezni Indiába, ahelyett, hogy házon belül oldanák meg, vagy hazai cégtől rendelnék meg azt.” (Mary Amity és Shang-Jin Wei köz-gazdászok, 2009)
